

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

Roberta Sabaliauskaitė

**LIETUVOS PASIRENGIMO AUGANČIOS IMIGRACIJOS
IŠŠŪKIAMS ANALIZĖ TAIKANT PAŽEIDŽIAMUMO VERTINIMO
METODOLOGIJĄ**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovė
Doc. dr. Audronė Telešienė

KAUNAS, 2018

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

**LIETUVOS PASIRENGIMO AUGANČIOS IMIGRACIJOS
IŠŠŪKIAMS ANALIZĖ TAIKANT PAŽEIDŽIAMUMO VERTINIMO
METODOLOGIJĄ**

Baigiamasis magistro projektas

Socialinė politika (kodas 621L40002)

Vadovė

(parašas) Doc. dr. Audronė Telešienė
(2017-01-04)

Recenzentas

(parašas) Doc. dr. Aistė Balžekienė
(2017-01-)

Projektą atliko

(parašas) Roberta Sabaliauskaitė
(2017-01-04)

KAUNAS, 2018

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

(Fakultetas)

Roberta Sabaliauskaitė

(Studento vardas, pavardė)

Socialinė politika 621L40002

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

„Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams analizė taikant pažeidžiamumo vertinimo metodologiją“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 18 m. Sausio 4 d.
Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Robertos Sabaliauskaitės**, baigiamasis projektas tema „Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams analizė taikant pažeidžiamumo vertinimo metodologiją“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjusi.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

TURINYS

SUMMARY	7
ĮVADAS.....	9
1. MIGRACIJOS PROCESŲ TEORINĖ ANALIZĖ	12
1.1. Migracijos proceso sampratų įvairovė ir tipų klasifikacija	12
1.2. Migracijos analizės aspektai ekonominėse ir socialinėse migracijos teorijose	16
2. PAŽEIDŽIAMUMO VERTINIMO KONCEPTUALIZACIJA.....	23
2.1. Pažeidžiamumo samprata ir jo įvertinimo kompleksiskumas	23
2.2. Pažeidžiamumo teorijos ir modeliai	28
3. TYRIMO METODOLOGIJA.....	35
4. LIETUVOS PAŽEIDŽIAMUMO IR PASIRENGIMO AUGANČIOS IMIGRACIJOS IŠŠŪKIAMS ANALIZĖ	39
4.1. Imigracijos tendencijos Lietuvoje	39
4.2. Lietuvos pažeidžiamumas dėl augančios imigracijos socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse	43
4.3. Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams vertinimas.....	56
IŠVADOS.....	60
REKOMENDACIJOS.....	62
LITERATŪRA.....	63
ŠALTINIAI	70

LENTELĖS

1 lentelė. Migracijos sampratos apibrėžimai.	13
2 lentelė. Migracijos klasifikacija.	14
3 lentelė. Ekonominės ir socialinės migracijos teorijos, jų analizės lygmuo ir prielaidos.	17
4 lentelė. Pažeidžiamumo proceso schema.	24
5 lentelė. Sąvokų operacionalizacija.	37
6 lentelė. Neto migracijos perspektyvos Lietuvoje.	42
7 lentelė. Lietuvos gyventojų neigiamas požiūris dėl į Lietuvą atvykstančių dirbti imigrantų 2014 m.	51
8 lentelė. Lietuvos gyventojų teigiamas požiūris dėl į Lietuvą atvykstančių dirbti imigrantų 2014 m.	52
9 lentelė. Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams vertinimas.	58

PAVEIKSLAI

1 pav. Rizikos valdymo ciklas (angl. Risk Management Cycle).....	26
2 pav. Rizikos – pavojaus modelis (angl. Risk-hazard model).....	29
3 pav. Įtampos ir išsilaisvinimo modelis (angl. Pressure and Release model).....	30
4 pav. Pažeidžiamumo vertinimo modelis pagal Birkmann ir kt. 2013 m.....	31
5 pav. Pažeidžiamumo modelių vystymosi schema (angl. Evolution of Models of Disaster).	33
6 pav. Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams pažeidžiamumo vertinimo modelis.....	36
7 pav. Grįžę (reemigravę) Lietuvos Respublikos piliečiai ir imigravę užsieniečiai 2004-2016 m.	39
8 pav. Užsieniečiai Lietuvoje 2011-2017 m.	41
9 pav. Priežastys, dėl kurių ne ES šalių piliečiams buvo išduotas leidimas gyventi Lietuvoje 2011-2016 m.....	41
10 pav. Imigrantų integracijos situacija Lietuvoje 2014 m.	44
11 pav. Užsieniečiai, turintys leidimą dirbti Lietuvoje 2001-2016 m.	47
12 pav. Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie Lietuvoje gyvenančius ir į Lietuvą atvykstančius imigrantus 2014 m.....	49
13 pav. Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie imigrantų sunkumus įvairiose srityse 2014 m. .	50
14 pav. Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie integracijos priemones, taikomas Lietuvoje gyvenantiems ir į Lietuvą atvykstantiems imigrantams 2014 m.....	51
15 pav. Prieglobsčio situacija Lietuvoje 2001-2016 m.....	53
16 pav. Pagrindinės neįleidimo į Lietuvą priežastys 2011-2016 m.....	54

Sabaliauskaitė, Roberta. *Analysis of Lithuania's Preparedness to Challenges of Growing Immigration Using Vulnerability Assessment Methodology*: Master's thesis in Social Policy / supervisor assoc. prof. Audronė Telešienė. The Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Research area and field: Social Sciences, Social Policy.

Key words: Lithuania, immigration, vulnerability, challenges, preparedness.

Kaunas, 2018. 71 p.

SUMMARY

Geographic migration of people is very high, and every year it has a tendency to increase. A phenomenon of migration can be defined as a strategy that people have used since ancient times to improve their living conditions. Some people are searching for better jobs, higher salaries, and others want to protect themselves and their families from persecution, natural disasters. It can be argued that migration is a process closely linked to various changes taking place in the political, economic, social, and cultural spheres. In 2004, when Lithuania became a member of the European Union (EU), migration trends started to pick up very quickly, as the EU guarantees its citizens freedom of movement and residence in another EU country. According to the data of the European Migration Network, Lithuania lost 680 thousand people because of emigration (Europos migracijos tinklas, 2016). Although emigration itself is not a negative phenomenon, emigration from Lithuania poses a considerable challenge to Lithuania, where emigration flows are one of the largest in the EU and immigration rates are small. In addition, the statistics provided by the European Migration Network show that in 2016 about 41 thousand people who lived in Lithuania were foreigners. It is important to note that in Lithuania, the vast majority of immigrants (about 80 percent) consist of returning Lithuanians. The largest number of foreign arrivals is made up of persons from Belarus, Russia and Ukraine (about 10 percent). EU citizens make up only about 3 percent (Europos migracijos tinklas, 2016). Immigration also raises problems for Lithuania, for example, insufficient integration, an imbalance between immigrants and the local population due to different attitudes, cultures, increased competition in the labor market, and so on. Not only in Lithuania, but also in the world, political, economic, social and cultural changes have a significant impact on migration processes. As research shows, and as also is discussed in today's news, it is clear that immigration and the issue of vulnerability, with all their manifestations, are relevant on a global scale, but it has to be admitted that there is still a lack of systematized material on vulnerability due to immigration processes. Research object – Lithuania's vulnerability and preparedness to the challenges of growing immigration. The problem of the research – what is the vulnerability and preparedness of Lithuania to the challenges of growing immigration? The aim of the research is to explore Lithuania's preparedness to the challenges of growing immigration using vulnerability assessment methodology. Objectives of the research: to

systematize theoretical aspects of migration processes; to conceptualize vulnerability assessment by adapting it to the analysis of immigration processes; to adapt Birkmann's et al. 2013 vulnerability assessment model to assess Lithuania's preparedness to meet the challenges of growing immigration; to assess Lithuania's vulnerability and preparedness to the challenges of growing immigration. Also in this paper several research methods are used. First of all, the analysis of scientific literature is used to analyze the specifics of the migration process: the variety of concepts, types, their main features, theories explaining migration; and the main aspects of the vulnerability: the concept, complexity of the evaluation, theories and models. Second, statistical analysis is used to systematize and compare immigration flows in Lithuania. Finally, the analysis of strategic documents, studies, and legal acts was aimed at identifying the situation of immigration in the social, economic, cultural and institutional dimensions, and to discuss the main problems encountered in these areas. The analysis of Lithuania's preparedness to challenges of growing immigration showed that one of the main problem areas is integration. It focuses only on short-term prospects. Foreigners lack vocational training opportunities, effective language learning courses, there are negative provisions of the Lithuanian population against foreigners, and competition in the labor market is increasing. In addition, Lithuanians are more inclined to negative attitude due to the arrival of immigrants. There are also challenges when abusive residence permits are used as access to the EU territory, the implementation of the goals set in the migration policy guidelines is not sufficiently coordinated, there are problems with residence permits, asylum, and the expulsion of foreigners from Lithuania. The project consists of a summary, introduction, four chapters, conclusions, recommendations, list of literature and sources, 9 tables, 16 pictures, volume of the project – 71 p.

IVADAS

Dabartiniame laikotarpyje, asmenų migracinis mobilumas yra labai išaugęs, taip pat kiekvienais metais jis turi tendenciją didėti. Migracijos reiškinį galima apibrėžti kaip planą, kuriuo individai nuo seniausių laikų naudojami norėdami geresnių gyvenimo sąlygų. Vieni ketindami migruoti siekia geresnio darbo, didesnio atlyginimo, kiti – apsaugoti save ir savo šeimą nuo persekiojimų, stichinių nelaimių. Galima teigti, kad migracija yra toks procesas, kuriam įtaką daro pokyčiai, egzistuojantys ekonominėje, socialinėje, politinėje, kultūrinėje dimensijose.

Europos migracijos tinklo pateikta statistika rodo, kad Lietuvoje 2016 metais gyveno apie 41 tūkst. užsieniečių. Svarbu pastebėti tai, kad tais pačiais metais Lietuvoje didžiąją dalį imigrantų (apie 80 proc.) sudarė grįžtantys lietuviai. Daugiausia atvykstančių užsieniečių sudaro asmenys iš Baltarusijos, Rusijos ir Ukrainos (apie 10 proc.). ES piliečiai sudaro tik apie 3 proc. imigrantų skaičiaus (Europos migracijos tinklas, 2016). Imigracija Lietuvai taip pat kelia problemų, pavyzdžiui, nepakankamai vykdoma integracija, atsiranda susipriešinimas tarp imigrantų ir vietinių gyventojų dėl skirtingų požiūrių, kultūrų, dėl to, kad atsiranda didesnė konkurencija darbo rinkoje ir pan. Ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje vykstantys politiniai, ekonominiai, socialiniai ir kultūriniai pokyčiai daro esminį poveikį migracijos procesams.

Migracijos problematika Lietuvoje yra aktuali ir daugelio autorių analizuota. Sipavičienė ir Stankūnienė (2011) nagrinėjo migracijos modelį Lietuvoje. Damulienė (2013) tyrė migracijos problemą Lietuvoje ir jos įtaką šalies ekonomikai. Butkus ir Matuzevičiūtė (2009) nagrinėjo emigracijos ir reemigracijos situaciją Lietuvoje. Matiušaitytė (2003) gilinosi į darbo migraciją Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. Siniavskaitė ir Andriušaitienė (2015) atliko Lietuvos jaunimo migracinių nuostatų tyrimą. Galima pastebėti, kad Lietuvos tyrėjai daugiau dėmesio skiria emigracijai arba tarptautinei migracijai, tačiau stokojama tyrimų orientuotų konkrečiai tik į imigracijos procesą. Imigracijos tema rašė Klementjevienė (2010), kuri nagrinėjo imigracijos tendencijas Lietuvoje. Žibas (2015) analizavo imigracijos politiką Lietuvoje, jos galimybes ir iššūkius. Migracijos tematikos ištirtumas užsienyje taip pat yra gausus. Harzig, Hoerder'as ir Gabaccia (2011) tyrė migracijos istoriją. Massey'us (2013) kūrė integruotą tarptautinės migracijos modelį. Reich'as, Gordon'as ir Edwards'as (2010) analizavo migracijos procesą dvigubos darbo rinkos perspektyvoje. Skeldon'as (2013) nagrinėjo migraciją globaliu mastu, tyrė su migracija susijusius demografinius aspektus. Rica, Glitz'as ir Ortega (2013) analizavo imigracijos Europoje tendencijas ir politikas. Morehouse ir Blomfield'as (2011) rašė apie nelegalią imigraciją Europoje. Migracijos tema pasaulyje – nenauja, todėl šios srities tyrimų stokos nėra, tačiau trūksta studijų, analizuojančių valstybių pažeidžiamumą ir pasirengimą augančiai imigracijai. Taip pat trūksta tyrimų, kurie imigracijos tematikos tyrimams taikytų pažeidžiamumo vertinimo metodikas.

Taip pat pastebėta, kad pasauliniu mastu tyrimų, orientuotų į pažeidžiamumą yra daug ir labai įvairių. Willis'as ir Fitton'as (2016) atliko daugiapakopės socialinio pažeidžiamumo metodikos apžvalgą: Parretto upės baseino atvejo tyrimą Jungtinėje Karalystėje. Rufat'as, Tate'as, Burton'as ir Maroof'as (2015) analizavo socialinį pažeidžiamumą dėl potvynių. Ebia ir Bowen (2016) tyrė sveikatos pažeidžiamumą dėl ekstremalių įvykių: sausos atvejis. Dinga, Chena, Hilbornd'as ir Chene (2017) nagrinėjo žvejybos ir apsirūpinimo maistu pažeidžiamumą dėl klimato kaitos poveikio. Tapia ir kt. (2017) atliko Europos miestų pažeidžiamumo įvertinimą dėl klimato kaitos. Pastebėta tendencija, kad daugelis mokslinių darbų, kuriuose yra kalbama apie pažeidžiamumą, daugiausia yra susiję su aplinkosaugine perspektyva. Lietuvoje pažeidžiamumo tyrimų nėra daug. Navickė (2014) analizavo atsparumą socialinei rizikai ir pažeidžiamumą dėl skurdo Lietuvoje. Česnakas (2016) atliko politinio pažeidžiamumo vertinimą dėl energijos tiekimo saugumo Baltijos šalyse. Zajančauskienė ir Ažubalytė (2014) atliko Lietuvos baudžiamojo proceso dalyvių pažeidžiamumo vertinimą ES reglamentų kontekste. Lietuvoje atliktų tyrimų, susijusių su Lietuvos pažeidžiamumu dėl augančios imigracijos rasti nepavyko, todėl galima daryti prielaidą, kad Lietuvoje stokojama tyrimų, kuriuose būtų aiškiai numatomas pažeidžiamumas dėl imigracijos visuomenei ir valstybei. Šio darbo naujumą kaip tik ir nusako pažeidžiamumo vertinimo metodikos taikymas imigracijos tematikos tyrime. Ypač – vertinant valstybės pasirengimą augančiai imigracijai.

Vadovaujantis kitų mokslininkų atliktais darbais ir šiandienos naujienomis akivaizdu, kad imigracijos ir pažeidžiamumo tematikos su visomis jų apraiškomis yra aktualios pasauliniu mastu, tačiau tenka pripažinti, kad susistemintos medžiagos apie pažeidžiamumą dėl imigracijos procesų vis dar trūksta, o tyrimų, susijusių su Lietuvos pažeidžiamumu dėl augančios migracijos vis dar nėra. Be to, svarbu paminėti tai, jog šis projektas yra naujas tuo, jog jame derinamos dvi tyrimų sritys, t. y., sujungiami imigracijos ir pažeidžiamumo tyrimų laukai, tam, jog būtų galima ištirti Lietuvos pasirengimą augančios imigracijos iššūkiams.

Probleminis klausimas: koks yra Lietuvos pažeidžiamumas ir pasirengimas augančios imigracijos iššūkiams?

Objektas: Lietuvos pažeidžiamumas ir pasirengimas augančios imigracijos iššūkiams.

Tikslas: Ištirti Lietuvos pasirengimą augančios imigracijos iššūkiams taikant pažeidžiamumo vertinimo metodologiją.

Uždaviniai:

1. Susisteminti migracijos procesų teorinius aspektus.
2. Konceptualizuoti pažeidžiamumo vertinimą, pritaikant imigracijos procesų analizei.
3. Adaptuoti Birkmann ir kt. 2013 m. pažeidžiamumo vertinimo modelį Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams vertinimui.
4. Įvertinti Lietuvos pažeidžiamumą ir pasirengimą augančios imigracijos iššūkiams.

Metodai: Mokslinės literatūros analizė, buvo naudota tam, jog būtų galima išanalizuoti migracijos proceso specifiką: sampratų įvairovę, tipus, jų pagrindinius bruožus, migraciją aiškinančias teorijas; ir pažeidžiamumo disciplinos pagrindinius aspektus: sampratą, įvertinimo kompleksiskumą, teorijas ir modelius. Antrinė kiekybinių duomenų analizė, buvo naudota tam, jog būtų galima susisteminti ir palyginti imigracijos srautus Lietuvoje. Strateginių dokumentų, studijų, teisės aktų analizė buvo skirta išsiaiškinti imigracijos situaciją socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse bei aptarti pagrindines problemas, su kuriomis susiduria šios sritys.

Projekto struktūra. Projektą sudaro santrauka (anglų k.), įvadas, keturi skyriai, pirmajame skyriuje aptariama migracijos samprata, atliekama jos tipų klasifikacija, analizuojamos migracijos procesą aiškinančios ekonominės ir socialinės teorijos, antrajame – atliekama pažeidžiamumo pagrindinių aspektų analizė, trečiajame – pateikiama tyrimo metodologija, ketvirtajame – nagrinėjama imigracijos situacija Lietuvoje bei atliekama Lietuvoje esančių problemų analizė socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse; išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, kuriame yra 98 šaltiniai, šaltinių sąrašas – 16 šaltiniai, 9 lentelės, 16 paveikslų, darbo apimtis – 71 psl.

1. MIGRACIJOS PROCESŲ TEORINĖ ANALIZĖ

XX – ajame ir XXI – ajame amžiuose buvusios ir esamos migracijos srautų tendencijos ir mokslininkų atlikti bei atliekami tyrimai, susiję su šia problematika, sąlygojo tai, kad susiformavimo skirtingi migracijos apibrėžimai, pritaikyti skirtingoms sritims, pavyzdžiui, politikai, ekonomikai, socialiniams ar kultūriniais klausimams. Mokslininkai, tyrėjai, analitikai sutaria dėl keleto aspektų: pirmiausia, migracijos reiškinys apima keletą skirtingų procesų; antra, yra nemažai teorijų, kurios gali paaiškinti migraciją. Todėl šiame skyriuje analizuojami migracijos sampratos apibrėžimai, jų kitimo dinamika, atliekama migracijos tipų klasifikacija bei nagrinėjamos ekonominės ir socialinės migracijos teorijos, kurios migracijos procesą aiškina pasitelkdamos ir akcentuojamos vienokį arba kitokį aspektą.

1.1. Migracijos proceso sampratų įvairovė ir tipų klasifikacija

Visų pirma, svarbu akcentuoti tai, jog nors šiame projekte daug dėmesio bus skiriama imigracijai, teorinėje dalyje analizuojamas bus ir migracijos procesas. Imigracijos samprata yra neatsiejama nuo migracijos sampratos, nes imigracija yra migracijos rūšis. Tam, jog būtų galima nagrinėti imigracijos iššūkius, pirmiausia bus detalai aptariama platesnė – migracijos samprata bei migraciją aiškinančios teorijos, kurios padės atskleisti galimas imigracijos priežastis ir pasekmes.

Migracijos procesą, kaip sąvoką, gana sudėtinga konkrečiai ir aiškiai apibrėžti, nes migracija gali apimti konkrečius asmenis, kurie juda iš vienos vietovės į kitą dėl kokios nors vienos, o dažniausiai dėl keleto priežasčių komplekso. Migrantas taip pat gali būti žmogus, persikeliantis iš kaimo vietovės / miestelio / miesto į kitą miestą; darbo ieškantis / darbo neturintis / nepakankamai uždirbantis asmuo, vykstantis į kitą valstybę dėl geresnių gyvenimo sąlygų, ekonominės naudos sau ir / ar savo šeimai; pabėgėlis, prieglobsčio prašytojas, paliekantis savo kilmės šalį dėl politinių nesutartinių, karo grėsmės, ekologinių nelaimių, gresiančių šaliai; pagrobtas asmuo, vergas, kuris valstybių sienas kerta ne savo noru ar to net nežinodamas. Todėl egzistuoja nemažai šio proceso apibrėžimų, kadangi migracija – daugialypis ir daugiapakopis procesas, kuris kiekvieną kartą gali vykti esant vis kitoms sąlygoms, apimti kitus žmones, kitas priežastis, visa tai ir sąlygoja šį proceso kompleksumą.

Taigi, šiuo atveju, svarbu pasidomėti bei atlikti esminę keleto svarbiausių aspektų analizę, išskiriant konkrečius klausimus, visų pirma, kaip migracijos sampratą apibrėžia skirtingi autoriai, skirtingos organizacijos, antra, ar / kaip kito migracijos samprata laikui bėgant, trečia, kokia (kokios) priežastis (priežastys) dažniausiai yra priskiriamos migracijos procesui. Visi šie klausimai padės apibendrinti ir atskleisti migracijos procesų bruožus, susisteminti mokslininkų ir organizacijų teikiamą informaciją.

Žemiau yra pateikiama 1 lentelė, kurioje galima matyti, kaip skirtingi autoriai aiškina migracijos procesą 2003-2017 metais. Migracijos procesas vyksta esant skirtingoms sąlygoms, priežastims, todėl natūralu, jog mokslinėje literatūroje vyrauja šio reiškinio apibrėžimų įvairovė.

1 lentelė. Migracijos sampratos apibrėžimai.

Autorius	Apibrėžimas
Matiušaitytė, 2003	Darbo jėgos judėjimas, keičiantis gyvenamąją vietą.
International Organization for Migration (IOM), 2004	Persikėlimas, kuris apima bet koki žmonių judėjimą, nepriklausomai nuo šio proceso ilgio, priežasties.
National Geographic Society, 2005	Žmonių judėjimas iš vienos vietos į kitą, turint aiškų tikslą, dažniausiai apsigyventi.
Hill'as, 2006	Geografinis žmonių judėjimas, kertant nustatytą sieną, siekiant nuolat arba laikinai apsigyventi.
Pukelienė, Glinskienė ir Beržinskienė, 2007	Darbo jėgos mobilumas, kuris būna vidinis ir išorinis.
Europos migracijos tinklas, 2009	Asmens judėjimas kertant tarptautinę sieną (tarptautinė migracija) arba valstybės viduje (migracija šalies viduje).
Butkus ir Matuzevičiūtė, 2010	Gyventojų persikėlimas iš vienos gyvenamosios vietos į kitą, kuomet yra peržengiami nustatyti teritoriniai vienetai.
Sipavičienė ir Stankūnienė, 2011	Siaurąja prasme tai – procesas, kuomet bent metams paliekama gyvenamoji vieta. Plačiąja prasme – procesas, kuriantis asmenines normas ir integruojantis imigrantus naujoje šalyje.
OECD, 2012	Migracijos srautų komponentas, labiausiai įtakojamas ekonominių priežasčių.
Skeldon'as, 2013	Procesas, konceptualizuojamas, kaip persikėlimas iš gimtosios vietos į kitą.
Castles'as, Hass'as ir Miller'is, 2014	Veiksmas, kai asmuo persikelia iš vienos vietos į kitą bandydamas ten susikurti geresnes gyvenimo sąlygas.
Brug'as, D'Amato, Ruedin'as ir Berkhout'as, 2015	Procesas, kurio metu individai ir žmonių grupės išsikrausto iš savo namų dėl įvairių priežasčių.
Organisation for Economic Co-operation and Development, 2016	Žmonių judėjimas, kraustymasis į (imigracija) arba iš (emigracija) konkrečios šalies ar šalių.
The UN Migration Agency, 2017	Tai gyventojų judėjimas, apimantis bet koki žmonių judėjimą, nepaisant jo ilgio ar priežasties; tai apima pabėgėlius, persikėlusius asmenis, ekonominius migrantus, asmenis, kurie keliauja kitais tikslais, įskaitant ir šeimos susijungimą.

Kaip rodo 1 lentelėje pateikta informacija, mokslinėje literatūroje gausu skirtingų migracijos sampratų. Galima pastebėti, kad kai kurie apibrėžimai yra labiau orientuoti į konkrečias nagrinėtas sritis, pavyzdžiui, Matiušaitytė (2003) ir Pukelienė ir kt. (2007) šį reiškinį analizavo ekonominėje perspektyvoje, autorės tyrė darbo jėgos migraciją, todėl apibrėžimai susiję su darbo jėgos judėjimu iš vienos vietos į kitą. Be to, galima pastebėti sampratų panašumų tarp keleto organizacijų, pavyzdžiui, Tarptautinė migracijos organizacija (2004) ir Jungtinių Tautų migracijos agentūra (2017) pateikia labai panašius apibrėžimus, skirtumas tik tas, kad Jungtinių Tautų migracijos agentūra (2017) jį pratęsia, pateikia išsamesnį, patikslindama, kokius asmenis šis procesas gali apimti. Šios organizacijos migracijos sampratą aiškina kaip mobilumą, judumą. Kitos sampratas labiau akcentuoja priežastis, pavyzdžiui, Nacionalinė geografijos draugija (2005) pabrėžia tikslą apsigyventi, EBPO (2012) – ekonomines priežastis, Castles'as ir kt. (2014) – geresnių gyvenimo sąlygų susikūrimą, Brug'as ir kt. (2015) – namų palikimą dėl įvairių priežasčių. Taip pat yra nemažai sampratų, kurios aiškina šį procesą, kuomet yra peržengiamos konkrečios geografinės ribos, tokius apibrėžimus pateikia Hill'as, (2006), Europos migracijos tinklas (2009), Butkus ir Matuzevičiūtė (2010); Skeldon'as (2013); Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (2016). Apibendrinant, galima teigti, kad migracijos sampratos priklauso nuo to, kokia sritį mokslininkai ar organizacijos nagrinėja. Taip

pat pastebėta, jog mokslinėje literatūroje, kurioje analizuojami su migracija susiję procesai, migracijos sampratai paaiškinti neretai naudojamos tokios sąvokos kaip kraustymasis, persikėlimas, judėjimas.

Aptarus migracijos sampratų įvairovę, taip pat svarbu išsiaiškinti migracijos tipų klasifikaciją. Pateikiama 2 lentelė, parodanti, pagal ką gali būti skirstoma migracija.

2 lentelė. Migracijos klasifikacija.

Klasifikacija pagal	Tipas	Galimo motyvo pavyzdys
Kryptį (Siniavskaitė ir Andriušaitienė, 2015)	Teritorinė (vidinė) migracija	Skirtingas valstybės teritorijų išsivystymo lygis.
	Tarptautinė (išorinė) migracija	Skirtingas išsivystymo lygis tarp valstybių.
Atvykimą / išvykimą (European Commission, 2014)	Imigracija	Siekis susikurti geresnes gyvenimo sąlygas.
	Emigracija	Blogos gyvenimo sąlygos kilmės šalyje.
	Grižtamoji migracija (reemigracija)	Gyvenimo sąlygų gimtojoje šalyje pagerėjimas.
Trukmę (Glossary of Statistical Terms, 2003)	Ilgalaikė migracija	Noras visam laikui pakeisti gyvenamąją vietą dėl politinių / ekonominių / socialinių / kultūrinių priežasčių.
	Trumpalaikė migracija	Studijos, stažuotės.
Pasirinkimo laisvę (ThoughtCo, 2012) (Ugdymo plėtros centras, 2012)	Priverstinė (angl. forced) migracija	Religinis, rasinis persekiojimas, kariniai konfliktai.
	Nesavanoriška (angl. reluctant) migracija	Valstybės valdžios pasikeitimas, ekologinės nelaimės.
	Savanoriška migracija	Daugiau ir geriau apmokamų darbo vietų; geresnis švietimo sveikatos prieinamumas; priimtinesnė kultūra.
Teisėtumą (Kenny, 2017)	Legalī migracija	Siekis įsidarbinti, apsigyventi, gauti pilietybę.
	Nelegalī migracija	Užsiėmimas nelegalia, draudžiama veikla.

Analizuojant mokslinę literatūrą, buvo pastebėta, kad mokslininkai, analizuodami šį procesą, pateikia tam tikrus jo tipus (žr. 2 lent.). Visų pirma, Siniavskaitė ir Andriušaitienė (2015) pateikia migracijos klasifikaciją pagal kryptį. Šios autorės aiškina, kad teritorinė (vidinė) migracija yra asmenų persikraustymas šalies viduje iš vienos teritorijos į kitą, o tarptautinė (išorinė) migracija – asmenų kėlimasis iš gimtosios valstybės į kitą dėl tokių priežasčių, kaip pavyzdžiui, politinės, ekonominės, religinės. Ši migracijos forma akcentuoja ir aiškina ne tik atskirų individų ar žmonių grupių mobilumą, bet ir perkėlimą bei apsikeitimą kultūromis, tradicijomis, žiniomis, įgūdžiais (Siniavskaitė ir Andriušaitienė, 2015).

Antra, migracija taip pat yra klasifikuojama pagal atvykimą / išvykimą. Europos Komisijos Prieglobsčio ir migracijos žodyne atvykimas ir išvykimas yra apibrėžiamas pasauliniame ir ES kontekste (European Commission, 2014). Pasauliniame kontekste emigracija – išvykimo aktas iš šalies, ketinant užsienyje likti vieneriems metams ar ilgesniam laikui, ES kontekste – veiksmas, kuomet asmuo, anksčiau gyvenęs ES šalyje narėje, nustoja turėti galimybę gyventi toje šalyje arba kitoje valstybėje narėje 12 mėnesių laikotarpiui ar ilgiau. Imigracija pasauliniame kontekste – atvykimo aktas į valstybę, ketinant joje likti gyventi ilgiau nei vienerius metus, ES kontekste – veiksmas, kuomet asmuo iš trečiosios šalies ar kitos valstybės narės persikelia gyventi į šalies narės teritoriją bent 12 mėnesių laikotarpiui. Šis žodynas taip pat pateikia ir grįžtamosios migracijos

(reemigracijos) sampratą – tai žmogaus persikėlimas iš priimančios šalies į kilmės šalį, paprastai, priimančioje šalyje praleidus daug laiko (European Commission, 2014).

Trečia, migracijos procesas trukmės atžvilgiu būna ilgalaikis ir trumpalaikis. Pagal statistinių terminų žodyną, ilgalaikė migracija – kuomet asmuo ne trumpiau kaip vieneriems metams vyksta gyventi į kitą, nei šiuo metu yra jo / jos dabartinė gyvenamoji vieta, šalį, kuri tampa jo / jos nauja gyvenamąja vieta (“Glossary of Statistical Terms,” 2003). Trumpalaikė migracija – kuomet asmuo juda iš savo gimtosios šalies į kitą šalį ne trumpesniam nei 3 mėnesių, bet neilgesniam nei 12 mėnesių laikotarpiui, išskyrus tuos atvejus, kai yra vykstama laisvalaikio, atostogų, verslo, medicininio gydymo ar religinės piligrimystės tikslais (“Glossary of Statistical Terms,” 2003).

Ketvirta, pagal pasirinkimo laisvę migracija gali būti skirstoma į tris kategorijas. Priverstinė migracija – neigiama migracijos forma, kurią sukelia tokios priežastys, kaip persekiojimas, išnaudojimas ir pan. (ThoughtCo, 2012). Šiuo atveju galima pateikti keletą žymiausių priverstinės migracijos pavyzdžių, vienas iš jų – Afrikos vergų prekyba, kuomet apie 30 milijonų afrikiečių buvo perkelti prieš savo valią iš savo namų į įvairius Šiaurės Amerikos, Lotynų Amerikos ir Artimųjų Rytų regionus, kitas – 1830 metų Indėnų Pašalinimo įstatymas (angl. Indian Removal Act of 1830), dėl kurio dešimtys tūkstančių amerikiečių, gyvenančių pietryčiuose, buvo priversti migruoti į šiuolaikinės Oklahomos dalis. Svarbu pastebėti, kad priverstinė migracija nebūtinai yra susijusi su smurtu, pavyzdžiui, viena didžiausių priverstinių migracijų istorijoje buvo susijusi su statybų plėtra. Kinijos Trijų tarpeklių užtvankos statyba dėl kurios buvo išskeldinta beveik 1,5 milijono žmonių ir 13 miestų, 140 miestelių ir 1350 kaimų atsidūrė po vandeniu (ThoughtCo, 2012). Be to, priverstiniai migrantai neretai būna vaikai, kai tėvai apsisprendžia išvykti, vaikai keliauja kartu (Ugdymo plėtros centras, 2012). Nesavanoriška migracija – migracijos forma, kuomet asmenys nėra priversti migruoti, tačiau tai daro dėl nepalankios situacijos jų gyvenamoje vietoje. Šią migracijos formą iliustruoja keletas pavyzdžių: 1959 metų Kubos revoliucija, kuomet asmenys bijodami komunistinės vyriausybės pradėjo emigruoti į Jungtines Amerikos Valstijas; Uraganas „Katrina“ Luizianos valstijoje sąlygojo daugelio žmonių vidinį persikėlimą, nes buvo sunaikinti jų namai, suprastėjo ekonominė situacija, pakilo jūros lygis (ThoughtCo, 2012). Nesavanorišką migraciją taip pat skatina ir etninių, socialinių ar ekonominių sąlygų pasikeitimas. Savanoriška migracija – tai migracija, pagrįsta laisva valia ir iniciatyva. Šiuo atveju žmonės keliauja dėl įvairių priežasčių, analizuodami galimybes ir pasirinkimus. Asmenys, kurie ketina migruoti prieš priimdami tokį sprendimą dažnai analizuoja dviejų vietovių stūmimo ir traukos veiksnius. Stipriausi veiksniai, darantys įtaką individams, ketinantiems judėti iš vienos vietos į kitą, yra noras gyventi geresniame būste ir įsidarbinimo galimybėms. Kiti veiksniai, prisidedantys prie savanoriškos migracijos, apima pokyčius, susijusius su: gyvenimo eiga (pvz., santuoka, pensija, vaikų gimimas ir kt.); politika (pvz., liberalios valstybės, konservatyvios valstybės) ir individualia asmenybe (pvz., priemiesčio gyvenimas, miesto gyvenimas) (ThoughtCo, 2012).

Penkta, migracija gali būti skirstoma pagal teisėtumą. Legali migracija yra atvykimas į šalį teisėtu pagiringu. Teisėti migrantai turi tinkamus teisinius dokumentus, leidžiančius gyventi ir dirbti šalyje. Jie gali būti priimti į šalį dėl vienos iš šių priežasčių: šeima (pavyzdžiui, jie yra sutuoktiniai, nepilnamečių piliečių vaikų tėvai), užimtumas (pavyzdžiui, prioritetiniai darbuotojai, nekvalifikuoti darbuotojai, religiniai darbuotojai ar investuotojai), humanitarinė pagalba (pavyzdžiui, pabėgėliai, prieglobsčio prašytojai). Teisėti migrantai, vykstantys į šalį dažnai privalo įrodyti, jog turi pinigų, darbo pasiūlymą ar planuoja studijuoti, tokiu atveju jie gauna laikiną vizą arba gauna žaliąją kortelę ir tampa piliečiais. Teisėti migrantai taip pat sutinka laikytis šalies įstatymų, moka mokesčius, turi socialinio draudimo numerį (Kenny, 2017). Nelegali migracija – asmens ar asmenų grupės atvykimas į šalį, pažeidžiant tos šalies imigracijos įstatymus ir ketinant likti joje. Neteisėtos migracijos priežastys gali būti gyvenimo sąlygų pagerėjimas ir viltis, kad ilgainiui toje šalyje bus leista gyventi teisėtai. Atvykimas ir gyvenimas kitoje šalyje nelegaliai apima įvairius apribojimus, taip pat riziką būti sulaikytam, deportuotam arba susidurti su kitomis sankcijomis, tokiomis kaip piniginės baudos ir pan. (Kenny, 2017).

Kiekvienam analizuotam migracijos tipui galima priskirti konkrečius motyvus. Galima sakyti, jog vienaip ar kitaip, visi jie yra susiję su individo gyvenimo sąlygomis, pavyzdžiui, bloga situacija kilmės šalyje, noru pakeisti esamą gyvenimo pobūdį, turėti daugiau socialinių garantijų, jaustis saugiai, daugiau uždirbti, pakeisti kultūrą, tradicijas ir pan. Taigi, viską apibendrinant, galima teigti, jog migracija yra daugialypis procesas, neatsiejamas nuo globalizacijos, kuri ypač skatina individų tarptautinį mobilumą.

1.2. Migracijos analizės aspektai ekonominėse ir socialinėse migracijos teorijose

Siekiant išanalizuoti dabartines su migracija susijusias tendencijas, būtina ne tik atskleisti migracijos apibrėžimų įvairovę, jos tipus, bet ir detalizuoti svarbiausias migracijos procesą aiškinančias teorijas. Mokslinėje literatūroje yra pateikiama įvairių migracijos teorijų. Šios teorijos analizuoja migraciją įvairiais lygmenimis bei atskleidžia priežastis, skatinančias individų judėjimą iš vienos vietos į kitą.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, su migracija susiję tyrimai yra skirtingai, jie priklauso nuo pasirinkto analizuoti objekto, todėl tokie tyrimai gali būti priskirti mikro-, makro- arba mezo-lygmenų analizei. Kaip teigia mokslininkai Faist'as ir Kivisto (2010), mikro-lygmeniui yra priskiriami palankesnės ekonominės ir socialinės aplinkos siekis ir individo asmeninės vertybės. Makro-lygmeniui priklauso priežastys, kurios siejasi su politika, ekonomika, kultūra. Mezo-lygmuo akcentuoja socialinių ryšių tinklų svarbą, kuriems priklauso migrantai ar jais koku nors būdu susiję asmenys (Faist ir Kivisto, 2010).

Svarbu paminėti tai, kad norint atlikti efektyvesnę migracijos proceso analizę, tikslinga apibrėžti migracijos teorijas, kurios pasižymi migracijos kilmės ir migracijos tęstinumo aiškinimu. Ekonominės ir socialinės migracijos proceso esmę aiškinančios teorijos pateikiamos 3 lentelėje.

3 lentelė. Ekonominės ir socialinės migracijos teorijos, jų analizės lygmuo ir prielaidos.

Ekonominės teorijos	Analizės lygmuo	Prielaidos	Socialinės teorijos	Analizės lygmuo	Prielaidos
Neoklasikinė migracijos teorija	Makro- (šalies), mikro- (individo).	Migracija kaip skirtingo šalių išsivystymo lygio rezultatas. Individai nusprendžia migruoti dėl sąnaudų ir naudos skaičiavimo.	Migracijos tinklo teorija	Mezo-.	Socialiniai tinklai, jungiantys dabartinius, buvusius ir galimus migrantus kilmės ir tikslo šalyse.
Nauja ekonominė migracijos teorija	Mikro-, mezo- (namų ūkio).	Ekonominis išsivystymas nebūtinai turi įtakos migracijos srautų didėjimui / mažėjimui.	Institucinė migracijos teorija	Makro-.	Organizacijos, kurios remia, palaiko ir skatina tarptautinį judėjimą.
Dviejų darbo rinkų teorija	Makro- (nacionalinis).	Išsivysčiusių šalių struktūriniai skirtumai.	Migracijos sistemų teorija	Makro-, mikro-.	Migrantų patirtys ir mobilumas. Instituciniai veiksniai.
Istorinė struktūralistinė teorija	Makro- (globalus).	Skirtingi šalių išsivystymo lygiai.	Akumuliacinio priežastingumo teorija	Mezo-.	Sąlygos, dėl kurių vėlesnė migracija neišvengiama, labiau tikėtina ar lengvesnė.
Pasaulio sistemų teorija	Makro- (globalus ir internacionalinis).	Rinkos ir kultūros perėjimas iš periferijos į centrą.	Socialinio kapitalo teorija	Mikro-, makro-, mezo-.	Žmogui reikšmingi ryšiai skatina arba stabdo migraciją.

Pagal anksčiau minėtus lygmenis, mokslinėje literatūroje yra pateikiamos įvairios migracijos procesą aiškinančios teorijos. Šias teorijas pagal anksčiau aptartus mikro-, makro-, mezo- lygmenis galima klasifikuoti į ekonomines ir socialines (žr. 3 lent.).

Kaip teigia King'as (2012), ekonominės migracijos teorijos yra skirtos paaiškinti stumiančius ir traukiančius veiksnius, kurie dar kitaip yra vadinami makroekonominiais. Socialinės migracijos teorijos akcentuoja kitą reiškinį – socialinių tinklų reikšmę (King, 2012). Pasak Žibo (2014), su migracijos procesais susijusius reiškinius tiriantys mokslininkai aiškina ne tik ekonominius veiksnius, darančius įtaką migracijai, bet ir socialinius, kurie keičia migracijos modelius ir palaiko migracijos procesus. Šiuo atveju socialiniai ryšiai yra svarbūs tuo, jog jie suburia asmenis kilmės, tranzito ir tikslo šalyse, tokiu būdu susikuria migracijos tinklas (Žibas, 2014). Todėl tikslinga detaliau išanalizuoti ekonomines ir socialines teorijas, kurios aiškina migraciją.

Ekonominės migraciją aiškinančios teorijos:

Neoklasikinė migracijos teorija. Pagal šią teoriją migracija yra sprendimas, kurį priima asmuo, norėdamas susikurti geresnes gyvenimo sąlygas. Šios sąlygos apima geresnes darbo galimybes, darbo saugumą, didesnius atlyginimus. Šis sprendimas taip pat grindžiamas tokiais asmenį išvykti iš savo gimtosios šalies verčiančiais veiksniais, kaip nepakankamas pragyvenimo lygis, socialinė atskirtis, skurdas ir pan. (Bodvarsson ir Berg, 2013) Taigi, apsisprendimas migruoti yra veikiamas dvejopai: stūmimo ir traukos veiksnių, t. y. asmuo vertina stūmimo veiksnius savo kilmės šalyje ir traukos veiksnius tikslo šalyje. Pasak Massey'aus (2013), neoklasikinė migracijos teorija susideda iš makroekonominio ir mikroekonominio požiūrių. Makroekonominis požiūris teigia, kad pagrindinė darbo migracijos priežastis yra atlyginimų skirtumai tarp šalies, iš kurios asmuo išvyksta ir šalies, į kurią asmuo ketina vykti. Teorija akcentuoja, jog atlyginimų diferenciacijų panaikinimas galimai sustabdytų arba sumažintų tarptautinę migraciją ir asmenys nemigruotų, jei tokie skirtumai neegzistuos. Dar vienas aspektas, kurį pabrėžia makroekonominis požiūris yra tas, kad tarptautinei migracijai įtakos turi darbo rinkos mechanizmai ir kitos rūšys, pavyzdžiui, draudimo rinka, kapitalo rinka didelės įtakos tarptautiniams migrantų srautams neturi. Be to, tarptautinę migraciją gali kontroliuoti vyriausybė, reguliuodama darbo rinkas tiek kilmės, tiek priimančiose šalyse. Mikroekonominis požiūris teigia, kad asmenys prieš migruodami atlieka sąnaudų ir naudos analizę bei padaro išvadą, kad grynosios pajamos migracijos proceso metu yra teigiamos (Massey, 2013). Šiuo atveju žmonės svarsto ne tik apie atlyginimų skirtumus, bet ir apie kitus kaštus, tokius kaip išlaidos kelionei, pastangos ieškant būsto, laiko sąnaudos ieškant darbo, pastangos, skirtos kalbos mokymuisi ir pan. Individualūs pasirinkimai atskleidžia, kodėl sąnaudų ir naudos skaičiavimas nevienodai daro įtaką apsisprendimui migruoti.

Nauja ekonominė migracijos teorija. Ši teorija atsirado kaip atsakas į neoklasikinę migracijos teoriją. Šis teorinis modelis teigia, kad darbo užmokesčio skirtumai nėra būtina sąlyga, paveikianti apsisprendimą migruoti į kitą šalį. Teorijos šalininkai akcentuoja, kad tarptautinė migracija nebūtinai sustos, kai pranyks darbo užmokesčio skirtumai. Be to, migracijos procesas vis vien egzistuos, jei kilmės šalyje kitos rinkos, tokios kaip pavyzdžiui, draudimo rinka, kapitalo rinka, vartojimo kreditų rinka ir kt. bei jų sistemos bus netobulos arba jų iš viso nebus. Taip pat vyriausybės gali keisti migracijos srautų dydį, reguliuodamos darbo rinką (Stark ir Bloom, 2013). Kiti autoriai teigia, kad ši teorija pabrėžia namų ūkio santykius ir pateikia pavyzdį, kad neretai vienas iš šeimos narių išvyksta dirbti į kitą šalį, kad galėtų uždirbtus pinigus pervesti kilmės šalyje likusiai šeimai, šiuo atveju migracijos procesas yra paremtas šeimos racionaliais sprendimais (Bansak, Simpson ir Zavadny, 2015). Taigi, ši teorija analizuoja įvairių šalyje egzistuojančių rinkų įvairovę ir teigia, jog ekonominis išsivystymas nebūtinai yra tas veiksnys, kuris sumažina ar padidina migracijos procesą.

Dviejų darbo rinkų teorija. Šiuo atveju, pagrindinė tarptautinės migracijos priežastis yra pažangių šalių struktūrinė paklausa tiek aukštos, tiek žemos kvalifikacijos darbuotojų atžvilgiu (Reich, Gordon ir Edwards, 2010). Pasak Castles'o, Hass'o ir Miller'io (2014), tarptautinė migracija prasideda nuo palankių įsidarbinimo galimybių išsivysčiusiose šalyse, kurias užtikrina darbdaviai ar tų šalių vyriausybės. Autoriai pabrėžia tai, kad kitų šalių darbuotojų paklausa yra struktūriškai integruota į ekonomikos poreikius ir yra išreiškiama per įdarbinimo praktiką, o ne per darbo užmokesčio pasiūlymus, tad skirtumai tarp tarptautinių atlyginimų nėra nei būtina, nei pakankama migracijos srautų didėjimo sąlyga. Taip pat vyriausybės gali daryti įtaką tarptautinei migracijai, bet tik esminiais ekonominės veiklos pokyčiais (Castles ir kt., 2014). Kaip teigia Brettell ir Hollifield'as (2013), ši teorija atskleidžia, kad priimančioje šalyje egzistuoja dvi darbo rinkos. Viena darbo rinka orientuoja į aukštą kvalifikaciją turinčius asmenis, o kita – į nekvalifikuotus darbuotojus, pastarieji užpildo didžiąsias darbo rinkos dalį, dažniausiai jie dirba tuos darbus, kurių nenori vietiniai gyventojai (Brettell ir Hollifield, 2013). Taigi, ši teorija apima migracijos ir darbo rinkos sąryšį.

Istorinė struktūralistinė teorija. Ji turi sąsajas su marksizmo politine ekonomika ir pasaulio sistemų teorija. Ši teorija atsirado kaip priešinga neoklasikinei, nes akcentavo visai kitą požiūrį. Svarbu pastebėti tai, kad ši teorija nekuria konkrečios migracijos teorijos, ji migracijos procesą sieja su kapitalizmo santvarka ir su valstybių prekybiniais netolygumais, kuriuos sąlygoja jų išsivystymo lygis (Castles ir kt., 2014). Be to, reikėtų paminėti ir dar vieną teoriją – nepriklausomumo, kuri praplečia istorinę struktūralistinę. Pasak Hass'o (2008), priklausomumo teorija pabrėžia neigiamą faktą, kad migracija sąlygoja kenksmingą neišsivysčiusių valstybių procesą ir gali būti pagrindinė neišsivystymo priežastis, kuri kenkia šalies ekonomikai, stabilioms visuomenėms (Hass, 2008). Taigi, šioje teorijoje traktuojama, jog migracija prisideda ne tik prie valstybės, bet ir populiacijos toje valstybėje neišsivystymo.

Pasaulio sistemų teorija. Kapitalistinių ekonominių santykių įsiskverbimas į periferines, ne kapitalistines visuomenes sukuria mobilią gyventojų grupę, kuri yra pasirengusi persikelti į užsienį. Migracija auga dėl atsirandančių besivystančių šalių skirtumų kapitalizmo procese. Pasaulio sistemos teorija teigia, kad tarptautinė migracija vyksta dėl besiplečiančių pasaulinių rinkų (Morawska, 2007). Kapitalizuotos investicijos skatina pokyčius, dėl kurių periferinėse šalyse susiduriama su judumu, tuo pat metu sukuriant stiprius materialinius ir kultūrinius ryšius su centro šalimis, dėl kurių atsiranda tarptautinė migracija. Svarbu paminėti tai, kad šiuo atveju periferija – vis dar besivystantys regionai, o centras – aukštą išsivystymo lygį pasiekusios šalys. Be to, labai tikėtina, kad migracija ypač aktyvi bus tarp kolonijas turėjusių ir kolonijomis buvusiųjų valstybių, nes jas glaudžiai sieja kultūra, kalba, investicijos, transportavimas ir pan. (Castles et al., 2014). Ši teorija pabrėžia, kad asmenys dažniausiai juda ten, kur kapitalas ir kad kapitalistinių ekonominių santykių skverbimas į ne kapitalistines ar

prieškapitalistines visuomenes sukuria judriąją visuomenę, kuri gali lengvai priimti sprendimą migruoti.

Apibendrinant ekonomines migraciją aiškinančias teorijas, galima teigi, jog jos analizuoja migracijos proceso kilmę dėl ekonominių priežasčių, tačiau nepateikia veiksnių, galimai susijusių su individualiu ar kolektyviniu mobilumu. Tad svarbu atskleisti ne tik ekonominių, bet ir socialinių migracijos teorijų esmę, kurios dėmesį skiria migracijos proceso tęstinumo aiškinimui.

Pasak Arcarazo ir Wiesbrock (2015) socialinės migracijos teorijos, kurios detalizuoja migracijos tęstinumą turi ekonominių aspektų, o ekonominės – socialinių (Arcarazo ir Wiesbrock, 2015). Skeldon'as (2014) pabrėžia tai, kad socialinės migracijos teorijos geriau nei ekonominės migracijos teorijos paaiškina, kokios priežastys lemia tai, kad migracijos srautai turi tendenciją didėti, neretai net ir tada, kuomet tikslo šalyje nėra itin gera ekonominė situacija, pavyzdžiui, mažėja atlyginimai, didėja nedarbo lygis ir pan., politinė situacija, pavyzdžiui, priimami įstatymai tam, kad šalis taptų ne tokia palanki migrantams, ir kultūrinė situacija, pavyzdžiui, neigiamų nuostatų didėjimas migrantų atžvilgiu (Skeldon, 2014).

Socialinės migraciją aiškinančios teorijos:

Migracijos tinklo teorija. Ši mezo-lymens teorija atsirado 1970 metais, kada daug dėmesio buvo skirta lyties, moterų ir šeimų studijoms, todėl ji kilusi iš sociologijos ir antropologijos mokslo disciplinų (Kurekova, 2011). Migracijos tinklo teorija aiškina, kaip migrantai kuria ir palaiko socialinius ryšius su kitais migrantais ir savo šeimos nariais ir kaip tai sąlygoja migrantų socialinių tinklų atsiradimą. Teorija remiasi prielaida, kad migracijos tęstinumas priklauso nuo proceso sėkmingumo, kai migravo pirmieji migrantai ir būtent tai formuoja tolesnius migrantų srautus. Migrantų tinklai mažina ekonomines, socialines ir psichologines migracijos išlaidas. Todėl migracija gali būti suprantama kaip procesas, kurio metu migracijos sąnaudos mažėja, todėl didėja išvykimo tikimybė (Harzig, Hoerder ir Gabaccia, 2011). Taigi, dėl ankstesniųjų migracijos tendencijų atsiranda dabartinės, kurios dar labiau išplinta ir apima vis didesnius visuomenės segmentus. Tikėtina, kad dėl susikūrusių ar besikuriančių migrantų bendruomenių migracijos srautai ta pačia kryptimi padidės.

Institucinė migracijos teorija. Ji žiūri į migracijos procesą per mikro-analizės prizmę ir teigia, kad kuomet migracija prasideda internacionaliniu lygiu, įvairios privačios ir ne pelno siekiančios organizacijos siekia padėti kuo didesniai skaičiui žmonių atvykti į labiau išsivysčiusias šalis ir kai kuriems asmenims gauti tos šalies vizą (Olejarova, 2007). Tokios organizacijos dažnai užsiima humanitarine veikla, siekia padėti pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, įstaigos tampa žinomos ir gali suteikti atvykusiems asmenims reikalingą pagalbą, padėti integruotis darbo rinkoje, rasti būstą ir pan. Svarbu pastebėti ir tai, kad šios organizacijos nebūtinai yra oficialios ir norinčios gero, neretai tokia pagalba migrantams slepia nusikalstamą, nelegalią veiklą, pavyzdžiui, nelegalių migrantų

įdarbinimą, draudžiamų siuntinių pervežimą ir pan. (Bijak, 2006). Organizacijos ir individų turimi socialiniai ryšiai gali padėti sukurti neformalią migrantų integracijos erdvę.

Migracijos sistemų teorija. Šią teoriją galima sieti su įvairiais jau anksčiau minėtais migracijos veiksniais, ji yra tarsi migracijos procesą analizuojančių teorijų visuma (Bijak, 2006). Pasak Brettell ir Hollifield'o (2013), migracijos proceso sistema susikuria tuomet, kai migracijos tendencijos pasidaro stabilios. Migracijos sistemų teroja teigia, kad migracijos procesas yra padalintas į dvi dalis, kurios apima tikslo ir kilmės šalis. Šios dvi dalys apima mikro- ir makro-analizes. Mikro-analizė yra veiksniai, susiję su migrantų patirtimi ir judėjimu, o makro-analizė – veiksniai, nulemti institucijų (Brettell & Hollifield, 2013). Ši teorija pabrėžia migracijos sistemos tose valstybėse, kuriose yra panašūs migracijos modeliai.

Akumuliacinio priešastingumo teorija. Ji remiasi įvairiomis migracijos perspektyvomis iš įvairių socialinių mokslų sričių ir integruoja jas į vieną bendrą teoriją. Ši teorinė sintezė atsirado tuomet, kai daugiau dėmesio buvo pradėta skirti migrantų namų ūkiams ir socialiniams tinklams, kurie paveikė daugelį makrostruktūrinių jėgų, dėl kurių įvairios disciplinos pradėjo analizuoti migracijos procesą, kaip tarptautinį reiškinį (Bachmeier ir Bean, 2009). Bijak'as (2006) teigia, kad šios teorijos rėmuose migracija keičia vietinę kultūrą, tikslo šalyse veikiančios migrantus remiančios struktūros užtikrina nenutrūkstantį migracijos procesų vyksmą (Bijak, 2006). Taigi, migracija pakeičia socialinį kontekstą, dėl kurio atsiranda ir didesni migracijos srautai.

Socialinio kapitalo teorija. Socialinis kapitalas – tai žmogui reikšmingi ryšiai, kurie padeda jam išlaikyti tam tikrą socialinį statusą. Socialinis kapitalas gali ne tik teikti ypatingos naudos, bet taip pat ir varžyti individą, didinti socialinę stratifikaciją (Matonytė, 2004). Asmenys, kurie turi mažesnes pajamas, gali / neretai išvyksta ieškoti darbo kitoje valstybėje. Be to, pasak Stark'o (2006), tyrimai rodo, kad kuo didesnė pajamų nelygybė šalyje, tuo didesni ir migracijos mastai (Stark, 2006). Taigi, migrantų turimi socialiniai ryšiai gali paskatinti juos keltis iš vienos vietos į kitą arba, priešingai, socialinių ryšių trūkumas gali tokį persikėlimą apriboti.

Išanalizavus migracijos procesą teoriniame kontekste, pastebėta, jog mokslinėje literatūroje pateikiamos migracijos sampratos priklauso nuo tiriamo objekto, pavyzdžiui, jei migracija yra analizuojama ekonominėje perspektyvoje, pabrėžiamas darbo jėgos judėjimas, jei socialinėje – gyvenimo sąlygų pagerėjimas. Taip pat migracija gali būti klasifikuojama pagal tam tikrus tipus: kryptį, atvykimą / išvykimą, trukmę, pasirinkimo laisvę, teisėtumą, kurie kiekvienas turi savo motyvus. Be to, migraciją aiškinančias teorijas galima skirstyti į ekonomines ir socialines. Ekonominėms migracijos teorijoms yra priskiriamos neoklasikinė migracijos teorija, nauja ekonominė migracijos teorija, dviejų darbo rinkų teorija, istorinė struktūralistinė teorija ir pasaulio sistemų teorija, socialinėms – migracijos tinklo teorija, institucinė migracijos teorija, migracijos sistemų teorija, akumuliacinio priešastingumo teorija ir socialinio kapitalo teorija. Svarbu pastebėti, jog šios teorijos tarpusavyje yra

susijusios, ekonominės teorijos turi socialinių aspektų, o socialinės – ekonominių, todėl jas galima traktuoti kaip teorijas, kurios viena kitą papildo. Be to, atlikus migracijos proceso analizę, pastebėta, kad migracijos sampratos, klasifikacija, ekonominės ir socialinės migraciją aiškinančios teorijos atskleidžia svarbias konkrečias sritis, tokias kaip: užimtumas / darbas / darbo rinka, šeimos politika, būsto politika, prieglobsčio politika, integracijos politika. Į šias sritis bus detaliau gilinamasi atliekant analitinę baigiamojo projekto dalį.

2. PAŽEIDŽIAMUMO VERTINIMO KONCEPTUALIZACIJA

Grėsmės ir pavojai didina visuomenių pažeidžiamumą, kylantį dėl fizinių, socialinių, ekonominių ir politinių sąlygų. Socialinių mokslų kontekste pažeidžiamumo sąvoka apibūdina galimą žalą žmonėms bei socialinėms sistemoms. Tai apima asmens ar asmenų grupės savybes, atsižvelgiant į jų sugebėjimą pasirengti, numatyti, susidoroti su pavojaus poveikiu, jam pasipriešinti ir atsigauti. Pažeidžiamumo terminas sujungia veiksnius, lemiančius, kokių mastu kyla pavojus ir galimą žalą kylančią asmenų gyvenimui / pragyvenimo šaltiniams. Šiame skyriuje nagrinėjama pažeidžiamumo samprata, pateikiama susisteminta informacija apie pažeidžiamumo įvertinimo pagrindinius kriterijus bei analizuojamos pažeidžiamumo teorijos.

2.1. Pažeidžiamumo samprata ir jo įvertinimo kompleksiskumas

Pažeidžiamumas yra nagrinėjamas įvairiose srityse, tačiau šiame projekte svarbu aptarti pažeidžiamumą socialinių mokslų perspektyvoje. Brauch'as (2011) teigia, kad tarp sociologų, kurie analizuoja pažeidžiamumą, vyrauja nuomonės, orientuotos į tai, kaip visuomenės / sistemos geba pasirengti ir įveikti pavojus (Brauch, 2011). Joseph'as (2005) pažeidžiamumą apibrėžia kaip visuomenės sugebėjimą numatyti, pasirengti, susidoroti ir atsigauti nuo pavojų poveikio (Joseph, 2005). Adger'is (2006) teigia, kad pažeidžiamumas – nepajėgumas atlaikyti gyvenimo sukrėtimų ar streso (Adger, 2006). Koks'as, Jongman'as, Husby'is ir Botzen'as (2015) apibrėžia socialinį pažeidžiamumą kaip sudėtingą charakteristikų grupę, apimančią asmens pirminę gerovę, pragyvenimą ir atsparumą, savisaugą, socialinę apsaugą bei socialinius ir politinius tinklus ir institucijas (Koks ir kt., 2015). Svarbu akcentuoti tai, kad du pastarieji pažeidžiamumo apibrėžimai yra priskiriami individų lygmeniui, todėl jais šiame projekte vadovaujama nebus, dėmesys bus sutelkiamas makro lygmenyje. Gautam'as (2017) apibrėžia socialinį pažeidžiamumą kaip daugialypę koncepciją, kuri padeda nustatyti bendruomenių (ir individų) ypatybes ir patirtį, leidžiančias jiems reaguoti į pavojus, pasirengti jiems ir atsigauti nuo jų (Gautam, 2017).

Pagal Tarptautinę Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio draugijų federaciją (2017), pažeidžiamumo apibrėžimas nurodo keletą svarbių jo aspektų:

- Jis apibrėžia tai kaip asmenų ar grupių požymį ir nurodo skirtumus visuomenėse.
- Jis akcentuoja visą grėsmių valdymo ciklą: prevenciją, mažinimą, pasirengimą, atsaką ir atstatymą. Šiame projekte dėmesys bus skiriamas pasirengimui.
- Jis apima įgūdžius, tokius kaip gebėjimą numatyti, susidoroti, atsispirti ir atsigauti.
- Jis pabrėžia, kad pažeidžiamumas yra laipsniškas.
- Jis nurodo, kad pažeidžiamumą lemia keleto veiksnių derinys.

- Jis pripažįsta, kad gresia pavojus ne tik gyvenimui, bet ir pragyvenimo šaltiniams (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2017).

Taigi, pažeidžiamumas yra gana sudėtingas reiškinys, norint jį kuo geriau suprasti, pravartu susisteminti jo procesą. Pateikiama 4 lentelė, nurodanti pažeidžiamumo proceso pagrindinius aspektus.

4 lentelė. Pažeidžiamumo proceso schema.

Pažeidžiamumo progresas			Nelaimė	Pavojus
1. Pagrindinės priežastys	2. Kritinės sritys	3. Nesaugios sąlygos		
Skurdas; Ribotas priėjimas prie valdžios struktūrų, resursų; Ideologijos; Ekonominė sistema.	Trūkumas: <ul style="list-style-type: none"> • vietos institucijų; • išsilavinimo; • mokymo; • įgūdžių; • vietinio investavimo; • vietinės rinkos; • žodžio laisvės. Makro jėgos: <ul style="list-style-type: none"> • populiacijos didėjimas; • urbanizacija; • aplinkosauginė degradacija. 	Silpna fizinė aplinka: <ul style="list-style-type: none"> • pavojingos vietovės; • pavojingi pastatai ir infrastruktūra. Silpna vietos ekonomika: <ul style="list-style-type: none"> • rizikingos pragyvenimo sąlygos; • žemas pajamų lygis. 	Rizika (ar nelaimė) = Pažeidžiamumas + Pavojus	Stichinės nelaimės (potvyniai, žemės drebėjimai ir pan.); Politiniai, kariniai konfliktai; Ekonomikos augimo sulėtėjimas.

Šaltinis: sudaryta vadovaujantis Wisner, Blaikie, Cannon ir Davis (2003).

Kaip galima matyti 4 lentelėje, pažeidžiamumas, kurį sąlygoja ekonominės, politinės, kultūrinės ir kitos priežastys kyla dėl nesaugių sąlygų, kurios sukelia nelaimės ir pavojus. Tokiu atveju, pasireiškia kritinės sritys, vietiniu, nacionaliniu ir pasauliniu mastu, pvz., gyventojų skaičiaus didėjimas arba nepakankamai efektyvus valdymas. Konkrečiai šio tyrimo atveju auganti imigracija neatsiejama nuo vienos galimos kritinės srities – populiacijos didėjimo.

Pažeidžiamumo sąvoka taip pat apima ir kitas sąvokas tokias kaip rizika, pavojus ir pan. Tam, jog būtų galima pažeidžiamumo išvengti ar bent jau jį sumažinti, svarbu aptarti ir tai, kas yra pažeidžiamumo įvertinimas, kaip jis atliekamas ir kokie sunkumai kyla jo eigoje.

Pažeidžiamumo įvertinimas – procesas, kuris apibrėžia, identifikuoja ir klasifikuoja saugumo spragas (angl. security holes) (Moret, 2014). Pažeidžiamumo įvertinimas gali prognozuoti siūlomų priemonių veiksmingumą ir įvertinti jų faktinį veiksmingumą po jų panaudojimo. Pažeidžiamumas reiškia elemento ar elementų polinkį patirti kokią nors žalą ar pavojus bei galimybę juos įvertinti ir jiems pasirengti. Taigi, pažeidžiamumo sąvoka neatsiejama nuo pasirengimo sąvokos. Pasak CTI Reviews (2017), pasirengimas reiškia konkrečius moksliniais tyrimais pagrįstus veiksmus, kurių imamasi atsargumo priemonėmis galimų grėsmių atveju. Šie veiksmai gali apimti tiek fizinį pasirengimą (pvz., aprūpinimo saugyklos, pastatų pritaikymas žemės drebėjimams ir t. t.) tiek

mokymus, reikalingus pavojaus atvejams (CTI Reviews, 2017). Galima teigti, jog pasirengimas yra svarbus aspektas tikslų pasiekimo kokybei ir neigiamų padarinių mažinimui. Be to, pasirengimas gali būti įvairių rūšių, tačiau kalbant apie augančią imigraciją, vertėtų akcentuoti valstybės, visuomenės pasirengimą imigrantų religinėms, politinėms, socialinėms, ekonominėms charakteristikoms.

Pasak Sterlacchini (2011), kiekybinį rizikos įvertinimą sudaro:

- Kiekybinis pavojaus vertinimas;
- Kiekybinis pažeidžiamumo vertinimas, susijęs su pavojaus pasekmėmis skirtingoje dimensijoje arba jų grupėje:
 - Fizinė / funkcinė / eksploatacinė;
 - Socialinė – ekonominė;
 - Socialinė – kultūrinė;
 - Ekologinė / aplinkosauginė;
 - Politinė / institucinė (Sterlacchini, 2011).

Fizinė / funkcinė / eksploatacinė dimensija yra susijusi su struktūros, infrastruktūros ar paslaugos pasipriešinimu rizikai ar pavojui (Ciurean, Schröter ir Glade, 2013).

Socialinė – ekonominė dimensija yra susijusi su ekonominiu stabilumu regione, kuriai gresia pavojus dėl pajamų sumažėjimo, prekių gamybos sulėtėjimo, platinimo ir vartojimo mažėjimo (Paul, 2013). Vertėtų paminėti ir tai, jog šiame projekte analizuojamu atveju socio-ekonominėi dimensijai grėsmė didėja dėl augančios imigracijos.

Socialinė – kultūrinė dimensija yra susijusi su žmonėmis (tiek kiekvienu individualiai, tiek bendruomene) ir jų gebėjimu išvengti pavojų grėsmės atveju. Tai apima klausimus, susijusius su socialine ir sveikatos būkle, lytimi, amžiumi ir pan. (Philip ir Rayhan, 2004).

Ekologinė / aplinkosauginė dimensija yra susijusi su skirtingų natūralių ekosistemų (aplinkų) tarpusavio ryšiais ir jų gebėjimu susidoroti su įvairiais pavojais ir nuo jų atsigauti bei toleruoti stresorius laiko ir erdvės sąlygomis (Asch, Corominas, Greiving, Malet ir Sterlacchini, 2013).

Politinė / institucinė dimensija yra susijusi su tais klausimais, kuriais siekiama užkirsti kelią žalingo įvykio pasekmėms ir sumažinti neigiamą poveikį per politinius / institucinius veiksmus (pragyvenimo šaltinių įvairinimas, turto perkėlimas, skubus vaistų atsargų platinimas bendruomenėje ir kt.) (Brons, Dietz, Niehof, & Witsenburg, 2006).

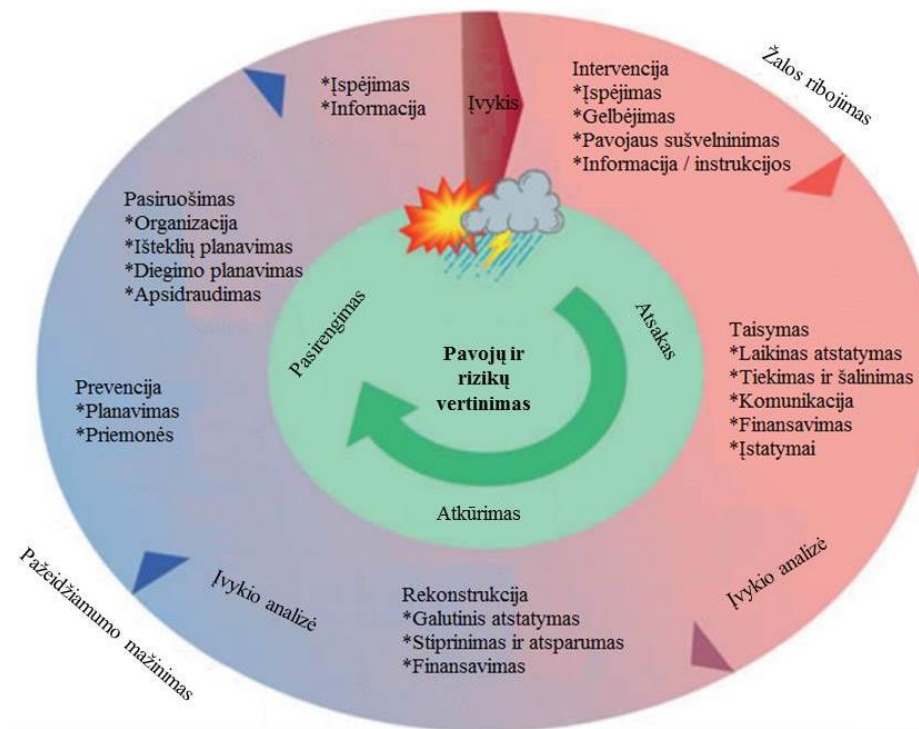
Kaip teigia, Malik'as (2007), dideli imigracijos srautai yra grėsmė. Šalims priimančios imigrantus aktualiausias yra dvi temos: imigracijos poveikis ekonomikai ir socialinis bei kultūrinis poveikis. Kalbant apie imigracijos naudą, ji daugiausiai siejasi su ekonominiu požiūriu (tačiau ekonominiai argumentai prieš imigraciją taip pat egzistuoja), Priešinga situacija – imigracijos socialinis poveikis, kuris, paprastai, yra laikomas neigiamu (Malik, 2007). Taip gali būti todėl, kad

imigrantai yra vertinami kaip išteklių naudotojai, o ne kūrėjai, be to, kyla sunkumų vienijant mišrias bendruomenes ir neretai traktuojama, jog imigrantai kenkia nacionalinio tapatumo jausmui.

Pažeidžiamumas neretai gali būti netinkamai vertinimas dėl:

- Stebimų duomenų, susijusių su:
 - Pavojingais įvykiais (fiziniai ir mechaniniai pavojaus parametrai).
- Sunkumų renkant rizikos elementams būdingus duomenis:
 - Pavojaus keliančių elementų erdvinis ir laikinas poveikis;
 - Tiriamų dimensijų skaičiaus (fizinė / funkcinė / eksploatacinė; socialinė – ekonominė; socialinė – kultūrinė; ekologinė / aplinkosauginė; politinė / institucinė);
 - Žalos mechanizmo sudėtingumo (veikiant skirtingoms dimensijoms).
- Tyrimo tikslo;
- Laiko ir erdvės analizės masto (Sterlacchini, 2011).

Pažeidžiamumo vertinimas yra kuriamas ir vykdomas siekiant įgyvendinti pažeidžiamumo ir rizikos mažinimo programas. Todėl šiuo atveju, pravartu aptarti kai kuriuos sunkumus, susijusius su pažeidžiamumo sušvelninimu arba pasirengimu jam. Pateikiamas 1 pav., kuris nurodo, kaip pažeidžiamumas daro įtaką visų grėsmių valdymo proceso etapams.

1 pav. Rizikos valdymo ciklas (angl. Risk Management Cycle).

Šaltinis: Sudaryta vadovaujantis Federal Office for Civil Protection (2014).

Kaip galima pastebėti, kiekvienas schemas žingsnis atskleidžia priemones, kurių vertėtų tuo metu imtis (žr. 1 pav.). Taip pat, pavojų ir rizikų vertinimas vyksta trijose rizikos valdymo stadijose:

Pasirengime. Daugelis pastangų, skirtų spręsti pagrindines pažeidžiamumo priežastis gali būti laikomos prevencijos ir pasirengimo (sušvelninimo) priemonėmis. Pažeidžiamumo mažinimas, atliekant prevenciją ir pasirengimą, apima ekonominę paskirstymo problemą, kurią visuomenė turi spręsti: klausimas yra ne tik, kokių mastu grėsmių prevencija turėtų būti teikiama visuomenei, bet ir, kaip tai turėtų būti padaryta. Šiuo atveju susiduriama su tam tikra dilema, kuri kelia probleminį klausimą, ar valstybė turėtų apsaugoti kuo didesnę žmonių skaičių, ar ji turėtų apsaugoti pažeidžiamiausius asmenis, nes jiems sunkiausiai sekasi susidoroti su sunkumais. Svarbu atsižvelgti į skirtingą žmonių pažeidžiamumo lygį įvairiose situacijose. Suinteresuotosioms tarnyboms turėtų būti suteikta galimybė gauti informaciją apie pažeidžiamus asmenis ir jų bendruomenių grupes, kad būtų galima atitinkamai planuoti savo veiklą. Kalbant apie Lietuvos pasirengimą augančios imigracijos iššūkiams, svarbus yra įvairių institucijų ir organizacijų vaidmuo, kurios informuotų ir išpėtų asmenis apie imigracijos grėsmę, pvz., dėl visuomenės sveikatos (infekcijos, ligos), saugumo (teroristų išpuoliai) ir pan.

Atsake. Pažeidžiamiausios žmonių grupėms reikia specialios apsaugos ir pagalbos. Paprastai atsakas apima piniginę išraišką, kuri padėtų jiems susidoroti su pažeidžiamumu pirmajame etape. Svarbu, kad asmenys, kuriems teko susidurti su sunkumais netaptų aukomis dėl savo pažeidžiamumo, padėties ir statuso visuomenėje. Šio etapo pagrindinis tikslas – sumažinti arba išvengti tiesioginių nuostolių, atsirandančių dėl įvykio, kuris sukelia pažeidžiamumą. Imigracijos atveju valstybei svarbu numatyti demografinės grėsmes, pvz., tai, jog atvykstantys imigrantai gali turėti daugiau vaikų, tai reiškia, jog daugiau reikės investuoti į jų ugdymą, kultūrines grėsmes, pvz., kalbinius skirtumus, kitokią religiją, dėl ko iškilis kalbos kursų ir šventyklų poreikis.

Atkūrimo. Šiuo atveju yra dedamos pastangos, norint sugrįžti į „įprastą“ būseną. Grįžimas prie „įprastos“ būsenos taip pat reiškia atkūrimą ir sustiprinimą to, ką pažeidė rizika ar pavojus. Įvairios programos yra kuriamos tam, kad atskirtų iš anksto egzistuojančius poreikius nuo konkretaus įvykio sukeltų poreikių. Svarbu pažymėti, kad atkūrimo ir atstatymo veikėjai ir organizacijos (pvz., draudimo bendrovės, socialinės rūpybos tarnybos, nevyriausybinės organizacijos, labdaros organizacijos ir pan.) dažnai skiriasi nuo „tradicinių“ rizikos valdymo subjektų. Ši stadija augančios imigracijos kontekste gali apimti, pvz., integracijos procesą, kuris būtų naudingas ne tik imigrantams, norintiems prisitaikyti, bet ir vietiniams gyventojams, norintiems geriau suprasti imigrantų poreikius ir jų atnešamą naudą valstybei.

Pavojaus ar rizikos vertinimai turi būti papildyti pažeidžiamumo vertinimais, tam, kad būtų galima nustatyti žalos visuomenėje pasiskirstymą ir pasirengimo stadijas. Vertinimas gali būti atliekamas visais etapais: prieš krizę, jo metu ir po krizės. Pažeidžiamumas yra vienas iš tų terminų,

kuriame yra daug skirtingų konotacijų, priklausomai nuo tyrimų orientacijos ir perspektyvos (Asch, ir kt., 2014). Tai reiškia, kad pažeidžiamumo ir pažeidžiamumo įvertinimo sąvokų reikšmės mokslinėje literatūroje priklauso nuo tyrimo objekto ir taip pat ši sąvoka yra atvira interpretacijai. Taigi, Lietuvos pasirengimas augančios imigracijos iššūkiams pažeidžiamumo sąvoką sieja imigrantų keliamomis grėsmėmis dėl jų kultūrinių, politinių, socialinių ir ekonominių charakteristikų.

2.2. Pažeidžiamumo teorijos ir modeliai

Mokslinėje literatūroje taip pat nemažai dėmesio yra skiriama pažeidžiamumo teorijoms. Šiame projekte pasirinkta analizuoti tas teorijas, kurios akcentuoja, kad pažeidžiamumas daro įtaką visuomenėms, todėl vyriausybės turi prisidėti prie asmenų gyvenimo kokybės užtikrinimo. Šios teorijos suteikia alternatyvų pagrindą valstybės vaidmens nustatymui ir plačiai paplitusios socialinės gerovės politikos pagrindimui. Be to, pasirinktos analizuoti teorijos yra susijusios ir, galima sakyti, viena kitą papildančios.

Fineman pažeidžiamumo teorija. Pagrindinė šios teorijos tezė yra ta, kad visi žmonės yra pažeidžiami ir linkę į priklausomybę (tiek lėtinę, tiek epizodinę), todėl valstybė turi atitinkamą įsipareigojimą sumažinti, ištaisyti ir kompensuoti šį pažeidžiamumą (Kohn, 2014). Teorija teigia, kad norėdama įvykdyti savo pareigą reaguoti į pažeidžiamumą, kurį patiria visuomenė, valstybė turi užtikrinti vienodas galimybes naudotis socialinėmis institucijomis, kurios teikia tokias socialines paslaugas kaip sveikatos priežiūra, užimtumas ir saugumas. Šis požiūris atskleidžia, kad toks įpareigojimas atitinka pirminį valstybės tikslą – reaguoti į žmogaus pažeidžiamumą ir valstybės pasirengimą. Teorija akcentuoja, kad valstybė, kuri įteisino ir suteikė galią socialinėms institucijoms, kurios tam tikrais atvejais didina atsparumą, taip pat gali kenkti kitų asmenų atsparumui, todėl valstybė privalo prisiimti atsakomybę už šių institucijų veikimą ir sukeltus padarinius (Kohn, 2014).

Pažeidžiamumo instrumentinės vertės teorija. Ši teorija yra skirta tam, jog socialinė politika būtų skatinama trimis pagrindiniais būdais. Pirma, teorija pabrėžia tiek valstybės svarbą, tiek valstybės atsakomybės prisiėmimo svarbą kuriant ir palaikant sistemas, skatinančias atsparumą rizikoms ir pavojams. Tokiu būdu teorija padeda pagrįsti įstatymų priėmimą, kuris sukuria ir palaiko svarbias socialinės apsaugos sistemas. Pavyzdžiui, tai padeda užtikrinti senatvės išmokų programas ir socialinę apsaugą, pagal kuriuos vyresnio amžiaus žmonėms suteikiamas saugumas, kuris būtinas, kai atsiranda pavojus sveikatai ar finansinei gerovei. Antra, atskirdama pažeidžiamumą nuo konkrečių pažeidžiamų grupių sąvokos ir pabrėždama, kad visi žmonės yra pažeidžiami ir gali patirti priklausomybę, pažeidžiamumo teorija gali padėti visuomenei iš naujo apibrėžti pažeidžiamumo sąvoką, pavyzdžiui, paneigti nuostatą, kad vyresnio amžiaus žmonės yra linkę prarasti kokius nors gebėjimus. Trečia, pripažindama pažeidžiamumo visumą, skatina taikyti visapusišką požiūrį į nelygybės ir pažeidžiamumo problemą, o ne vienkartinės intervencines gyventojų grupėms, kurios nesukuria

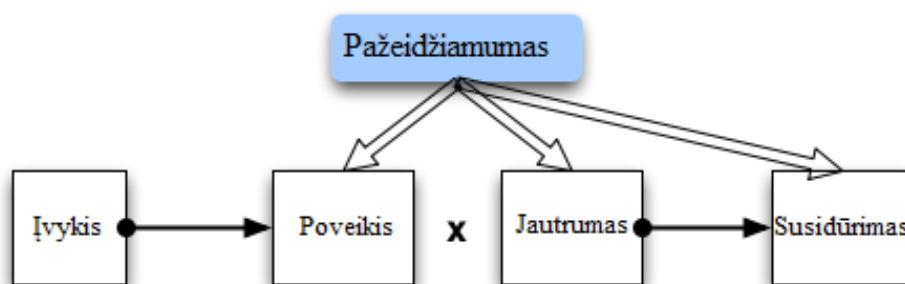
esminių pokyčių. Tai svarbu todėl, kad tokiu būdu yra skatinamos sistemingesnės reformos (Kohn, 2014).

Pažeidžiamumo apribojimo teorija. Pagrindinės šios pažeidžiamumo teorijos išvalgos yra susijusios su tuo, jog pažeidžiamumas ir priklausomybė yra universalūs ir būdingi asmens būklei. Ši teorija tarsi kritikuoja požiūrius į teisės reformą, kurioje daugiausia dėmesio skiriama konkrečios žmonių grupės poreikiams, ir teigia, kad reformatoriai turi nukreipti ypatingą dėmesį į individų diskriminaciją, o ne į tikras ar potencialias visuomenines struktūras, kurios daro įtaką visiems visuomenės nariams (Kohn, 2014).

Taigi, šios teorijos akcentuoja socialinės gerovės ir socialinio teisingumo užtikrinimą. Tai gali padėti politikos formuotojams labiau įsivaizduoti, kaip valstybės sistemos gali būti pertvarkytos, kad geriau atitiktų visų visuomenės grupių gerovės poreikius.

Socialinis pažeidžiamumas yra iš anksto egzistuojanti būklė, daranti įtaką visuomenės gebėjimui pasirengti ir atsigauti nuo kenksmingo įvykio. Rizikos ir pavojaus procesai, eiga, atsparumas jiems yra pateikiamas pažeidžiamumo modeliuose, kuriuos taip pat svarbu aptarti.

Pateikiamas 2 pav., kuriame vaizduojamas rizikos – pavojaus modelis.

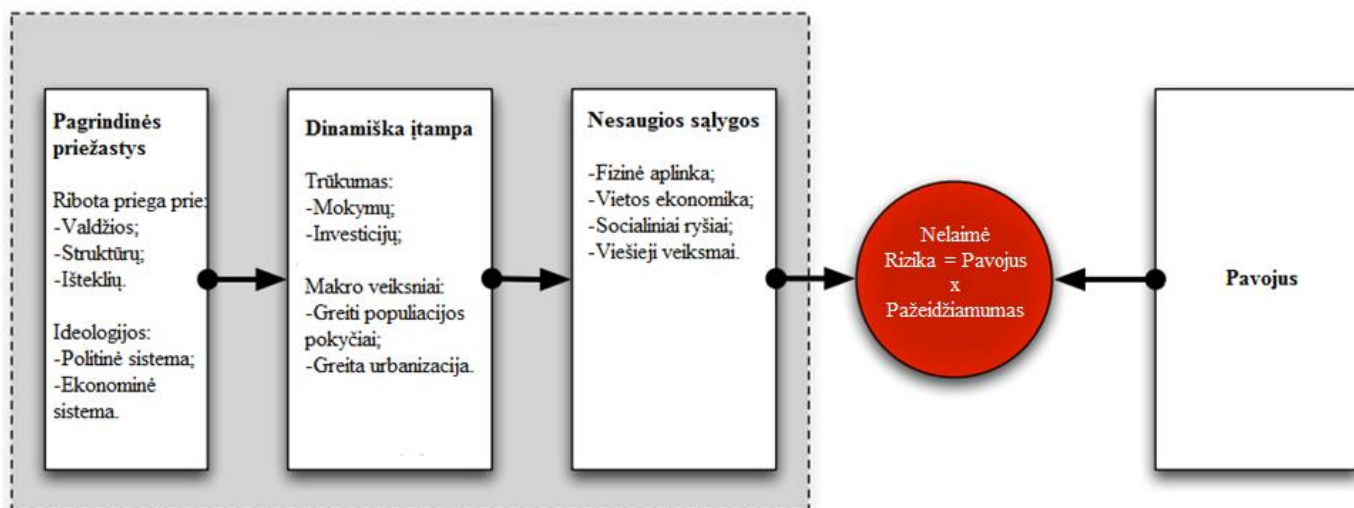

2 pav. Rizikos – pavojaus modelis (angl. Risk-hazard model).

Šaltinis: Turner'is r ir kt., 2003.

Rizikos – pavojaus modelis rodo pavojaus poveikį kaip tam tikrą jautrumo funkciją. Grandinės seka prasideda nuo įvykio, o pažeidžiamumo samprata yra netiesiogiai pažymėta kaip baltos rodyklės, taip pat tam tikras įvykis sąlygoja poveikį, kuris labai priklauso nuo jautrumo ir visa tai veda prie susidūrimo (žr. 2 pav.). Kaip teigia Turner'is ir kt. (2003), šis modelis yra pirminis modelis, kuris stengiasi suprasti pavojaus įtaką ir veikiamo subjekto jautrumą. Svarbu pastebėti, kad šis modelis, kaip pirminis, susilaukia ir kritikos. Modelis nesvarsto būdų, kaip atitinkamos sistemos sustiprina arba mažina pavojų (Mobarek, 2016). Šie trūkumai paskatino kitų modelių kūrimą.

Pateikiamas 3 pav., kuriame vaizduojamas įtampos ir išsilaisvinimo modelis.

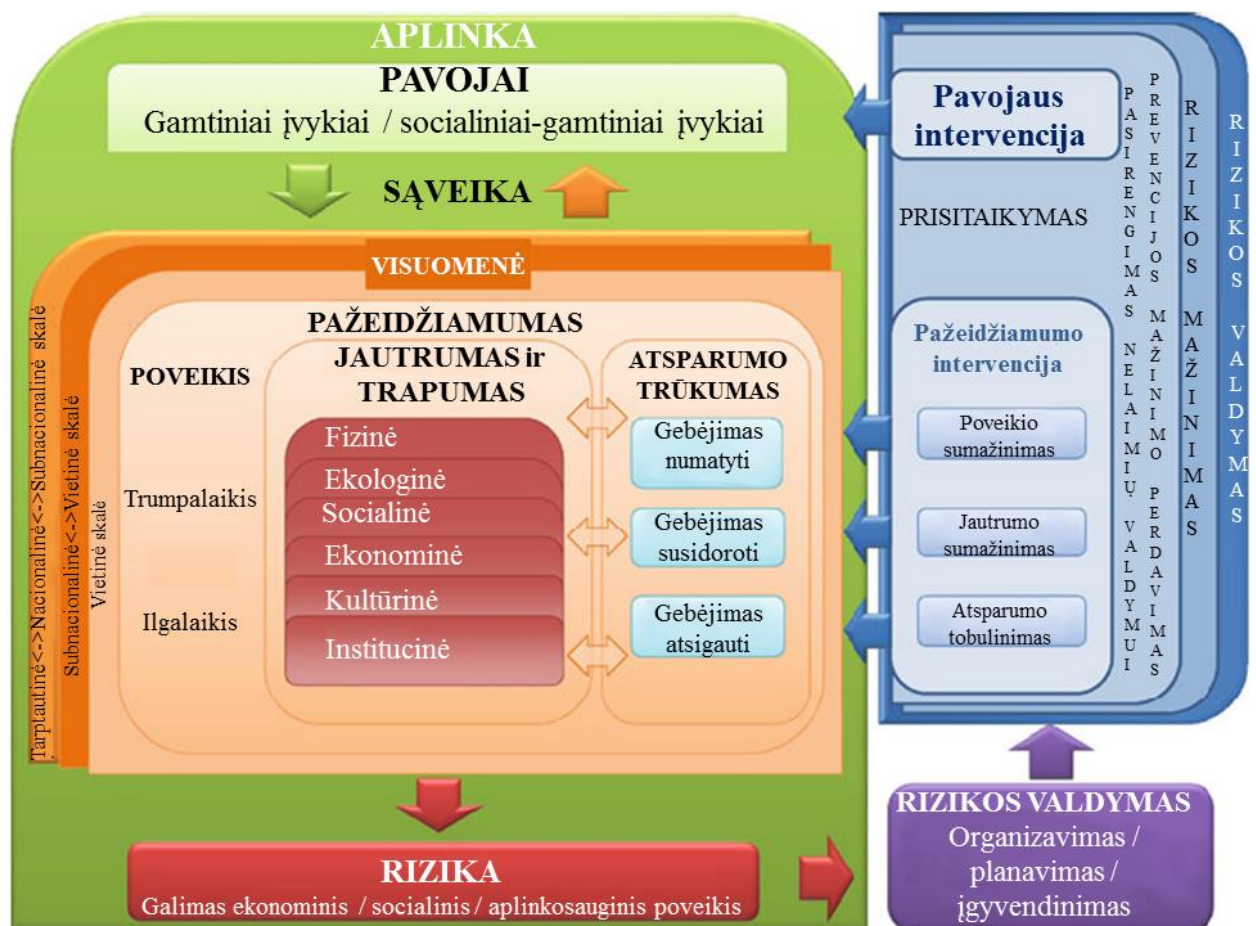

3 pav. Įtampos ir išsilaisvinimo modelis (angl. Pressure and Release model).

Šaltinis: Wisner'is, 2016.

Įtampos ir išsilaisvinimo modelis rodo, kad nelaimė yra trijų dedamųjų (socialinėje, ekonominėje ir fizinėje) sankirtoje. Rizika yra apibrėžiama kaip stresorius ar pažeidžiamumo vienetas. Tokiu būdu jis nukreipia dėmesį į aplinkybes, kurios daro poveikį nesaugumui, todėl pažeidžiamumas veda prie priežasčių, dėl kurių susidaro nesaugios sąlygos. Šis modelis, pirmiausia, yra naudojamas socialinėms grupėms, kurios susiduria su nelaimingais įvykiais, modelis taip pat pabrėžia ir pažeidžiamumą sąlygojančius skirtumus, tokius kaip socialinė klasė, etninė kilmė (Wisner, 2016). Modelis išskiria tris komponentus socialinėje pusėje: pagrindines priežastis, dinamišką įtampą ir nesaugias sąlygas, kurios veda prie nelaimės, dar vienas komponentas kitoje pusėje – pavojus, kuris kitaip dar gali būti traktuojamas kaip „natūralus pavojus“ (žr. 3 pav.). Svarbu pastebėti tai, kad pagrindinės priežastys yra ekonominiai, demografiniai ir politiniai procesai, kurie turi įtakos išteklių paskirstymui tarp skirtingų žmonių grupių (Awal, 2015).

Žemiau pateikiamas 4 pav., vaizduojantis pažeidžiamumo vertinimo modelį, orientuotą į aplinkosauginės problemas. Baigiamajame projekte šis modelis taikytas jį adaptuojant į augančios imigracijos Lietuvoje problemą.

4 pav. Pažeidžiamumo vertinimo modelis pagal Birkmann ir kt. 2013 m.

Šaltinis: Birkmann ir kt., 2013

Visų pirma, autoriai šį modelį naudojo norėdami pagerinti daugialypio pažeidžiamumo konceptualizavimą, atsižvelgiant į pagrindinius veiksnius, tokius kaip: poveikis, jautrumas, atsparumo trūkumas (visuomenės reagavimo trūkumas). Mokslininkai taip pat išskyrė šešias pažeidžiamumo dimensijas: fizinę, ekologinę, socialinę, ekonominę, kultūrinę, institucinę. Be to, galima matyti, kad sistemoje yra integruojama adaptacijos (prisitaikymo) sąvoka, kuri yra orientuota į rizikos valdymą. Pažeidžiamumo koncepcinė sistema pabrėžia, kad pavojai yra gamtinės ar socialinės – gamtinės kilmės, o pažeidžiamumas dėl daugialypio pobūdžio yra daugiausia susijęs su visuomenės sąlygomis ir procesais (žr. 4 pav.). Iš esmės, šis modelis išskiria pagrindinius pažeidžiamumo veiksnius ir parodo skirtingus teminius pažeidžiamumo aspektus, kuriuos sudaro:

Poveikis. Jis apibūdina, koku mastu vertinimo vienetas patenka į pavojaus įvykio geografinį diapazoną. Poveikis apima ne tik fizines socialines sistemas (infrastruktūras) bet ir pragyvenimo šaltinius, ekonomiką, kultūrą, šia dalykai yra susiję su konkrečiais ištekliais ir praktika, kurie taip pat gali būti paveikti dėl pažeidžiamumo. Poveikis taip pat gali būti ilgalaikis ir trumpalaikis.

Jautrumas (arba trapumas). Jis apibūdina rizikingų elementų (socialinių ir ekologinių) polinkį patirti žalą. Nors jautrumas ir trapumas yra skirtingos sąvokos, šiuo atveju, jos naudojamos kaip

sinonimai, siekiant pabrėžti esminius skirtumus tarp poveikio, jautrumo ir atsparumo trūkumo. Šioje struktūroje, jautrumas (ar trapumas) gali būti apskaičiuojamas ir sprendžiamas nepriklausomai nuo poveikio.

Atsparumo trūkumas (arba visuomenės reagavimo stoka). Tai apima išankstinę rizikos įvykio mažinimą, reagavimą įvykio metu ir priemones, taikomas po įvykio. Lyginant su prisitaikymo procesais, šie pajėgumai daugiausia yra susiję su gebėjimu išlaikyti sistemą, atsižvelgiant į pavojingą įvykį, darantį įtaką veikiančiai sistemai ar elementui. Šiuo atveju, gebėjimas numatyti, gebėjimas susidoroti ir gebėjimas atsigauti gali apimti esminius egzistuojančios praktikos pakeitimus, orientuotus į pavojingą įvykį / scenarijų. Atsparumo sąvoka taip pat apima mokymosi ir reorganizavimo procesus, todėl yra laikoma prisitaikymo schemos dalimi. Atsparumo trūkumo dalyje kalbama apie esamus pajėgumus, o prisitaikymo schema taip pat aptaria bendruomenės ar sistemos gebėjimas mokytis iš praeities nelaimių ir tokiu būdu gali būti keičiamos esamos praktikos, atsižvelgiant į būsimus pavojus ir jų pokyčius pažeidžiamumo kontekste.

Pavojus. Jis naudojamas apibūdinti galimiems gamtiniams arba socialiniams-gamtiniams įvykiams, kurie per tam tikrą laikotarpį konkrečiam vienetui (pvz., visuomenei) gali turėti fizinį, socialinį, ekonominį ir aplinkosauginį poveikį. Be to, sąveikos sąvoka pabrėžia tai, kad bet koks pavojus turi tam tikrą formą ir prasmę sąveikai su socialinėmis sistemomis, todėl realus ir suvokiamas pavojus šioms sistemoms daro įtaką.

Be svarbiausių pažeidžiamumo veiksnių, pagrindiniai pažeidžiamumo aspektai turi būti sprendžiami taikant visapusišką vertinimo procesą. Pagrindiniai teminiai komponentai pateikiami žemiau:

Socialinė dimensija: polinkis į žmogaus gerovės pažeidimą, sutrikdant individualią (psichinę ir fizinę sveikata) ir kolektyvinę (sveikatos, švietimo paslaugos ir kt.) socialines sistemas bei jų charakteristikas (pvz., socialinių grupių marginalizaciją).

Ekonominė dimensija: ekonominės naudos praradimas, kuris gali pasireikšti turto žala arba gamybos sutrikdymu.

Fizinė dimensija: galimybė apsaugoti turtą, įskaitant teritorijas, infrastruktūrą ir pan.

Kultūrinė dimensija: galimybė apsaugoti nematerialias vertybes, įskaitant papročius, natūralius ar miesto kraštovaizdžius ir pan.

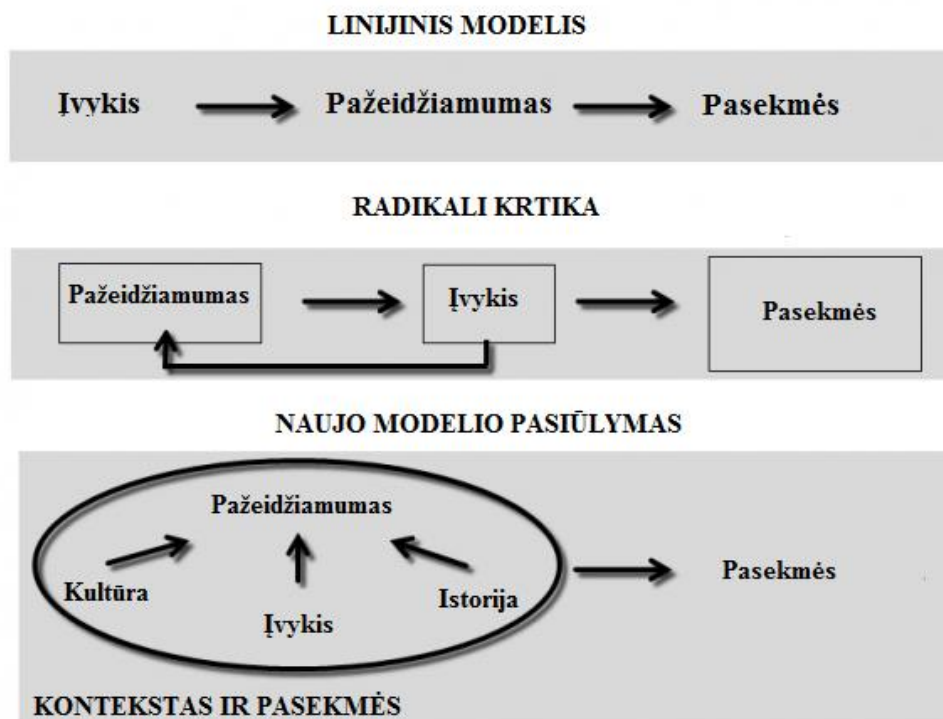
Aplinkosauginė dimensija: potenciali žala ekologinėms ir biologinėms sistemoms bei jų funkcijoms.

Institucinė dimensija: potenciali žala valdymo sistemoms, organizacinėms funkcijoms, taip pat formalioms / teisinėms ir neoficialioms / įprastoms taisyklėms, kurias gali reikėti keisti dėl nelaimių ir reagavimo trūkumo.

Svarbu paminėti, kaip kad ir pirminis rizikos – pavojaus modelis, taip ir kiti, susilaukia mokslininkų ir tyrėjų kritikos, kadangi jie ne visada geba paaiškinti visas pažeidžiamumo dimensijas įvairiuose kontekstuose. Kai kurie autoriai kritikuoja socialinio pažeidžiamumo konceptualizavimą dėl socialinių, politinių ir ekonominių procesų bei struktūrų pervertinimo, kurie lemia pažeidžiamumo sąlygas (Clifford, Holloway, Rice ir Valentine, 2009). Bankoff’as (2003) kritikuoja pačios koncepcijos pagrindą, nes jo nuomone, ji sudaro žinių sistema, kuri buvo sukurta ir formuojama Vakarų šalių akademinėje aplinkoje, taigi neišvengiamai atstovauja šios kultūros vertybėms ir principams. Autoriaus teigimu, pagrindinis šios koncepcijos tikslas yra pavaizduoti didelę pasaulio dalį, kaip pavojingą ir priešišką, kad būtų galima pateisinti intervenciją ir interferenciją (Bankoff, 2003).

Pirmieji pažeidžiamumo modeliai, kaip ir minėtas rizikos – pavojaus modelis, buvo linijiniai. Pagal tokius modelius, rizika daro įtaką pažeidžiamumui, o tai ir sukelia grėsmę. Tam, kad būtų galima detaliau analizuoti pažeidžiamumą ir jo procesus, mokslininkams buvo sukurta vadinamoji „radikali kritika“ kurioje buvo argumentuojama, kad pažeidžiamumo paaiškinimas yra pranašesnis už pavojaus paaiškinimą. Todėl pavojus gali būti laikomas socialiniu procesu, kuris sukuria pažeidžiamumą ir yra pagrindinis nelaimių potencialo veiksnys. Daugėjant rizikoms, susijusioms su socialiniais procesais bei gyvenimo sąlygų sudėtingėjimu, XXI amžiaus pradžioje buvo suformuotas naujas modelis, susijęs su žmonių socialinių ir ekonominių sistemų pažeidžiamumu, kuris yra veikiamas fizinių, kultūrinių ir istorinių veiksnių.

Pateikiamas 5 pav., vaizduojantis pažeidžiamumo modelių vystymąsi.

5 pav. Nelaimių modelių vystymosi schema (angl. Evolution of Models of Disaster).

Šaltinis: Alexander, 2012.

Galima matyti, kad šis modelis yra preliminarus ir schematiškas, todėl svarbu paaiškinti šiame modelyje matomus santykius. Visų pirma, pateikiamas linijinis modelis, kuris akcentuoja, kad viskas prasideda nuo konkretaus įvykio, kuris paveikia pažeidžiamumą, o šis pažeidžiamumas sukuria pasekmes. Antroji grafa yra skirta radikaliai kritikai, šioje vietoje, priešingai nei linijiniame modelyje, viskas prasideda nuo pažeidžiamumo dėl kurio įvyksta įvykis, o šis įvykis sukelia pasekmes. Trečioji dalis – naujo modelio pasiūlymas, šioje dalyje didelis dėmesys skiriamas kontekstui ir pasekmėms, pavyzdžiui, kultūrai, įvykiams, istorijai, kurie sukuria pažeidžiamumą, turintį tam tikrų neigiamų pasekmių (žr. 5 pav.). Alexander (2012) pastebi tai, kad, pavyzdžiui, istorija yra svarbus veiksnys, tačiau jis ne visada formuoja ateitį, o tik prisideda prie kai kurių svarbių komponentų, formuojančių pažeidžiamumą. Todėl kuriant naują pažeidžiamumo modelį, būtina pasitelkti išorinį mastymą, problemą aiškinti kūrybiškai ir įžvalgiai. Taip pat svarbu analizuoti ir pasitelkti įvairias su problema susijusias tendencijas ir įtraukti jas į modelio kūrimo procesą. Galiausiai, bet koks galimas šių laikų nelaimės paaiškinimas turėtų apimti technologinių pokyčių padarinius, kurie gali radikaliai pakeisti kritinio įvykio matomumą ir supratimą (Alexander, 2012). Svarbu pabrėžti tai, jog šiam projektui parengti aktuali yra trečioji modelio dalis „Naujo modelio pasiūlymas“, nes ji nurodo dalykus, kurie gali paaiškinti Lietuvos pažeidžiamumą kultūriniame, istoriniame kontekste, taip atskleisti, kokie įvykiai daro didžiausią grėsmę valstybei.

Socialinis pažeidžiamumas reiškia žmonių, organizacijų ir visuomenių nesugebėjimą atlaikyti stresorių sukeltą neigiamą poveikį, su kuriuo jie susiduria. Šis poveikis iš dalies priklauso nuo savybių, būdingų socialinėms sąveikoms, institucijoms ir kultūros vertybių sistemoms ir nuo valstybės pasirengimo grėsmei. Pažeidžiamumas yra sąlygojamas socialinių, ekonominių, kultūrinių ir politinių veiksmų, dėl kurių nestabilumo gali kilti grėsmė valstybėms ir visuomenėms. Baigiamajame projekte pažeidžiamumas ir pažeidžiamumo vertinimas bus naudojamas svarbiausių iššūkių, su kuriais susiduria Lietuva dėl augančios imigracijos, detalizavimui. Be to, pažeidžiamumo teorijos ir modeliai, kurie identifikuoja pažeidžiamumo įtaką, priežastis, pasekmes, atsparumą, sušvelninimą, pasirengimą padės apibendrinti, kaip Lietuva yra pasiruošusi imigracijai ir imigracijos srautų augimui bei pasiūlyti rekomendacijas.

3. TYRIMO METODOLOGIJA

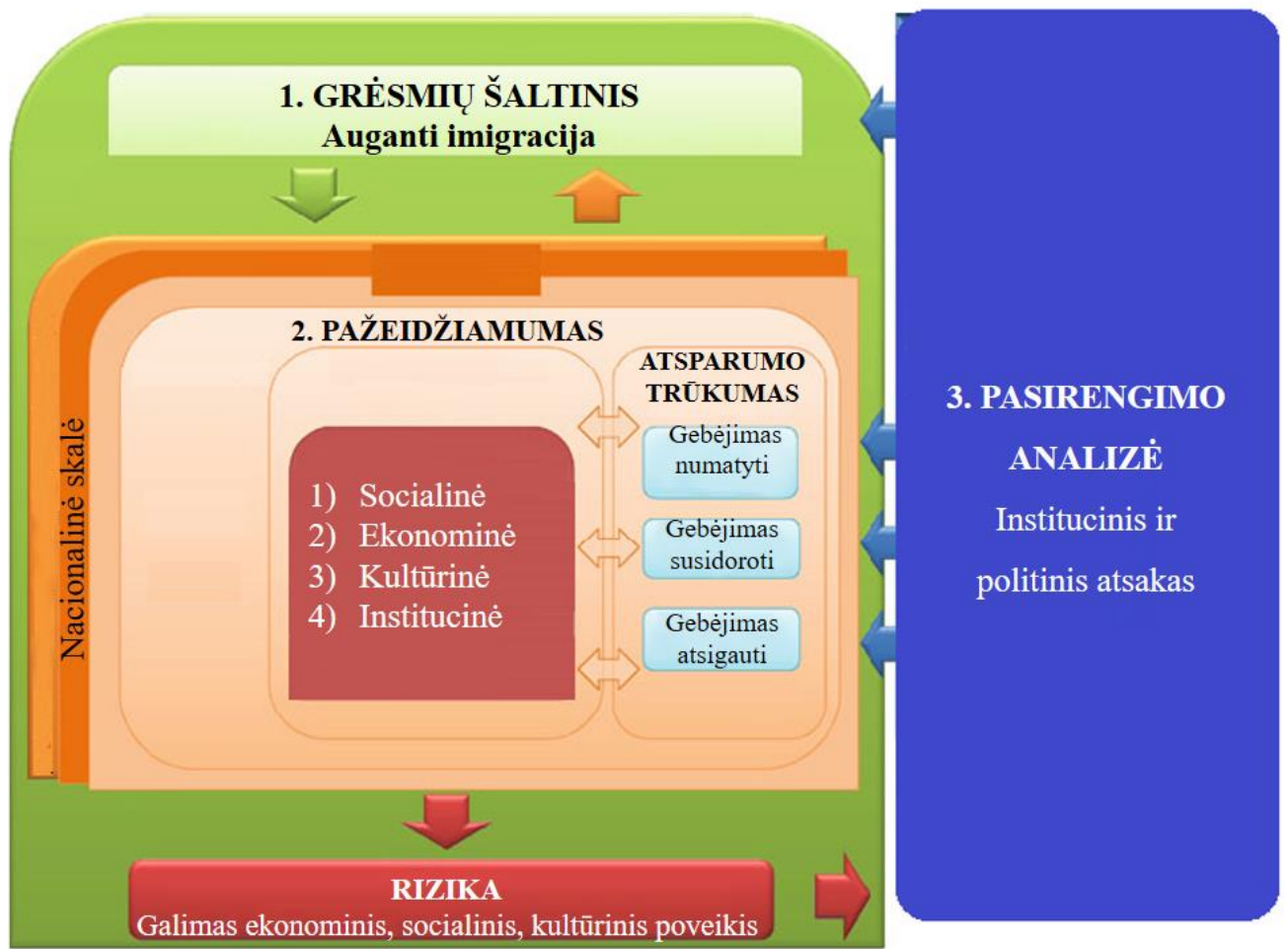
Šiame projekte pasirinkta taikyti į problemą orientuoto tyrimo tipą, kuriame derinami kiekybinės ir kokybinės analizės metodai. Ellis ir Levy (2008) į problemą orientuotą metodą aiškina kaip tyrimą, kuris padeda nustatyti būdus, kaip būtų galima išspręsti išsikeltas problemas (Ellis ir Levy, 2008). Tokiame tyrime paprastai remiamasi įvairiais šaltiniais, metodais, tam, kad galima būtų išsamiau apibūdinti ir vertinti tiriamą problemą.

Tyrime pasirinkta pritaikyti kiekybinę ir kokybinę analizę. Pasak Butkevičienės ir Vaicekauskaitės (2015), antrinė kiekybinių duomenų analizė – tai tokia analizė, kuomet tyrėjai analizuoja duomenis, kuriuos yra surinkę kiti mokslininkai ar institucijos (Butkevičienė ir Vaicekauskaitė, 2015). Baigiamajame projekte atliekama antrinė kiekybinių duomenų analizė, norint nustatyti imigrantų srautus Lietuvoje, jų atvykimo priežastis, prieglobsčio ir integracijos situaciją, padėtį darbo rinkoje, Lietuvos visuomenės nuomonę apie imigrantus.

Kokybinis tyrimas, kaip akcentuoja Kardelis (2002), tai tyrimas, kuris remiasi atskiromis atvejų studijomis. Taip pat kokybiniai tyrimai dar gali būti vadinami interpretaciniais, jie neretai pabrėžia mokslininkų, tyrėjų siekiamybę reiškinius interpretuoti pagal pirminio šaltinio pateikiamą informaciją (Kardelis, 2002). Baigiamajame projekte analizuojami strateginiai dokumentai, studijos, teisės aktai, norint išsiaiškinti imigracijos situaciją socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse bei kokie iššūkiai kyla minėtose srityse. Duomenų rinkimo metodas šiuo atveju – dokumentų peržiūra. Analizės metodas – interpretacinė analizė. Kiekybinės ir kokybinės analizės rezultatai ir apibendrinimas pateikti praktinėje šio darbo dalyje.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, šiame projekte bus derinamos dvi mokslinių tyrimų sritys: imigracijos tyrimų ir pažeidžiamumo tyrimų, tam, jog būtų galima atsakyti į **probleminį klausimą**: kaip Lietuva yra pasirengusi augančios imigracijos iššūkiams? Teorinėje šio darbo dalyje buvo aptartos pažeidžiamumo vertinimo metodikos, pažeidžiamumo modeliai. Mokslinėje literatūroje su pažeidžiamumu susijusių metodikų yra daug, šiame darbe pasirinkta taikyti anksčiau aptartą pažeidžiamumo vertinimo modelį pagal Bikmann ir kt. 2013 m. Mokslininkai šį pažeidžiamumo modelį naudojo aplinkosauginių problemų analizei, o šiame projekte modelis bus adaptuojamas augančios imigracijos iššūkiams Lietuvoje analizuoti.

Pateikiamas 6 pav., nurodantis adaptuotą Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams pažeidžiamumo vertinimo modelį.

6 pav. Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams pažeidžiamumo vertinimo modelis

Be to, kaip buvo minėta teorinėje šio darbo dalyje, kiekybinį rizikos įvertinimą sudaro kiekybinis pažeidžiamumo vertinimas, susijęs su pavojaus pasekmėmis skirtingoje dimensijoje arba jų grupėje: Fizinė / funkcinė / eksploatacinė; Socialinė – ekonominė; Socialinė – kultūrinė; Ekologinė / aplinkosauginė; Politinė / institucinė (Sterlacchini, 2011).

Autoriai šį modelį taikė aplinkosauginėje perspektyvoje, jie analizavo tokius ekologinius reiškinius kaip potvyniai ir žemės drebėjimai. Šių pavojų padarinius mokslininkai pritaikė kiekvienai dimensijai (fizinė, ekologinė, socialinė, ekonominė, kultūrinė, institucinė) ir nustatė, kokį poveikį jos patiria. Ištirtas poveikis jiems padėjo atskleisti, kaip tokiais atvejais rizika yra valdoma, su kokiais iššūkiais dažniausia yra susiduriama rizikos valdymo procese.

Šiame projekte bus analizuojamas Lietuvos pažeidžiamumas dėl augančios imigracijos socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse (žr. 6 pav.). Šiame darbe nebus orientuojamasi į fizinę ir ekologinę dimensijas, nes pažeidžiamumas imigracijai šiose dimensijose nėra konkrečiai identifikuotas. Socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje perspektyvose bus nagrinėjama augančios imigracijos Lietuvoje rizika, atsparumo trūkumas bei galimas poveikis. Taip pat bus pateikiama pasirengimo analizė, identifikuojami pagrindiniai valdymo trūkumai.

Pateikiama 5 lentelė, nurodanti sąvokų operacionalizaciją, kuri detalizuoja, kaip pereinama nuo teorinio modelio prie konkrečių indikatorių.

5 lentelė. Sąvokų operacionalizacija.

Sąvokos	Indikatoriai
1. Grėsmių šaltinis (auganti imigracija)	1) Grįžę (reemigravę) Lietuvos Respublikos piliečiai ir imigravę užsieniečiai 2004-2016 m.
	2) Užsieniečiai Lietuvoje 2011-2017 m.
	3) Priežastys, dėl kurių ne ES šalių piliečiams buvo išduotas leidimas gyventi Lietuvoje 2011-2016 m.
	4) Neto migracijos perspektyvos Lietuvoje 2015, 2020, 2030, 2040, 2050 m.
2. Pažeidžiamumas (socialinė, ekonominė, kultūrinė, institucinė dimensijos)	1) Imigrantų integracijos situacija Lietuvoje 2014 m.
	2) Užsieniečiai, turintys leidimą dirbti Lietuvoje 2001-2016 m.
	3) Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie Lietuvoje gyvenančius ir į Lietuvą atvykstančius imigrantus 2014 m.
	4) Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie imigrantų sunkumus įvairiose srityse 2014 m.
	5) Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie integracijos priemones, taikomas Lietuvoje gyvenantiems ir į Lietuvą atvykstantiems imigrantams 2014 m.
	6) Lietuvos gyventojų neigiamas požiūris dėl į Lietuvą atvykstančių dirbti imigrantų 2014 m.
	7) Lietuvos gyventojų teigiamas požiūris dėl į Lietuvą atvykstančių dirbti imigrantų 2014 m.
	8) Prieglobsčio situacija Lietuvoje 2001-2016 m.
	9) Pagrindinės neįleidimo į Lietuvą priežastys 2011-2016 m.
3. Pasirengimo analizė (institucinis ir politinis valdymas)	1) Lietuvos Respublikos imigracijos įstatymas 1991 m.
	2) Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties 1998 m.
	3) Lietuvos migracijos politikos gairės 2014 m.
	4) Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties 2004 m.
	5) Trečiųjų šalių piliečių integracijos strateginis dokumentas 2013 m.
	6) Migrantų integracijos politikos indeksas 2015m.
	7) Socialinės ir sveikatos apsaugos paslaugų migrantams ataskaita 2013 m.
	8) Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pateikta informacija apie Migracijos departamento pertvarką 2017 m.

Visų pirma, analitinėje šio projekto dalyje analizuojama galima grėsmė – auganti imigracija. Tam, jog būtų galima nustatyti galimą grėsmę, pirmiausia, bus aptarta migracijos situacija Lietuvoje, t. y., kiek į Lietuvą atvyksta imigrantų, kokią dalį jų sudaro grįžtantys migrantai, dėl kokių priežasčių dažniausiai išduoti leidimai užsieniečiams gyventi Lietuvoje ir imigracijos perspektyvos ateityje. Šiai informacijai pateikti ir interpretuoti naudojami Europos migracijos tinklo, Eurostat, Migrantų integracijos politikos indekso ir Etninių tyrimų instituto pateikiami statistiniai duomenys.

Kita analizės dedamoji – pažeidžiamumas keturiose dimensijose. Siekiant nustatyti pažeidžiamumo mastą socialinėje dimensijoje analizuojama integracijos situacija Lietuvoje. Ekonominėje dimensijoje – analizuojamas užsieniečių, turinčių leidimą dirbti skaičius. Kultūrinėje dimensijoje – naudojami tokie rodikliai kaip Lietuvos gyventojų nuomonė: apie atvykstančius dirbti imigrantus; sunkumus įvairiose srityse; pritarimą / nepritarimą dėl integracijos priemonės; teigiamą ir neigiamą požiūrį apie į Lietuvą atvykstančius dirbti imigrantus. Institucinėje dimensijoje – naudojami rodikliai, susiję su prieglobsčio situacija, pagrindinėmis neįleidimo į Lietuvą priežastimis.

Be to, dar vienas svarbus aspektas – pasirengimo analizė, į ką yra nukreipta politika ir institucijų veikla. Šiam aspektui interpretuoti analizuojami Lietuvos Respublikos imigracijos įstatymai, Lietuvos migracijos politikos gairės, Trečiųjų šalių piliečių integracijos strateginis dokumentas ir Migrantų integracijos politikos indeksas.

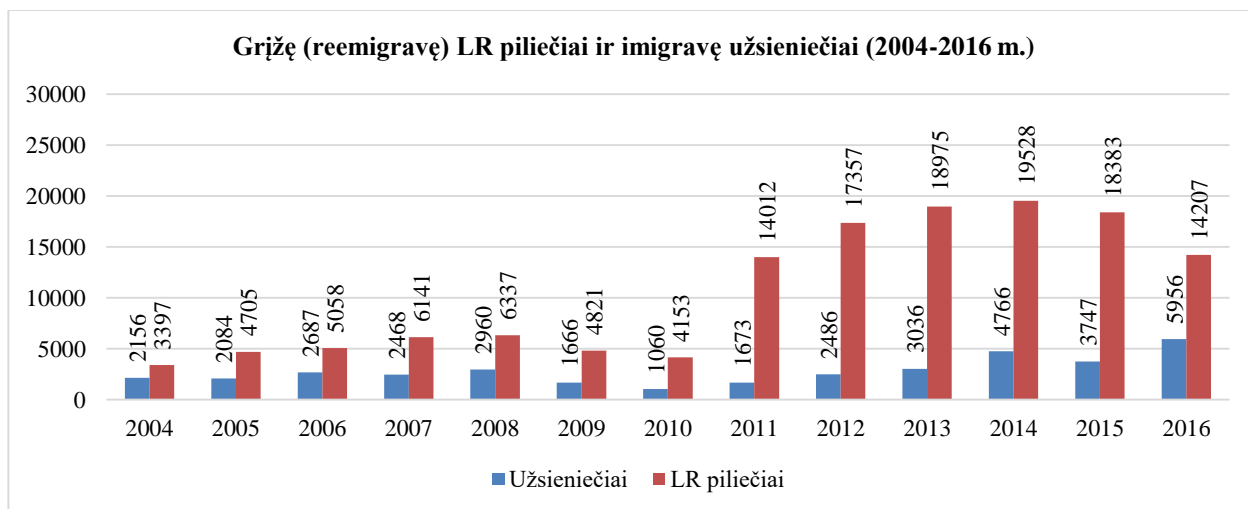
4. LIETUVOS PAŽEIDŽIAMUMO IR PASIRENGIMO AUGANČIOS IMIGRACIJOS IŠŠŪKIAMS ANALIZĖ

Bėgant laikui imigracijai buvo skiriamas vis didesnis dėmesys, siekiant išsiaiškinti šio proceso priežastis ir pasekmes. Kalbant apie Europą, galima sakyti, kad imigrantų skaičiaus augimas įgavo dar didesnę pagreitį, kuomet buvo įkurta Europos ekonominė erdvė, kurią sudaro dauguma Europos šalių ir kuri leidžia Europos piliečiams laisvai judėti jos teritorijoje. Svarbu pastebėti ir tai, kad ES kiekvienais metais sulaukia vis daugiau imigrantų iš trečiųjų šalių, sparčiai augantys imigrantų srautai yra iššūkis ES. Tokios priežastys kaip kariniai, politiniai konfliktai, skurdas, laisvių trūkumas, stichinės nelaimės ir pan. didina asmenų skaičių, norinčių pasiekti ES, nes tai gana stipti ir stabili politinė ir ekonominė bendrija. Eurostat (2017) duomenimis, imigracijos srautai skirtingose ES šalyse yra nevienodi, daugiausia imigrantų sulaukia tos šalys narės, kurios turi aukštą ekonominį išsivystymo lygį, pavyzdžiui, Vokietija, Didžioji Britanija, Skandinavijos šalys. Lietuva priklauso ES šalių grupei, sulaukiančių mažiausiai imigrantų (Eurostat, 2017). Net ir tokiu atveju, svarbu išsiaiškinti, kaip Lietuvai sekasi „susitvarkyti“ su dabartiniais imigrantų srautais bei kaip sektųsi, jei šie srautai pradėtų labai sparčiai didėti. Šiame skyriuje analizuojamos imigracijos srautų tendencijos ir politika Lietuvoje.

4.1. Imigracijos tendencijos Lietuvoje

Norint išanalizuoti imigracijos situaciją Lietuvoje, pravartu aptarti pagrindines imigracijos tendencijas. Imigracija – asmenų atvykimas į valstybę bent 12 mėnesių laikotarpiui (European Commission, 2014). Dažniausiai imigracija yra tapatinama su atvykstančiais užsieniečiais, tačiau derėtų pažymėti ir tai, kad imigracija apima ir grįžtančiuosius lietuvius.

Pateikiamas 7 pav., nurodantis grįžusių (reemigravusių) Lietuvos Respublikos piliečių ir imigravusių užsieniečių skaičių 2004-2016 metais.

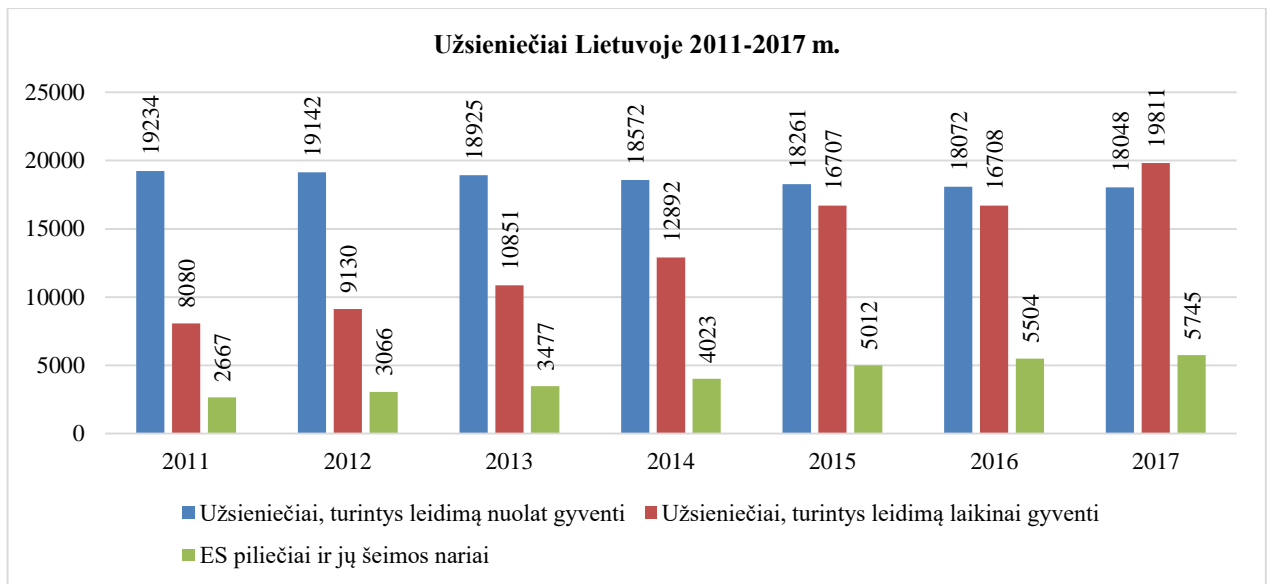
7 pav. Grįžę (reemigravę) Lietuvos Respublikos piliečiai ir imigravę užsieniečiai 2004-2016 m.

Šaltinis: Europos migracijos tinklas (2017).

Vadovaujantis diagramoje esančiais duomenimis, galima teigti, jog į Lietuvą neatvyksta daug imigrantų. Galima matyti tendenciją, jog nuo 2001 iki 2008 metų imigracija didėjo, tačiau 2009 ir 2010 labai sumažėjo, tam įtakos galėjo turėti ekonominė krizė, tačiau vis dėl to nuo 2011 metų imigracijos mastai labai padidėjo, prie tokio spartaus augimo galėjo prisidėti atvykimo procedūrų į Lietuvą supaprastinimas (žr. 7 pav.). Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro (2011) duomenimis, 2011 metais įvyko esminiai pasikeitimai, susiję su taisyklėmis, reglamentuojančiomis atvykimą. Nuo šių metų darbo imigrantams buvo leidžiama atvykti su nacionaline viza, dėl to į šalį atvykti jie gali turėdami leidimą dirbti. Leidimas gyventi gali būti įgyjamas jau esant Lietuvoje. Kol šie pakeitimai dar nebuvo įgyvendinti, pagal supaprastintą procedūrą užsienio piliečiai galėjo atvykti dirbti į Lietuvą tokiu atveju, jei patekdavo į profesijų, kurių Lietuvoje trūksta, sąrašą. Taip pat ES direktyvų perkėlimas atvykimą palengvino trečiųjų šalių studentams, mokslininkams ir aukštos kvalifikacijos darbuotojams. Pavyzdžiui, buvo supaprastinta šeimų susijungimo tvarka aukštos kvalifikacijos darbuotojams, t. y., asmenys į Lietuvą dabar gali atvykti iškart su savo šeimos nariais. Prieš tai šeimai buvo leidžiama atvykti tik, asmuo Lietuvoje pragyvena 2 metus (Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras, 2011). Be to, tokį imigracijos srautų didėjimą galima paaiškinti vadovaujantis teorinėje dalyje aptarta migracijos tinklo teorija. Ši teorija teigia, kad migracijai įtakos turi asmenų socialiniai ryšiai su kitais migrantais, tai reiškia, kad migracija gali tęstis ir vis didėti dėl šio proceso sėkmingumo. Pavyzdžiui, jei atvykę asmenys lengvai integruojasi, pagerina gyvenimo sąlygas, nemaža tikimybė, jog imigrantų skaičius iš tos pačios šalies padidės.

Imigracija neatsiejama nuo užsieniečių atvykimo į valstybę, bet Lietuvos atvejis ypatingas ir tuo, jog šioje šalyje labai didelę dalį atvykstančiųjų asmenų sudaro lietuviai, sugrįžę iš kitų valstybių. 2016 metais grįžtantys Lietuvos piliečiai sudarė 80 proc. visų atvykstančiųjų asmenų. Viena iš priežasčių, kodėl taip galėjo nutikti gali būti susijusi su privalomuoju sveikatos draudimu. 2009 metais buvo įvestas privalomasis sveikatos draudimas, todėl tikėtina, jog padaugėjo žmonių, deklaruojančių savo išvykimą ir atvykimą. Kita galima priežastis – šiek tiek gerėjanti Lietuvos ekonominė situacija. Vis dėlto, 2015 ir 2016 m. pastebimas nežymus grįžtamosios imigracijos sumažėjimas. Užsieniečių į Lietuvą atvyksta nedaug: 2015 m. į Lietuvą atvyko 3,7 tūkst. užsieniečių – iš jų beveik 800 ES piliečių ir apie 2,9 tūkst. ne ES šalių piliečių, o 2016 m. į Lietuvą atvyko 5,9 tūkst. užsieniečių – iš jų 751 buvo ES piliečiai, o 5,2 tūkst. – piliečiai iš trečiųjų šalių (žr. 7 pav.). Be to, daugiausia ES šalių narių piliečių atvyksta iš Latvijos, Vokietijos ir Lenkijos, o trečiųjų šalių piliečių – iš Ukrainos, Rusijos Federacijos ir Baltarusijos (Europos migracijos tinklas, 2017).

Pateikiamas 8 pav., parodantis užsieniečių skaičių Lietuvoje 2011-2017 metais.

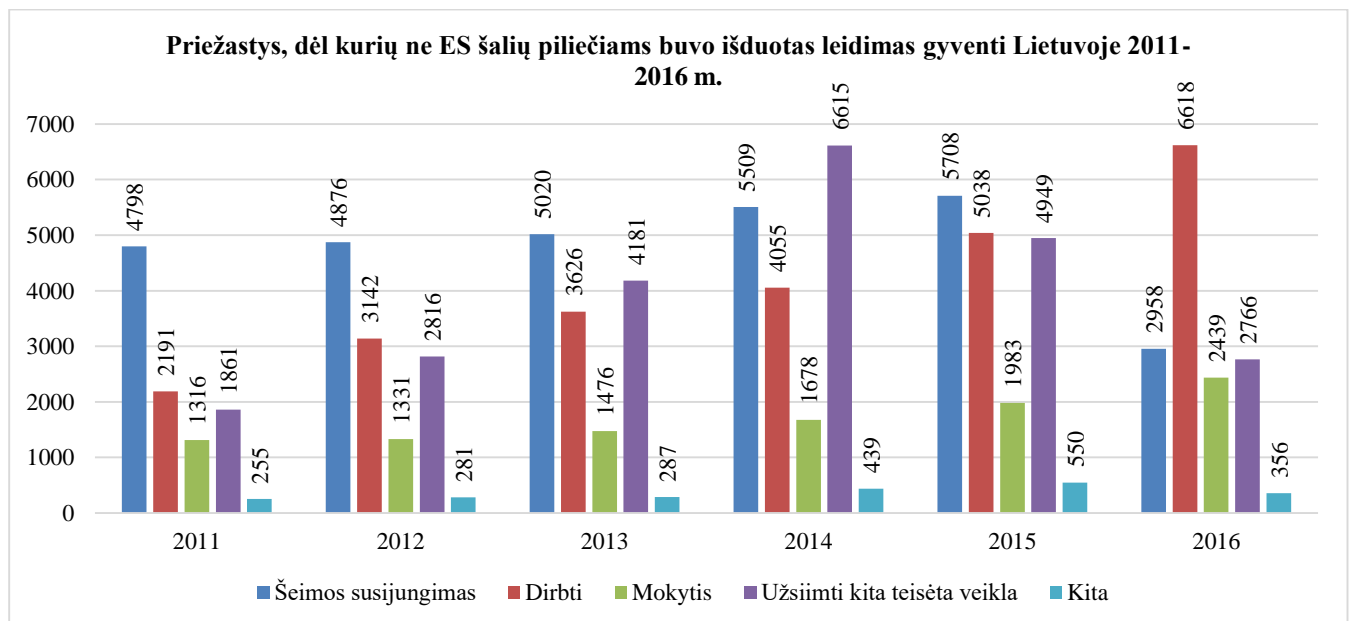

8 pav. Užsieniečiai Lietuvoje 2011-2017 m.

Šaltinis: Europos migracijos tinklas (2017).

Europos migracijos tinklo (2017) duomenimis, užsienietis – asmuo, kuris nėra Lietuvos pilietis. Užsieniečiams priskiriami asmenys iš ES valstybių narių, asmenys ne iš ES šalių bei asmenys, kurie neturi pilietybės. Pastebima tendencija, jog kiekvienais metais užsieniečių, turinčių leidimą nuolat gyventi skaičius išlieka panašus. Didėja užsieniečių, kurie turi leidimą laikinai gyventi bei ES piliečių ir jų šeimos narių skaičius. Svarbu paminėti, jog šiuo metu leidimas laikinai gyventi išduodamas 1-2 metams, o leidimas nuolat gyventi – 5 metams. (Europos migracijos tinklas, 2017).

Pateikiamas 9 pav., nurodantis, kokių pagrindų ne ES šalių piliečiams buvo išduotas leidimas gyventi Lietuvoje 2011-2016 metais.

9 pav. Priežastys, dėl kurių ne ES šalių piliečiams buvo išduotas leidimas gyventi Lietuvoje 2011-2016 m.

Šaltinis: Europos migracijos tinklas (2017).

Asmenys, ne ES valstybių narių į Lietuvą gali imigruoti ir šioje šalyje likti čia tik taip, kaip numato įstatymai. Šiame grafike pateiktas asmenims iš ne ES šalių išduotų / pakeistų leidimų laikinai gyventi skaičius pagal tam tikrą pagrindą. 2016 metais daugiausia leidimų buvo išduota darbo (6618) pagrindu (žr. 9 pav.). Analizuojant migraciją ekonominėje srityje, pastebėta, kad esamą situaciją gali paaiškinti keletas ekonominių migracijos teorijų, kurių analizė jau buvo pateikta teorinėje šio darbo dalyje. Neoklasikinė migracijos teorija galima vadovautis, todėl, kad asmenys dažniausiai apsisprendžia migruoti dėl geresnių gyvenimo sąlygų, tokių kaip: didesnis darbo vietų pasirinkimas, didesni atlyginimai ir pan. Nauja ekonominė migracijos teorija galima vadovautis, nes dažnai vienas iš šeimos narių išvyksta dirbti į kitą šalį, tam, jog padėtų kilmės šalyje likusiai šeimai.

Galima pastebėti, jog anksčiau kiekvienais metais, išskyrus 2014 metus, pagrindinė apsigyvenimo Lietuvoje priežastis buvo šeimų susijungimas. Be to, Europos migracijos tinklo pateiktais duomenimis, 2017 metais daugiausia užsieniečių, kurie atvyko gyventi į Lietuvą, buvo iš Rusijos (13662), Ukrainos (8217), Baltarusijos (6862), Latvijos (976), Lenkijos (726). (Europos migracijos tinklas, 2017).

Apžvelgus esamą imigracijos situaciją Lietuvoje, svarbu pateikti ir galimą neto migraciją ateityje. Pateikiama 6 lentelė, nurodanti neto migracijos perspektyvas Lietuvoje.

6 lentelė. Neto migracijos perspektyvos Lietuvoje.

Lietuva	2015	2020	2030	2040	2050
	-22,404	-23,791	-16,965	-6,289	1,337

Šaltinis: Eurostat (2017).

Neto (grynoji) migracija yra imigrantų ir emigrantų skaičiaus skirtumas. Jei neto migracija yra teigiama, reiškia, kad į šalį daugiau asmenų atvyksta nei išvyksta. Pateikti duomenys rodo, kad grynoji migracija Lietuvoje bus teigiama tik 2050 metais (žr. 6 lent.). Tokią situaciją gali sąlygoti keletas aspektų, pavyzdžiui, sumažėję emigracijos (padidėję reemigracijos) srautai dėl galimai pagerėjusių gyvenimo sąlygų Lietuvoje arba / ir padidėję imigracijos srautai dėl galimai pagerėjusių gyvenimo sąlygų Lietuvoje, karinių / politinių neramumų kitose šalyje bei stichinių / aplinkosauginių nelaimių kitose pasaulio dalyse. Pagal Pasaulinę rizikos ataskaitą (2016), didelio masto priverstinė migracija yra įvardijama kaip didžiausia grėsmė. Šios rizikos apibrėžimas apima priverstinę migraciją, kurią sukelia ne tik smurtas ir konfliktai, pavyzdžiui, Sirijos ir Irako atvejais, bet ir aplinkosauginės ar ekonominės priežastys. Rizika laikoma svarbesne trumpalaikėje perspektyvoje nei ilgalaikėje, tačiau šis pavojus yra glaudžiai susijęs su kitomis rizikomis, kurios ilgalaikėje perspektyvoje yra laikomos dideliais neramumais, pavyzdžiui, tarpvalstybiniais konfliktais ir valstybių žlugimais, klimato kaitos bei vandens krizėmis (*The Global Risk Report*, 2016).

Be to, galima išskirti keletą rizikų, kurias sukelia didelio masto priverstinė migracija. Pirmiausia, asmenys priimančiose šalyje lieka ilgiau nei turėtų. Kuo ilgiau žmonės būna toli nuo savo gimtosios šalies, tuo sunkiau grįžti: dažnai jie praranda pragyvenimo šaltinius, šeimos ryšius ir materialų turtą. Daugelyje šalių trūksta veiksmingos integracijos politikos, o tai gali sukelti getų ar izoliuotųjų bendruomenių susidarymą visuomenėje, taip pat dėl didelių imigrantų srautų kyla sunkumų dėl finansavimo šaltinių. Antra, pasaulinės humanitarinės organizacijos negali veiksmingai reaguoti į šiandienos iššūkius. Daugelis šalių, įskaitant kai kurias Sirijos kaimynes, nepasirašė Ženevos konvencijos, reglamentuojančios pabėgėlių statusą, arba nesilaiko to, nes nėra vykdymo užtikrinimo mechanizmo. Be oficialaus pabėgėlio statuso, pabėgėliams gali būti sunkiau gauti oficialų įdarbinimą, socialinę paramą ar kelionės dokumentus. Trečia, dauguma priverstinių migrantų gali atvykta į tas šalis, kuriose socialinės ir valdymo sistemos nėra pakankamai gerai išvystytos, nepasirengusios dideliems imigrantų srautams, todėl gali žlugti. Tačiau svarbu paminėti ir tai, kad pabėgėliai gali teigiamai prisidėti prie priimančios šalies ekonomikos, padidėjusios paklausos, piniginių įplaukų, stabilios darbo jėgos. Taigi, priemonės, į kurias reikėtų atsižvelgti, yra leidimai dirbti ir galimybės įsidarbinti, įgūdžių pripažinimas ir mokymas bei galimybės naudotis mokyklomis ir visuomenės sveikatos paslaugomis.

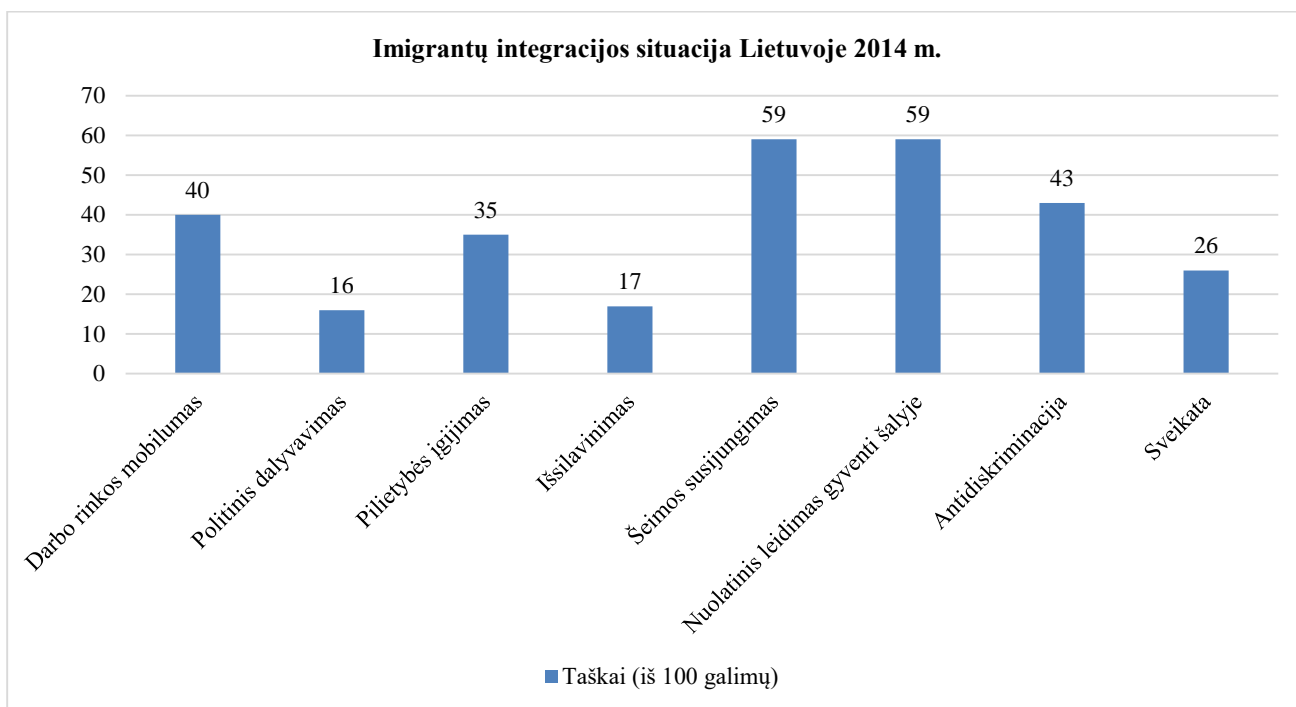
Kaip buvo minėta anksčiau, Lietuva nepasižymi dideliais imigrantų srautais, tačiau svarbu detalizuoti, kokios pagrindinės problemos egzistuoja nagrinėti pasirinktose srityse. Identifikavus Lietuvos pažeidžiamumą dėl augančios imigracijos mastą socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje dimensijose, bus galima identifikuoti Lietuvos pasirengimo iššūkius.

4.2. Lietuvos pažeidžiamumas dėl augančios imigracijos socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse

Imigracijos procesai tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje yra ganėtinai problematiški, kelia tam tikrų iššūkių. Viena iš pagrindinių šios problemos sričių – integracija. Integracija tai tam tikras procesas, apimantis tiek priimančią valstybę, visuomenę ir atvykusius asmenis. Šiuo atveju, ne tik visuomenė turėtų norėti priimti imigrantus, bet ir imigrantai turėtų norėti integruotis.

Kalbant apie imigrantų integracijos situaciją Lietuvoje, galima teigti, kad ji yra pradinėje stadijoje, tokį faktą atskleidžia Migrantų integracijos politikos indeksas (2015), pagal šį indeksą Lietuva užima 34 vietą iš 38 (yra surinkusi 37 balus). Šis indeksas ES ir EBPO (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija) valstybių narių imigrantų integracijos priemones vertina tokiose politikos srityse kaip: darbo rinkos mobilumas, švietimas, politinis dalyvavimas, pilietybės įgijimas, šeimos susijungimas, sveikatos apsauga, nuolatinis leidimas gyventi šalyje ir antidiskriminacija (“Migrant Integration Policy Index,” 2015).

Pateikiamas 10 pav., parodantis imigrantų integracijos situaciją Lietuvoje, t. y., kiek taškų (iš 100 galimų) kiekvienoje srityje Lietuva surinko 2014 m.

10 pav. Imigrantų integracijos situacija Lietuvoje 2014 m.

Šaltinis: Migrant Integration Policy Index (2015).

Pagrindiniai Migrantomų integracijos politikos indekso (2015) rezultatai:

- Lietuva užima 34 vietą (37 balsai) iš galimų 38.
- Viena iš geriausių sričių Lietuvoje – šeimos susijungimas, Lietuva yra pasiekusi ES vidurkį, čia tam egzistuoja gana nesudėtingos sąlygos, tačiau, vis dėlto, imigrantų statusas Lietuvoje yra pažeidžiamas labiau nei kitose 27 šiame tyrime dalyvavusiose valstybėse.
- Lietuva yra penktoje vietoje pagal vienas iš blogiausių sąlygų priimant imigrantų vaikus, tokia situacija yra todėl, kad trūksta geros bazinės infrastruktūros.
- Lietuvoje lygiomis galimybėmis gauti sveikatos priežiūros paslaugas turi tik tie gyventojai, kurie nuolat gyvena šioje šalyje, taip pat nelydimi nepilnamečiai ir moterys, kurios laukiasi. Šioje srityje Lietuva yra 35 vietoje iš galimų 38.
- Lietuvoje yra vienos blogiausių pilietybės suteikimo sąlygų, taip pat jos trunka gana ilgai.
- Lietuvoje balsavimo galimybės imigrantams, o tiksliau trečiųjų šalių piliečiams, yra apribotos, taip pat jiems beveik nėra kitų sąlygų dalyvauti politiniame gyvenime. Šioje srityje Lietuva užima 31 vietą iš 38.
- Lietuvoje trečiųjų šalių piliečių, kurie turi nuolatinį leidimą gyventi, statusas yra vienas pažeidžiamiausių (“Migrant Integration Policy Index,” 2015).

Lietuvoje kiekvienais metais prieglobsčio prašančių asmenų skaičius išlieka didelis (žr. 15 pav.) Vadovaujantis 2001-2016 metų duomenimis, pastebima, jog kasmet apie 200 žmonių gauna prieglobstį (pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą), todėl Lietuvoje vis atsiranda naujų su asmenų integracija susijusių iššūkių. Tam, kad integracija būtų sėkminga, svarbu, jog ji būtų orientuota į darbo rinką, socialinį ir visuomeninį valstybės gyvenimą taip, kad nekeltų nesutarimų tarp vietinių gyventojų ir atvykusių asmenų. Todėl svarbu apžvelgti, kokie yra didžiausi integracijos iššūkiai ir jų priežastys.

Visų pirma, kaip teigia Tarptautinė migracijos organizacija (2015), didėjant prieglobsčio prašytojų srautams 2015 metais lapkričio 18 dieną buvo pakeistas teisės aktas, pagal kurį buvo sutrumpinti paramos integracijai terminai, sumažintos vienkartinės įsikūrimo ir mėnesinės pašalpos (Tarptautinė migracijos organizacija, 2015). Galima manyti, jog dėl šio sprendimo asmenys greičiau susiras darbą ir galės save išlaikyti patys. Svarbu paminėti tai, kad žmonėms, gavusiems prieglobstį, leidimo dirbti gauti nereikia, tačiau dirba tik nedidelė dalis (apie 15 proc.), dažniausios to priežastys yra kalbos barjeras, užsienyje įgytų pažymėjimų nepripažinimas Lietuvoje, nepaklausios specialybės bei nenoras dirbti.

Be to, prieglobsčio prašytojams, pirmiausia, parama yra teikiama Ruklos pabėgėlių priėmimo centre, šis laikotarpis trunka iki 3 mėnesių, o vėliau integracijos procesas yra tęsiamas konkrečioje savivaldybėje, kur jo trukmė yra iki 1 metų. Integracijos programa apima lietuvių kalbos mokymosi kursus, profesinio mokymo kursus, socialinę apsaugą, konsultacijas ir pan. Galima pastebėti, kad daugelis tokių programų yra finansuojamos iš ES lėšų, todėl jos dažniausiai yra laikinos ir neužtikrina tinkamo integracijos proceso tęstinumo (Ruklos pabėgėlių priėmimo centras, 2017).

Galima išskirti svarbiausius iššūkius prieglobsčio prašytojų integracijos pagrindinėse srityse:

Pirminė integracija. Centras priimančias pabėgėlius yra gana nuošalioje vietoje, todėl norint įsidarbinti artimiausiame mieste, reikėtų įveikti apie 15 km. Kadangi pašalpos yra mažos, asmenims yra sunku susimokėti kelionės išlaidas, todėl dažniausiai žmonės įsidarbina tik išėję iš šio centro, t. y. persikėlę į miestą. Be to, iki to laiko, kuomet asmenys persikelia į miestą, jie gali prarasti savo turimus darbinus įgūdžius, jaustis izoliuoti nuo visuomenės, o tai gali sumažinti jų pasitikėjimą savimi. Taip pat kyla gana daug sunkumų dėl centro darbuotojų užsienio kalbų nemokėjimo, vertėjų trūkumų, nepakankamo dėmesio sukongravimo į pabėgėlių psichologines problemas. Pažymėtina, jog nėra mokymo programų / kursų, kurie būtų orientuoti į tuos asmenis, kurie dirba su pabėgėliais.

Būstas. Norint išsinuomoti būstą didmiestyje, reikėtų labai gerai apmokamo darbo. Mažesniuose miesteliuose ar kaimuose būstą išsinuomoti galima pigiau, tačiau ten sunkiau susirasti darbą. Sunkumai būsto paieškose atsiranda ir dėl visuomenės nuostatų, neretai butų, namų savininkai nenori nuomoti būsto kitataučiams. Kuomet užsieniečiai negali deklaruoti gyvenamosios vietos, kyla problemų gaunant kitas paslaugas. Žinoma, asmenys gali stoti į socialinio būsto gavėjų eilę, tačiau jiems nėra suteikiama jokių lengvatų jį gauti.

Socialinės išmokos. Socialinės išmokos prieglobstį gavusiems asmenims yra mažos, pavyzdžiui, vienam žmogui yra skiriama 265,2 EUR per mėnesį, dviems – 326,4 EUR, trimis – 489,6 EUR., jeigu šeimą sudaro daugiau individų, kiekvienam iš jų papildomai mokama 61,2 EUR. (European Migration Network, 2015). Gaunant tokią sumą išgyventi yra labai sunku. Pinigų trūkumas apsunkina galimybę dalyvauti įvairiose veiklose, pavyzdžiui, mokymuose, ieškant darbo ir pan.

Kalbos mokymasis. Norint, kad kalbos mokymasis būtų efektyvus, jis turėtų būti pritaikomas kiekvienam asmeniui individualiai, arba mažoms grupėms, kurių narius sudarytų panašaus amžiaus, tos pačios tautybės žmonės. Pagal Tarptautinę migracijos organizaciją (2015) tokių sąlygų Lietuvoje nėra, kalbos mokymasis vyksta bendraujant rusų arba anglų kalba ir skaitant iš lietuvių kalba parašytų vadovėlių, tai labai apsunkina mokymąsi šiomis kalbomis nekalbantiems asmenims. Lietuvių kalbos mokymui yra skiriama labai maža suma, vienai valandai – 2,90 EUR, todėl sunku samdyti užsieniečių gimtąja kalba kalbančius mokytojus, naudoti naujausią literatūrą ar modernias technologijas (Tarptautinė migracijos organizacija, 2015).

Darbas. Šiuo metu nėra sukurtos vieningos sistemos, orientuotos į ilgalaikę perspektyvą, kuri padėtų prieglobstį gavusiems asmenims integruotis į darbo rinką (Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2016).

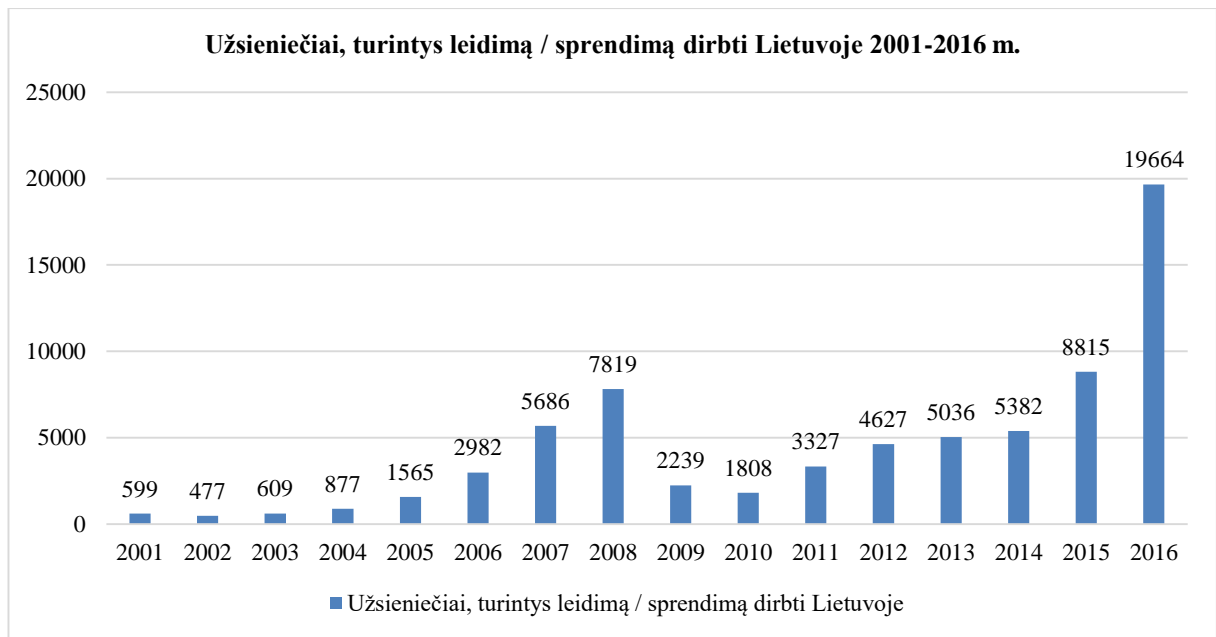
Išsilavinimo, kvalifikacijos nustatymas. Tai nėra paramos integracijai priemonė. Taip pat, dažnai užsieniečiai su savimi neatsiveža mokslų įstaigų išduotų dokumentų, todėl tai labai apsunkina galimybes įvertinti jų turimą išsilavinimą, kvalifikaciją.

Profesiniai mokymai. Šie mokymai vyksta lietuvių kalba. Per trumpą laikotarpį asmenims šios kalbos įsisavinti nepavyksta, todėl jiems kyla nemažai sunkumų mokantis (Pabėgėlių priėmimo centras, 2013).

Taigi, integracijos sistema prieglobstį gavusiems asmenims Lietuvoje yra aktyvi, tačiau ji – orientuota į pavienius atvejus ir yra trumpalaikė.

Imigracija turi didelį poveikį visuomenei. Ekonominis imigracijos poveikis taip pat nėra išimtis. Mokslininkai ir organizacijos kiekvienais metais atlieka nemažai studijų, susijusių su imigracijos poveikiu ekonomikai. Neretai yra keliamas klausimas – ar imigracija šalies ekonomikai yra naudinga ar ne? Norint atsakyti į šį klausimą, svarbu pažvelgti į imigraciją per keletą sričių – darbo rinką, ekonomikos augimą.

Pateikiamas 11 pav., parodantis, kiek užsieniečių dirba Lietuvoje 2001-2016 metais.

11 pav. Užsieniečiai, turintys leidimą dirbti Lietuvoje 2001-2016 m.

Šaltinis: Europos migracijos tinklas (2017).

Galima matyti, kad užsieniečių, dirbančių Lietuvoje, skaičius labai išaugo 2016 metais, tokią tendenciją, gali sąlygoti keletas priežasčių, pavyzdžiui, įstatymai reglamentuoja, jog jei užsieniečiai yra baigę studijas Lietuvoje arba mokėsi profesinio mokymo įstaigoje ir ketina dirbti pagal įgytą kvalifikaciją, jiems nėra būtina gauti leidimą dirbti, tai reiškia, kad nuo šios pareigos jie yra atleidžiami. Be to, Lietuvoje leidžiama dirbti užsieniečiams, kurių profesijas Lietuvos darbo birža traktuoja kaip trūkstamas. Dar vienas svarbus aspektas yra tas, jog jei užsienietis studijuoja ar mokosi, turi leidimą gyventi ir ketina dirbti, jis pagal tam tikras aplinkybes gali dirbti jau pirmaisiais studijų / mokslo metais 20 valandą per savaitę (Lietuvos Respublikos įstatymo „dėl užsieniečių teisinės padėties“ nr. IX-2206 pakeitimo įstatymas, 2016). Be to, pastebima tendencija, jog nuo 2001 iki 2008 metų užsieniečių darbuotojų skaičius kiekvienais metais didėjo, o po 2008 metų, t. y., krizės laikotarpiu, šis skaičius labai sumažėjo, tačiau po 2009 metų vėl matomas pakilimas.

Taip pat, Lietuvos darbo biržos duomenimis, 2016 metais Lietuvoje dažniausios užsieniečių profesijos buvo: tolimųjų reisų vairuotojai (15971), suvirintojai (400), betonuotojai (391), plytų mūrininkai (307), metalinių laivų korpusų surinkėjai (299). Galima pastebėti, jog šias profesijas Lietuvoje yra traktuojamos kaip labiausiai trūkstamos (Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2017). Svarbu paminėti, kad didžiausią dalį darbo migrantų Lietuvoje 2016 metais sudarė ukrainiečiai (11166), antroje vietoje – baltarusiai (6498), trečioje – rusai (555) (Europos migracijos tinklas, 2016).

Be to, imigracijos poveikis darbo rinkai labai priklauso nuo migrantų įgūdžių, esamų darbuotojų įgūdžių ir priimančiosios šalies charakteristikų. Taip pat egzistuoja trumpalaikio ir ilgalaikio

laikotarpių skirtumai, kuomet ekonomika ir darbo jėgos paklausa gali prisitaikyti prie darbo jėgos pasiūlos didėjimo. Trumpalaikis imigracijos poveikis darbo užmokesčiui ir užimtumui priklauso nuo to, kiek ir kokių imigrantai turi įgūdžių ir kaip jie gali pakeisti arba papildyti egzistuojančius darbuotojų įgūdžius. Jei imigrantų įgūdžiai gali pakeisti darbuotojų įgūdžius, galima manyti, jog imigracija padidins konkurenciją darbo rinkoje ir sumažins darbo užmokestį. Ar ir koku mastu mažėjantis darbo užmokestis didina nedarbą gali priklausyti nuo darbuotojų noro priimti naują, mažesnę darbo užmokestį. Kita vertus, jei imigrantų įgūdžiai papildo egzistuojančių darbuotojų įgūdžius, visi darbuotojai patiria didesnę našumą, dėl kurio galima tikėtis, kad esamų darbuotojų darbo užmokestis didės.

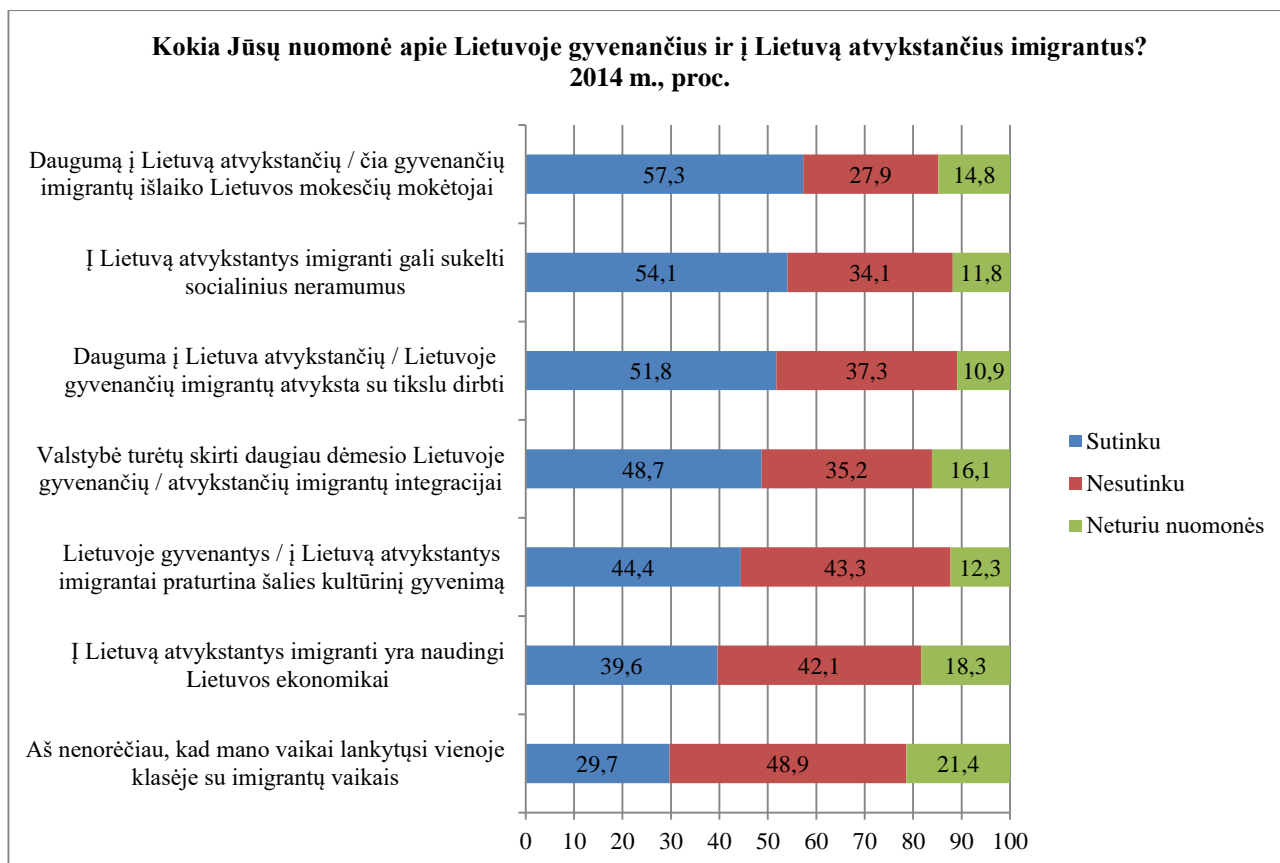
Migrantai didina vartojimo prekių ir paslaugų paklausą. Vidutinės trukmės ar ilguoju laikotarpiu imigracija gali paskatinti daugiau investicijų. Abu poveikiai lemia didesnę darbo jėgos paklausą ir taip padidina darbo užmokestį ir užimtumą ekonomikoje. Imigracija gali padidinti konkurenciją esamų darbo vietų atžvilgiu, bet taip pat gali sukurti naujas darbo vietas. Kiek investavimo ir darbo jėgos poreikis reaguoja į imigraciją, priklauso nuo ekonomikos ypatybių, pavyzdžiui, ekonomikos nuosmukio metu darbo paklausa gali augti lėčiau nei ekonominio augimo metu.

Pagal Migracijos Observatoriją (2017), imigracija gali pakeisti prekių ir paslaugų paklausą, taigi ir profesinę bei pramoninę darbo rinkų struktūrą (The Migration Observatory, 2017). Pavyzdžiui, žemos kvalifikacijos darbuotojų imigracija gali išplėsti tam tikrų produktų (paslaugų) gamybą (teikimą), kuriais jie intensyviai naudojasi. Tada sektoriaus plėtra padidins paklausą ir padidins atlyginimus. Panašiai imigracija gali pakeisti ir tam tikrų produktų (paslaugų) gamybą (teikimą). Pavyzdžiui, kvalifikuotų darbuotojų imigracija gali paskatinti naujovių, technologijų atsiradimą, o tai gali paveikti darbo paklausą.

Kiekvienas žmogus dėl tam tikrų priežasčių (pvz., ekonominių, psichologinių, kultūrinių ar kt.) gali pasiryžti migruoti, todėl imigracijos tema nuolat išlieka aktuali ne tik pasaulyje, bet ir Lietuvoje. Lietuviai, patys būdami viena labiausiai migruojančių tautų, gali būti gana neigiamai nusiteikę atvykstančių migrantų atžvilgiu. Todėl svarbu atskleisti Lietuvoje gyvenančių asmenų požiūrį į imigrantus bei išsiaiškinti, kokios yra didžiausios baimės. Pravartu įvertinti visuomenės nuomonę, žinoti, kas ją formuoja, daro didžiausią įtaką, nes tai leidžia suvaldyti tam tikras socialines įtampas bei išvengti priešišku nusistatymų ir galimų konfliktų.

Lietuvos etninių tyrimų institutas 2014 metais atliko studiją, susijusią su Lietuvos gyventojų požiūriu į imigrantus. Šioje studijoje, norint įvertinti lietuvių numatomą imigrantų įtaką visuomenei ir valstybei, apklausos dalyvių buvo prašoma išsakyti nuomonę apie pateiktus teiginius, susijusius su socio-ekonominė ir kultūrine imigrantų nauda.

Pateikiamas 12 pav. su atsakymais į klausimą: „Kokia Jūsų nuomonė apie Lietuvoje gyvenančius ir į Lietuvą atvykstančius imigrantus?“

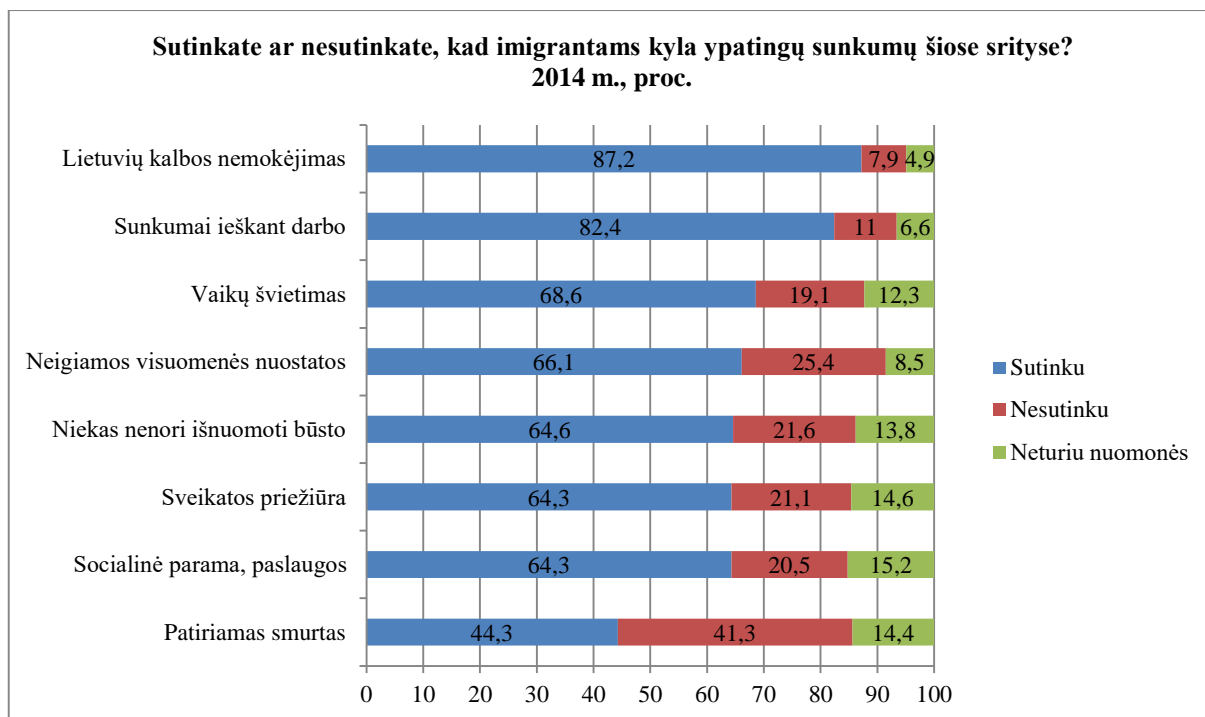

12 pav. Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie Lietuvoje gyvenančius ir į Lietuvą atvykstančius imigrantus 2014 m.

Šaltinis: Etninių tyrimų institutas, 2014

Etninių tyrimų instituto (2014) duomenys rodo, kad didžioji apklaustųjų asmenų dalis mano, jog lietuviai, mokantys mokesčius turi išlaikyti daugumą atvykusių imigrantų (57,3 proc.). Taip pat šiek tiek daugiau nei 50 proc. mano, kad imigrantai kelia socialinius neramumus ir atvyksta norėdami dirbti. Nemaža dalis respondentų sutinka su teiginiu, kad jų vaikai mokytųsi su imigrantų vaikais vienoje klasėje (48,9 proc.) bei pritaria, kad valstybė daugiau dėmesio turėtų skirti atvykstančių asmenų integracijai (48,7 proc.). Kiti respondentai (44,4 proc.) pritaria, imigrantai paįvairiną kultūrinį gyvenimą ir teikia naudą šalies ekonomikai (39,6 proc.) (žr. 12 pav.). Taigi, vis dėlto, daugeliui Lietuvos gyventojui užsieniečių atvykimas į Lietuvą asocijuojasi su neigiamais padariniais.

Pateikiamas 13 pav. su atsakymais į klausimą: „Sutinkate ar nesutinkate, kad imigrantams kyla ypatingų sunkumų šiose srityse?“

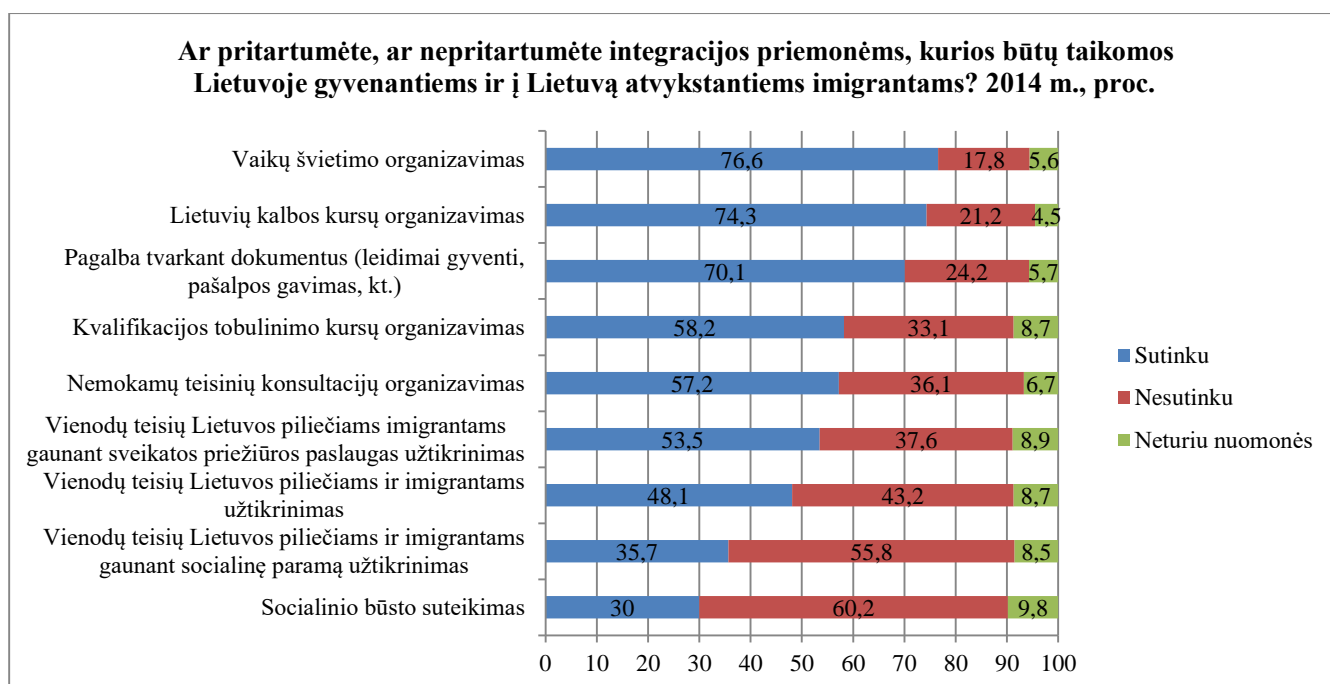

13 pav. Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie imigrantų sunkumus įvairiose srityse 2014 m.

Šaltinis: Etninių tyrimų institutas, 2014

Analizuojant asmenų nuomonę apie kylančius sunkumus, su kuriais susiduria imigrantai, atvykstantys į Lietuvą, pastebima, kad didelė dalis respondentų mano, kad imigrantams kyla sunkumų dėl lietuvių kalbos nemokėjimo (87,2 proc.) ir dauguma jų susiduria su sunkumais ieškant darbo (82,4 proc.). Šiek tiek mažesnė dalis apklaustųjų linkę sutikti, kad imigrantai susiduria su sunkumais vaikų švietimo srityje (68,6 proc.), neigiamomis nuostatomis (66,1 proc.), niekas nenori jiems išnuomoti būsto (64,6 proc.), taip pat gaunant sveikatos priežiūros ir socialinę paramą (64,3 proc.). Šiek tiek mažiau nei pusė respondentų (44,3 proc.) pritarė teiginiui, kad imigrantai patiria smurtą (Etninių tyrimų institutas, 2014) (žr. 13 pav.).

Pateikiamas 14 pav. su atsakymais į klausimą: „Ar pritarumėte, ar nepritarumėte integracijos priemonėms, kurios būtų taikomos Lietuvoje gyvenantiems ir į Lietuvą atvykstantiems imigrantams?“

14 pav. Lietuvoje gyvenančių asmenų nuomonė apie integracijos priemones, taikomas Lietuvoje gyvenantiems ir į Lietuvą atvykstantiems imigrantams 2014 m.

Šaltinis: Etninių tyrimų institutas, 2014

Respondentų buvo klausama, kokioms integracijos priemonėmis jie pritartų ar nepritartų. Dauguma apklausos dalyvių pabrėžė, kad jie pritartų vaikų švietimui (76,6 proc.) ir lietuvių kalbos mokymui (74,3 proc.). Taip pat daugiau nei pusė apklaustųjų pritarė kvalifikacijos tobulinimo kursų (58,2 proc.) ir nemokamų teisinių konsultacijų organizavimui (57,2 proc.). Apie pusę respondentų pritarė vienodų teisių užtikrinimui dėl gaunamų sveikatos paslaugų (53,5 proc.) bei vienodų teisių užtikrinimui Lietuvos piliečiams ir imigrantams (48,1 proc.). Mažiausiai palaikymų sulaukusios integracijos priemonės, susijusios su socialinės paramos užtikrinimu ir socialinio būsto suteikimu. Vienodų teisių Lietuvos piliečiams ir imigrantams, gaunant socialinę paramą, užtikrinimui pritarė 35,7 proc., o socialinio būsto suteikimui – 30 proc. respondentų (žr. 14 pav.).

Pateikiama 7 lentelė, nurodanti Lietuvos gyventojų neigiamą požiūrį dėl į Lietuvą atvykstančių dirbti imigrantų 2014 m.

7 lentelė. Lietuvos gyventojų neigiamas požiūris dėl į Lietuvą atvykstančių dirbti imigrantų 2014 m.

Priežastys	Imigrantai iš ES	Imigrantai ne iš ES
Konkurencija, blogina darbo sąlygas	84,7 %	72,5 %
Nori pasinaudoti Lietuva, ieško privilegijų	3,6 %	4,1 %
Išaugęs nusikalstamumas, šešėlinis verslas	1,9 %	6,3 %
Svetima kultūra, nenoras integruotis	4,0 %	10,6 %
Nepratę kokybiškai ir intensyviai dirbti, nekvalifikuoti	0,7 %	5,2 %
Dėl jų plis daugiau ligų	-	0,4 %
Nežino / neatsakė	6,1 %	6,6 %

Šaltinis: Etninių tyrimų institutas, 2014

Apklausoje metu asmenų buvo prašoma nurodyti konkrečias priežastis, kodėl „blogai“, kad užsieniečiai atvyksta dirbti ir gyventi į Lietuvą. Absoliuti dauguma (84,7 proc. dėl ES migrantų ir 72,5 proc. dėl trečiųjų šalių migrantų) pažymėjo konkurencijos baimę. Tokį požiūrį gali sąlygoti įvairūs veiksniai, pavyzdžiui, užimamos darbo vietos, Lietuvos piliečių išstūmimas į užsienį, maži atlyginimai darbo rinkoje. Rečiau pastebimi dalykai – asmenų kultūriniai skirtumai, atvykstančiųjų nenorėjimas integruotis, nusikaltimų didėjimas ir kt. (žr. 7 lent.). Kaip galima pastebėti iš lentelėje esančių duomenų, imigrantai iš ES valstybių narių Lietuvoje yra labiau nelaukiami dėl padidėjusios konkurencijos darbo rinkoje, o ne iš ES valstybių – dėl išaugusio nusikalstamumo, svetimo kultūros bei todėl, kad iš ten, kaip manoma, atvyksta nekvalifikuoti darbininkai, kurie nekokybiškai dirba.

Pateikiama 8 lentelė, nurodanti Lietuvos gyventojų teigiamą požiūrį dėl į Lietuvą atvykstančių dirbti imigrantų 2014 m.

8 lentelė. Lietuvos gyventojų teigiamas požiūris dėl į Lietuvą atvykstančių dirbti imigrantų 2014 m.

Priežastys	Imigrantai iš ES	Imigrantai ne iš ES
Aukšta kvalifikacija / profesinė ekspertizė	47,8 %	28,0 %
Ekonominė nauda	22,1 %	28,0 %
Stiprinami ryšiai, kultūrinė įvairovė	11,4 %	14,0 %
Laisvas judėjimas (mes važiuojame, tai ir jie gali)	18,2 %	14,0 %
Demografinė nauda / didina gimstamumą	0,9 %	2,8 %
Nežino / neatsakė	9,4 %	18,7 %

Šaltinis: Etninių tyrimų institutas, 2014

Migracijos procesas visada turi ir neigiamų, ir teigiamų aspektų, todėl respondentų buvo prašoma nurodyti ir darbo imigrantų privalumus. Dažniausiai respondentų minimi privalumai buvo aukšto lygio kvalifikacija, ekonominė nauda, kultūrinė įvairovė ir galimi stipresni ryšiai su kitomis valstybėmis (žr. 8 lent.). Be to, galima pastebėti skirtingą darbo imigrantų vertinimą, atvykstančių iš ES ir ne iš ES šalių. Individai atvykę iš ES palankiau yra vertinami dėl aukštos kvalifikacijos, laisvos darbo jėgos judėjimo teisės, o ne iš ES šalių – dėl ekonominės naudos, kultūrinės įvairovės, demografinės naudos, didesnio gimstamumo.

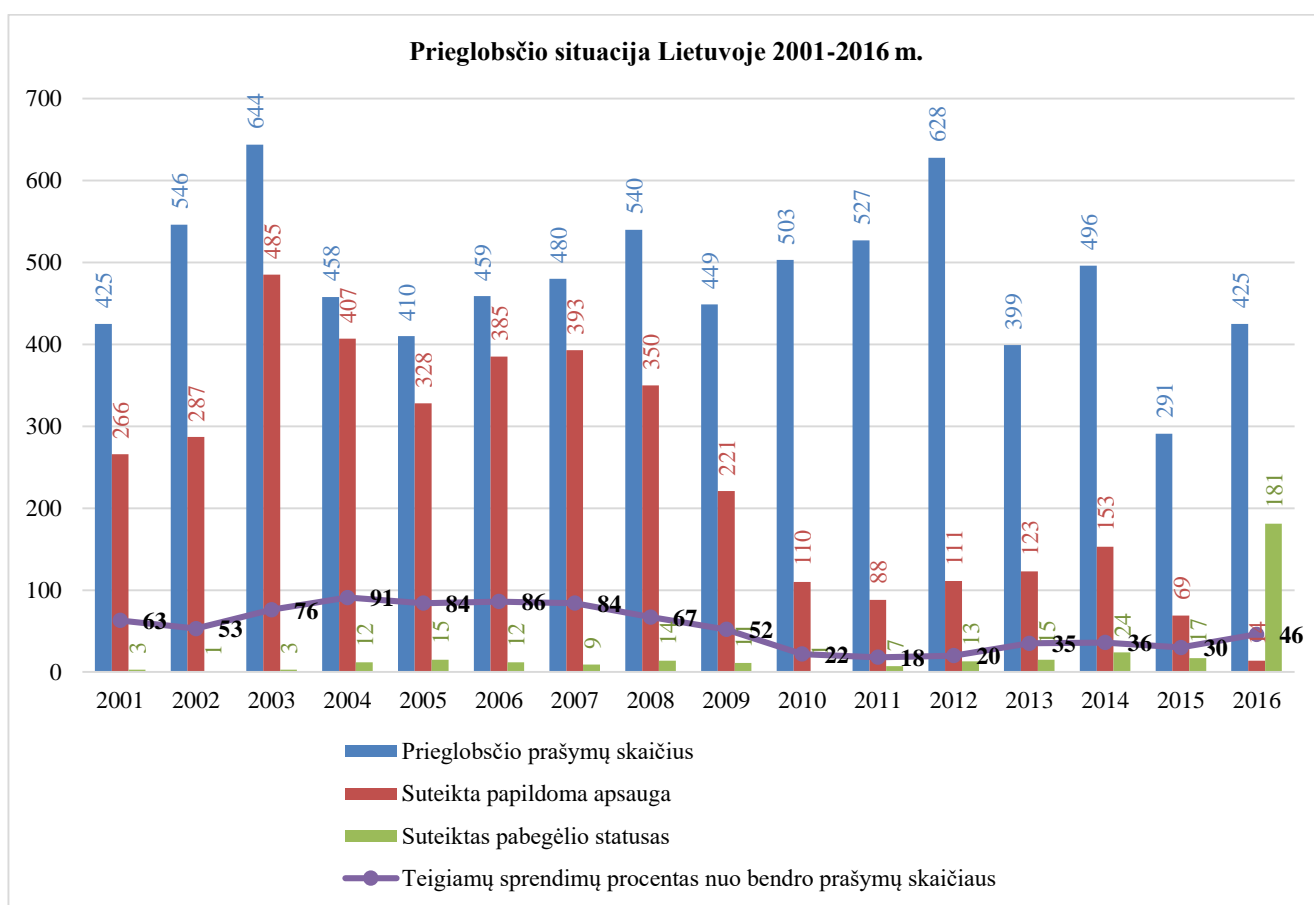
Tokia Lietuvos gyventojų pozicija, gali būti paremta įsitikinimais, faktais, asmenine patirtimi, reportažais, straipsniais žiniasklaidoje. Darbo imigraciją Lietuvos gyventojai mato ir kaip galimybę, ir kaip iššūkį. Legalūs imigrantai yra reikalingi, siekiant užpildyti spragas darbo rinkoje, nes visuomenė sensta, mažėja gimstamumas. Tačiau svarbu pažaboti nelegalią imigraciją, neramumus, kuriuos gali sukelti atvykę imigrantai.

Apibendrinant, galima teigti, jog dideli migrantų srautai nėra vienintelis veiksnys, lemiantis neigiamą gyventojų požiūrį į imigrantus. Pastebėta, kad neigiamos nuostatos vyrauja ir Lietuvoje, nors tai ir šalis, kuri nėra viena iš pagrindinių imigrantų tikslo šalių. Apklaustųjų neigiamas nuostatas galėjo sąlygoti šalies ekonominė situacija bei gana didelis nedarbo lygis. Duomenų analizė parodė, kad gyventojai linkę sieti nedarbo situaciją su imigrantų atvykimu ir gyvenimu šalyje. Dar viena galima

prielaida – valstybėje įgyvendinama migracijos politika. Kai kurios nevyriausybines organizacijos vykdo projektus, orientuotus į imigrantus, pavyzdžiui, Lietuvos raudonasis kryžius Klaipėdoje įsteigė infocentrą migrantams, kuris teikia socialines, teisines, psichologines konsultacijas (Lietuvos raudonasis kryžius, 2017). Tačiau Lietuvoje trūksta kultūrinių renginių, užsiėmimų vietiniams gyventojams ir užsieniečiams, kurių metu asmenys galėtų pabendrauti, susipažinti, susižinoti daugiau apie skirtingas kultūras, papročius, vertybes, galėtų geriau suprasti vieni kitus.

Imigracijos, o ypač pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų situacija yra jautri tema, tiek pasaulyje, tiek Lietuvoje. Šioje srityje diskusijos vis nesiliauja, vieni mano, jog pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams reikia skirti daugiau dėmesio, kiti yra gana priešiški nusiteikę prieš šiuos asmenis. Svarbu aptarti, kaip imigracija veikia institucinę sritį, kokios yra didžiausios problemos.

Pateikimas 15 pav., parodantis prieglobsčio Lietuvoje situaciją 2001-2016 metais.

15 pav. Prieglobsčio situacija Lietuvoje 2001-2016 m.

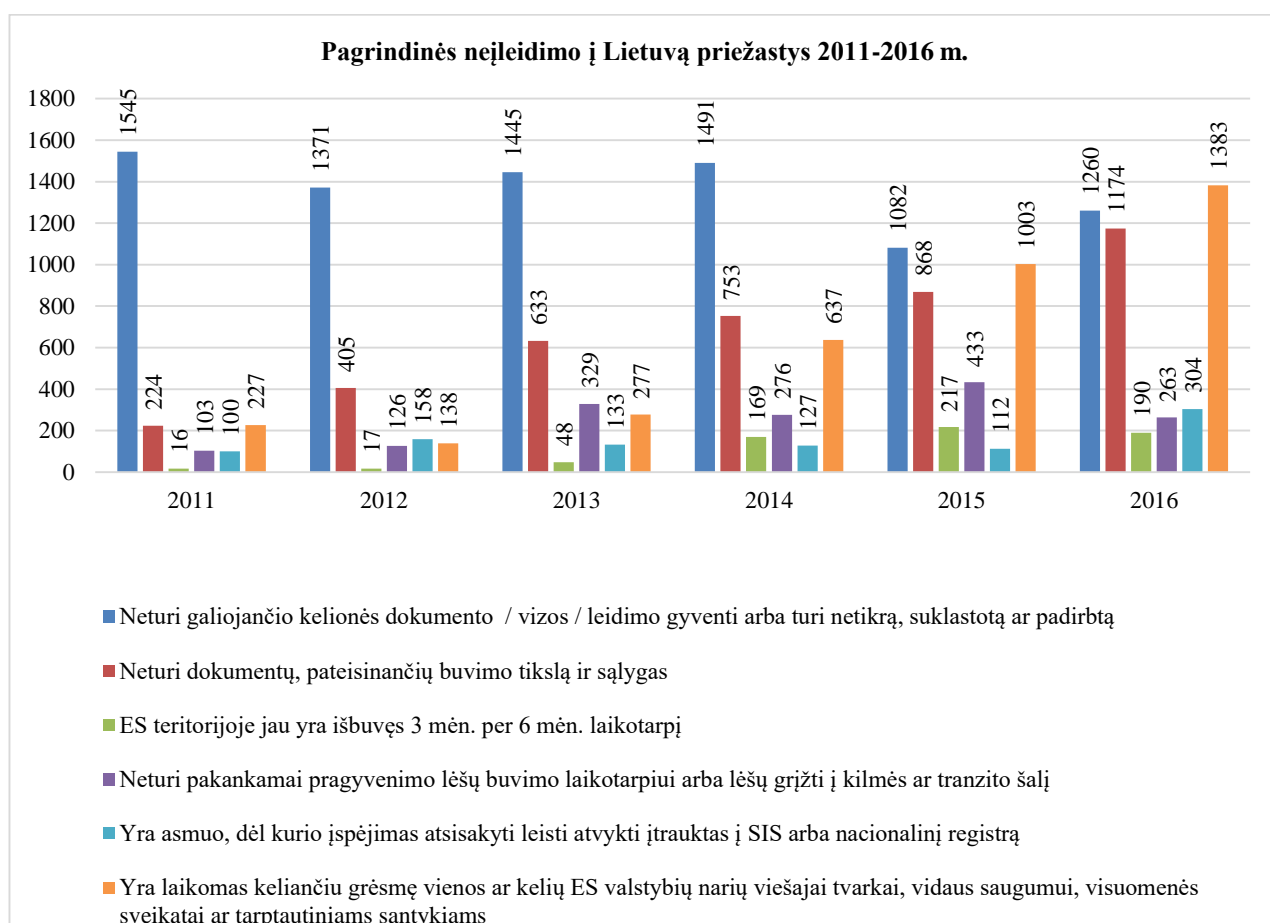
Šaltinis: Europos migracijos tinklas (2017).

Lietuvoje egzistuoja trys prieglobsčio formos: pirmą, pabėgėlio statusas, kuris asmeniui yra suteikiamas visam laikui; antra, papildoma apsauga, kuri gali būti suteikiama 2 metams, taip pat yra galimybė šį laikotarpį pratęsti; trečia, laikina apsauga, suteikiama Vyriausybės sprendimu, kuomet yra didelis prieglobsčio prašytojų skaičius (Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2016). Galima matyti, jog Lietuvoje dažniau suteikiama papildoma apsauga nei

pabėgėlio statusas. ES per pastaruosius keletą metų sulaukė labai didelių imigrantų srautų dėl kitose šalyje vykstančių neramumų, tačiau Lietuvoje prieglobsčio prašytojų skaičius nėra didelis – Lietuva sulaukia apie 480 prašymų per metus (žr. 15 pav.).

Be to, 2016 metais Lietuva sulaukė 425 prašymų suteikti prieglobstį. Daugiausia prašymų pateikė individai iš Sirijos (161), Rusijos (61), Irako (38) ir Afganistano (32). Tais pačiais metais prieglobstį gavo 195 žmonės: iš jų 181 – pabėgėlio statusą, o 14 – papildomą apsaugą. Šis padidėjimas gali būti susijęs su tuo, jog 2015 metais Lietuva išpareigojo perkelti asmenis iš Turkijos (70), Graikijos ir Italijos (1035), kadangi buvo nurodyta, jog ten esantiems asmenims yra būtina tarptautinė apsauga. Svarbu paminėti, kad daugiausia asmenų, gavusių prieglobstį buvo iš Sirijos (134), dėl ten vykstančių konfliktų.

Pateikiamas 16 pav., nurodantis pagrindines neįleidimo į Lietuvą priežastis 2011-2016 metais.

16 pav. Pagrindinės neįleidimo į Lietuvą priežastys 2011-2016 m.

Šaltinis: Europos migracijos tinklas (2017).

Kaip buvo minėta teorinėje šio projekto dalyje, nelegali (neteisėta) migracija – asmens ar asmenų grupės atvykimas į šalį, pažeidžiant tos šalies imigracijos įstatymus ir ketinant likti joje. Neretai nelegalūs imigrantai į Lietuvą nori patekti tam, jog galėtų laisviau judėti ES viduje ir keliauti į tokias valstybes kaip Vokietija, Didžioji Britanija, Švedija ir pan. 2016 metais į Lietuvą buvo neįleisti

4574 užsieniečiai, daugiausia taip nutiko dėl to, jog asmenys su savimi neturėjo pasiėmę būtinų dokumentų (ar turėjo netikrus) arba negalėjo pateikti konkretaus buvimo tikslo šalyje bei jo pateisinti. Taip pat pastaraisiais metais padaugėjo žmonių, kuriems atvykti į Lietuvos teritoriją nebuvo leista dėl tokių priežasčių kaip: saugumas (įskaitant viešąją tvarką ir tarptautinius santykius), visuomenės sveikata (žr. 16 pav.).

Kalbant apie sulaikymo procedūras, svarbu paminėti tai, jog užsieniečiai, kurie neteisėtai atvyksta į valstybę gali būti sulaikyti pareigūnų ne ilgesniam nei 48 valandų laikotarpiui. Ilgesniam laikui tokie asmenys gali būti sulaikomi tik esant teismo sprendimui ir tokiu atveju jie yra apgyvendinami užsieniečių registracijos centre (Tarptautinė migracijos organizacija, 2014). Šiame centre gyvena ir prieglobsčio prašytojai, kurie tokiais atvejais turi dalintis patalpomis su nusikaltusiais asmenimis, dėl ko vėliau kyla konfliktai. Galima teigti, kad saugumas tiek prieglobsčio prašytojams, tiek sulaikytiems užsieniečiams nėra pakankamai užtikrintas. Europos migracijos tinklo duomenimis, daugiausia asmenų, kurie 2016 metais buvo sulaikyti ilgiau nei 48 valandoms už neteisėtą atvykimą į Lietuvos Respubliką ir (ar) neteisėtą buvimą, buvo iš Vietnamo (164), Rusijos (18), Baltarusijos (13), Gruzijos (7). Be to, grąžinimas į užsienio valstybę – tai užsieniečių, kurie nebeatitinka teisėto buvimo reikalavimų, išvykimas iš Lietuvos. Išvykti tokie užsieniečiai gali savo noru per jiems numatytą laikotarpį. Jeigu užsienietis prievolės išvykti neįvykdo arba jam negali būti suteiktas laikotarpis savanoriškai išvykti, tuomet jis yra priverstinai išsiunčiamas iš šalies. 2016 metais 177 užsieniečiai buvo išsiųsti bei užregistruota 1580 atvejų, kuomet užsieniečiams buvo priimtas sprendimas grąžinti. Būtina paminėti, kad sprendimai grąžinti apima ir įpareigojamus išvykti (kuomet užsieniečiai grąžinami į kitą ES šalį, kurioje jie gali teisėtai būti).

Be to, svarbu detalizuoti, kaip imigracijos procesai yra valdomi Lietuvoje. Pastaraisiais metais vis daugiau problemų atsiranda su leidimų gyventi išdavimais. Šia sistema neretai yra piktnaudžiaujama norint patekti ES ir šioje teritorijoje laisvai judėti. Pasaulyje vykstant įvairiems konfliktas ne tik Lietuvai, bet ir kitoms nukentėjusius asmenims priimančioms šalims sunku atskirti prieglobsčio prašytojus, atkeliaujančius į Europą mišriomis grupėmis. Vieni iš jų bėga nuo persekiojimų ir rimtų žmogaus teisių pažeidimų, o kiti tiesiog ieško geresnių gyvenimo sąlygų. Todėl Lietuva turi būti pasiruošusi įsipareigojimų vykdymui dėl padidėjusių prieglobsčio prašytojų srautų. Pagal Valstybės kontrolę (2015), Seimo kontrolierių įstaiga 2014 metais konstatavo, kad Lietuvoje prieglobsčio prašytojams neužtikrinamos tinkamos apgyvendinimo, maitinimo ir kt. priėmimo sąlygos. Prieglobsčio suteikimo sistemą Lietuvos Respublikoje pasiūlė audituoti Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetas (Valstybės kontrolė, 2015).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (2014) taip pat akcentuoja, kad egzistuoja Lietuvos imigracijos politikos koordinavimo trūkumas, nes numatyti tikslai neretai nėra efektyviai įgyvendinami. Su imigracijos politikos formavimu yra susijusios penkios ministerijos, šią politiką

įgyvendina keliolika institucijų ir įstaigų, tačiau nėra vienos tokios institucijos, kuriai būtų pavesta koordinuoti visus imigracijos procesus. Nuo 2015 metų Vidaus reikalų ministerija vykdo migracijos stebėseną pagal Lietuvos migracijos politikos gairių vertinimo kriterijus, tačiau jie, kaip teigia auditoriai, nėra veiksmingi (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2014).

Taip pat imigracijos procesų valdymo kontekste galima išskirti keletą problematiškiausių aspektų:

Leidimas gyventi. Leidimų užsieniečiams gyventi išdavimas yra sudėtingas procesas, kuris vyksta gana nesklandžiai. Kaip teigia Valstybės kontrolė (2015), kai kurios institucijos, pavyzdžiui, migracijos padaliniai policijoje ir Migracijos departamentai atlieka tokią pačią funkciją – vertina prašymus dėl leidimų gyventi Lietuvoje (Valstybės kontrolė, 2015).

Prieglobsčio suteikimas. Ši sistema neužtikrina sąlygų, kad prieglobsčio suteikimo procedūra užtruktų kuo trumpiau ir būtų kuo aiškesnė. Valstybės kontrolės duomenimis (2015), per 2012-2014 metų laikotarpį maždaug 49 proc. užsieniečių prašymus gauti prieglobstį pateikė ne toms institucijoms, kurios gali tokius prašymus priimti (Valstybės kontrolė, 2015). Tai rodo, kad užsieniečiams trūksta net elementariausios informacijos ir dėl nesusipratimų prieglobsčio suteikimo procesas tik ilgėja.

Užsieniečių išsiuntimas iš Lietuvos. Ne visada yra pasinaudojama paprastesnėmis užsieniečių iš Lietuvos išsiuntimo galimybėmis. Valstybės kontrolės (2015) pateikta informacija atskleidžia, kad 2012–2014 metų laikotarpiu nebuvo pasinaudota galimybe padedant tarptautinei ar nevyriausybinei organizacijai grąžinti į užsienio valstybę neteisėtai į Lietuvos teritoriją atvykusius ir joje esančius užsieniečius, kurie teismo sprendimu sulaikyti Užsieniečių registracijos centre (Valstybės kontrolė, 2015). Šia galimybe nepasinaudojus, reikia organizuoti priverstinį užsieniečio iš Lietuvos išsiuntimą. Tokį išsiuntimą organizuoti yra sudėtingiau nei savanorišką grįžimą, taip pat priverstinis grąžinimas kainuoja brangiau, nes tam reikia samdyti palydovą, kuris prižiūrėtų asmens išsiuntimo procedūrą į užsienio šalį.

4.3. Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams vertinimas

Galiausiai, aptarus Lietuvoje egzistuojančius iššūkius socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse, pravartu apibendrinti Lietuvos imigracijos valdymo ir pasirengimo eigą, pasiekimus ir trūkumus.

Prieglobsčio ir imigracijos politika. Imigracijos srautai buvo pradėti reguliuoti 1991 metais, kuomet įsigaliojo Lietuvos Respublikos imigracijos įstatymas (1991). Šis įstatymas nustatė metinę imigrantų kvotą, kuri 1998 metais atsiliko nuo Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties (1998) kvotos. Šis įstatymas pakeitė anksčiau minėtą įstatymą ir tapo pagrindiniu dokumentu, reglamentuojančiu užsieniečių teisinį statusą Lietuvoje ir pagrindines imigracijos valdymo sritis: prieglobstį, imigraciją ir užsieniečių teisinį statusą.

2014 metų pirmoje pusėje Vyriausybė patvirtino Lietuvos migracijos politikos gaires, kuriose buvo nustatyti pagrindiniai imigracijos srities prioritetai (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2014). Gairės apima emigraciją, grįžtamąją migraciją, imigraciją, migrantų integraciją, prieglobstį, kovą su nelegalia migracija ir klausimus, susijusius su migracijos politikos įgyvendinimo institucine plėtra. Analizuojant migracijos valdymo teisinius ir institucinius pokyčius Lietuvoje nuo nepriklausomybės atkūrimo, atrodo, kad Lietuvos migracijos politikos gairės turi būti laikomos pirmuoju žingsniu link ilgalaikės migracijos valdymo strategijos ir vizijos Lietuvoje.

Integracijos politika. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Užsieniečių teisinės padėties (2004) numato, kad Lietuva turi sudaryti užsieniečiams, turintiems leidimą gyventi, sąlygas integruotis į politinį, socialinį, ekonominį ir kultūrinį valstybės gyvenimą („Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties,” 2004). Tačiau, svarbu paminėti tai, kad nebuvo priimti jokie konkretūs veiksmų planai, kurie praktiškai įgyvendintų šiuos prioritetus.

2014 metų pirmoje pusėje Vyriausybė patvirtino Lietuvos migracijos politikos gaires, kuriose buvo pabrėžti migracijos integracijos veiksmai (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2014). Kartu su Lietuvos migracijos politikos gairėmis, buvo patvirtintas ir Užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo 2015–2017 metų veiksmų planas (2014) bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsakymas dėl užsieniečių integraciją koordinuojančios grupės sudėties (2014). Tuo pat metu Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje (2014) atsirado nauja politikos sritis: užsieniečių integracija. Be to, migracijos specialistai pradėjo rengti Trečiųjų šalių piliečių integracijos strateginį dokumentą (2013). Tokie teisėkūros pokyčiai rodo, kad užsieniečių integracija turėtų tapti prioritetine politikos sritimi. Tačiau, neatsižvelgiant į pastarojo meto teigiamus teisės aktų pokyčius, Lietuvos migrantų integracijos politika lyginant su šia politika ES valstybėse narėse, rodo stagnacijos požymius.

Remiantis Migrantų integracijos politikos indeksu (2015), nuo 2007 m. Migrantų integracijos politikos įgyvendinimo pažanga nebuvo padaryta. 2007 metais Lietuva buvo vertinama 20-oje vietoje iš 28 šalių, 2011 m. – 27 vietoje, iš 31 ir 2015 metais 34-oje vietoje iš 38. Naujausias migrantų integracijos politikos indeksas parodė, kad šalies darbo rinka nėra patraukli imigrantams, norintiems likti šalyje ir integruotis. Mokyklos yra prastai pasirengusios priimti imigrantų vaikus, nes jiems trūksta pagrindinės infrastruktūros. Imigrantai neturi vienodų galimybių naudotis bendrosiomis sveikatos priežiūros paslaugomis. Be to, imigrantų teisė dalyvauti šalies politiniame gyvenime yra ribota, nes jie negali prisijungti prie politinių partijų ir asociacijų. Galiausiai imigrantų „kelias“, norint tapti piliečiais, yra ilgas ir sudėtingas („Migrant Integration Policy Index,” 2015).

Socialinė ir sveikatos apsauga. Pagal Tarptautinę migracijos organizaciją (2013), trečiųjų šalių piliečiai, turintys leidimą nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje, turi lygias teises su šalies piliečiais socialinės apsaugos ir sveikatos apsaugos srityje. Jos turi prieigą prie visų išmokų ir paslaugų, kurios

yra mokamos iš įmokų, ir finansuojamos iš valstybės ar savivaldybės biudžeto. Trečiųjų šalių piliečiai, turintys leidimą laikinai gyventi (išskyrus aukštos kvalifikacijos darbuotojus), gali gauti tik socialines garantijas (International Organization for Migration, 2013). Trečiųjų šalių piliečių galimybė gauti socialines išmokas ir sveikatos priežiūros paslaugas priklauso nuo jų teisinio statuso.

Be to, kalbant apie Lietuvos imigracijos valdymo ir pasirengimo ypatumus derėtų paminėti ir Migracijos departamento pertvarką, apie kurią šiuo metu daug kalbama ir rašoma žiniasklaidoje. Kaip teigia Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (2017): „Migracijos departamente susiformavusi ydinga praktika – dėl didelio darbo krūvio neatliekamos taisyklėse numatytos procedūros“ (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, 2017). Migracijos departamentas, kaip viena svarbiausių su imigracijos procesais susijusių institucijų nesugeba efektyviai funkcionuoti, kaip teigiama, dėl per didelio darbo krūvio, susijusio su informacijos sklaida, prieglobsčio suteikimu, leidimais gyventi Lietuvoje ir pan., todėl šiai institucijai reikalinga pertvarka. Svarbu akcentuoti ir tai, jog Lietuva, lyginant su kitomis ES šalimis, susilaukia mažai imigrantų, todėl sparčiai padidėjus imigracijos srautams situacija būtų dar keblesnė.

Žemiau pateikiama 9 lentelė, sudaryta vadovaujantis projekto rezultatais. Joje galima matyti susistemintą informaciją apie augančios imigracijos Lietuvoje grėsmę ir pažeidžiamumą. Lentelėje aprašomas pasirengimas bei pateikiamas jo vertinimas.

9 lentelė. Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams vertinimas.

GRĖSMĖ	PAŽEIDŽIAMUMAS	PASIRENGIMAS	VERTINIMAS
Didėjantis užsieniečių skaičius Lietuvoje.	Didėja imigrantų integracijos poreikis.	Lietuvoje veikia Ruklos pabėgėlių priėmimo centras, taip pat valstybė turi integracijos sistemą ir praktiką, tačiau integracija Lietuvoje yra pirminė, orientuota į trumpalaikę perspektyvą.	Tikimybė didelė, Poveikis didelis.
Didelė konkurencija darbo rinkoje.	Prastesnės galimybės Lietuvos gyventojams užimti darbo vietas ar gauti didesnius atlyginimus tuose sektoriuose, kur konkuruojama su imigrantais.	Užsieniečių įdarbinimo procedūros nuo 2016 metų Lietuvoje buvo palengvintos, tačiau iš visų Lietuvoje įsidarbinančių asmenų didelę dalį sudaro nekvalifikuoti darbuotojai. Užsieniečiams leidimas / sprendimas dirbti išduodamas, jei užsienietis atitinka Lietuvos darbo rinkos poreikius.	Tikimybė didelė, Poveikis mažas.
Lietuvoje gyvenančių asmenų neigiamas nusistatymas prieš imigrantus.	Neigiamos nuostatos gali kelti / gilinti susipriešinimą ir formuojasi socialinio stabilumo pažeidžiamumas (dėl galimų socialinių neramumų ir konfliktų).	Nevyriausybinių organizacijų, vykdo kultūrinius, sąmoningumo ugdymo projektus, projektus teikiančius teisinę, psichologinę pagalbą, tačiau Lietuvoje trūksta kultūrinių renginių, skirtų vietiniams gyventojams ir užsieniečiams.	Tikimybė didelė, Poveikis mažas.
Piktnaudžiavimas prieglobsčiu, leidimais gyventi Lietuvoje.	Didėjantis nusikalstamumas, atvykstančių asmenų užsiėmimas neteisėta veikla, pažeidžiamumas visuomenės saugumui.	Lietuvoje veikia teisinė bazė, susijusi su imigracijos procesais, tačiau trūksta suderinamumo tarp Lietuvos ir ES imigracijos politikų valdymo. Lietuvoje egzistuoja migracijos politikos koordinavimo trūkumas, nėra vienos institucijos atsakingos už imigracijos procedūrų efektyvumo užtikrinimą.	Tikimybė maža, Poveikis didelis.

Didėjant imigrantų srautams Lietuvoje, didėja ir imigrantų integracijos poreikis. Nors Lietuva vykdo imigrantų integracijos praktiką, pastebėta, jog atsiranda sunkumų imigrantams ieškantis būsto ir darbo, socialinės išmokos yra mažos, trūksta kalbos kursų organizavimo, egzistuoja apmokymo stoka

asmenims, dirbantiems su imigrantais, atsiranda sunkumų nustatant ir patvirtinant imigrantų kvalifikaciją.

Didelė konkurencija darbo rinkoje gali paspartinti Lietuvos gyventojų emigraciją, aukštos kvalifikacijos darbuotojų praradimą. Imigrantai neretai sutinka dirbti už mažesnius atlyginimus, todėl vietiniai gyventojai gali būti išstumiami iš darbo rinkos. Svarbu pastebėti ir tai, jog imigrantai užpildo darbo vietas, kurių nenori vietiniai asmenys, moka mokesčius, pritaiko svetur įgytą naudingą patirtį.

Taip pat pastebėta, jog lietuvių nuomonė apie imigrantus dažniau yra labiau neigiama nei teigiama. Neigiamos nuostatos yra susijusios su konkurencija, noru pasinaudoti Lietuva, šešėliniu verslu, išaugusiu nusikalstamumu. Teigiamos nuostatos yra susijusios su aukšta kvalifikacija, ekonomine nauda, kultūrine įvairove.

Lietuvoje gali padaugėti piktnaudžiavimo prieglobsčiu, leidimų gyventi atvejų, o dėl to padidėti nusikalstamumas. Šiuo metu Lietuvoje yra sudėtingas leidimų gyventi ir prieglobsčio suteikimo procesas, informacijos apie tai trūkumas; efektyviai veikiančių į migracijos procesus orientuotų institucijų stoka. Vykdomi įstatymų pakeitimai, atsižvelgiant į imigrantų poreikius; organizuojama vienos svarbiausių migracijos institucijų – Migracijos departamento pertvarka.

Apibendrinant, galima teigti, kad imigracijos srautai Lietuvoje vis auga. Atlikus Lietuvos pažeidžiamumo vertinimą dėl augančios imigracijos socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityje, pastebėta, kad jose visose kyla tam tikrų iššūkių. Socialinėje srityje kyla integracijos problemų, pavyzdžiui, dėl kalbos mokymosi, darbo ir būsto paieškos. Ekonominėje srityje didėja konkurencija darbo rinkoje. Kultūrinėje srityje pastebimos neigiamos vietinių gyventojų nuostatos imigrantų atžvilgiu. Institucinėje srityje egzistuoja daug spragų dėl imigracijos procesų valdymo. Kalbant apie imigracijos valdymą ir pasirengimą Lietuvoje, galima teigti, kad Lietuva vykdo teisinius ir institucinius pokyčius, tačiau atsilieka nuo šios politikos įgyvendinimo ir valdymo ES valstybių narių kontekste. Taip pat, nepaisant to, jog Lietuvoje egzistuoja imigracijos institucinė sistema, veikia teisinė bazė, tačiau trūksta efektyvesnio visuomeninio sektoriaus veikimo, pvz., bendruomenių, padedančių integruotis.

IŠVADOS

1. Mokslinėje literatūroje vyrauja migracijos sampratų įvairovė, tačiau šiam reiškiniui apibūdinti dažniausiai yra naudojami tokie terminai kaip judėjimas, kėlimasis, kraustymasis. Taip pat buvo pastebėta, kad migracija gali būti klasifikuojama pagal tokias sritis kaip kryptis, išvykimas / atvykimas, trukmė, pasirinkimo laisvė, teisėtumas. Egzistuoja įvairios migracijos teorijos, kurios gali būti skirstomos į ekonomines ir socialines. Ekonominės teorijos yra susijusios su migracijos kilme, o socialinės – su migracijos tęstinumu. Be to, migracijos teorijos papildo viena kitą, yra tarpusavyje susijusios, nes ekonominės teorijos turi socialinių aspektų, o socialinės – ekonominių.
2. Pažeidžiamumas yra analizuojamas įvairiose srityse. Socialinių mokslų perspektyvoje pažeidžiamumas apibrėžia asmenų ar jų grupių skirtumus visuomenėse, nelaimių valdymo ciklą, apima įgūdžius, tokius kaip gebėjimą numatyti, pasirengti, susidoroti, atsispirti ir atsigausti nuo rizikos ar pavojaus. Pažeidžiamumą sąlygoja ekonominės, politinės, kultūrinės ir kitos priežastys, dėl kurių atsiranda nesaugios sąlygos, kurios yra grėsmių ir pavojų priežastis. Norint pažeidžiamumo išvengti ar jį sumažinti, dažnai yra pasitelkiamos pažeidžiamumo įvertinimo metodikos. Be to, mokslinėje literatūroje nemažai dėmesio yra skiriama pažeidžiamumo teorijoms ir modeliams, kurie padeda geriau suprasti ir identifikuoti, kaip pažeidžiamumas daro įtaką visuomenei, tokiu būdu valstybės, institucijos gali prisidėti prie asmenų gyvenimo kokybės užtikrinimo.
3. Šiame projekte pasitelktas Birkmann ir kt. 2013 m. pažeidžiamumo vertinimo modelis. Jis buvo pakoreguotas ir adaptuotas Lietuvos pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams vertinimui. Originalus modelis buvo skirtas pažeidžiamumo nustatymui dėl aplinkosauginių problemų, o baigiamajame projekte mokslininkų taikytas modelis pasitelktas pasirengimo augančios imigracijos iššūkiams Lietuvoje identifikavimui. Pirmoji vertinimo modelio dalis – grėsmių šaltinis – auganti imigracija, antroji – pažeidžiamumas socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse, trečioji – pasirengimo analizė – institucinis ir politinis atsakas.
4. Atlikta statistinių duomenų analizė atskleidė, kad imigracija Lietuvoje ypač pradėjo augti po 2010 metų. Didžiausią dalį imigrantų Lietuvoje sudaro grįžtantys migrantai (reemigrantai). Didžiausią atvykstančių ES valstybių narių piliečių dalį sudaro latviai, vokiečiai ir lenkai, o ne ES piliečių – ukrainiečiai, rusai ir baltarusiai. Iki 2015 metų dauguma užsieniečių į Lietuvą atvykdavo šeimos susijungimo atvejais, o po 2015 metų – dirbti. Atlikus Lietuvos pažeidžiamumo dėl augančios imigracijos analizę socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir institucinėje srityse, buvo pastebėta, kad socialinėje perspektyvoje viena pagrindinių probleminių sričių yra integracija. Užsieniečiams trūksta profesinio mokymosi galimybių,

efektyvių kalbos mokymosi kursų, dėl ko vėliau kyla problemų norint įsidarbinti, pašalpos šiems asmenims taip pat yra mažos, jų sunkiai užtenka būtiniausioms reikmėms, egzistuoja ir neigiamos Lietuvos gyventojų nuostatos prieš užsieniečius, dėl ko asmenims kyla problemų ieškantis būsto. Ekonominėje perspektyvoje galima išskirti tokias problemas kaip konkurencija darbo rinkoje, vietiniai gyventojai gali būti iš jos išstumiami, taip pat užsieniečiai neretai sutinka dirbti už mažesnę atlyginimą, dėl to gali sumažėti ir vietos gyventojų darbo užmokesčiai. Kultūrinėje perspektyvoje pastebima, kad lietuviai dėl imigrantų atvykimo yra labiau nusiteikę neigiamai nei teigiamai. Dauguma lietuvių mano, kad čia atvykstančius asmenis turi išlaikyti mokesčių mokėtojai, kad imigrantai gali sukelti neramumus Lietuvoje. Taip pat nemažai asmenų bijo didesnės konkurencijos darbo rinkoje. Institucinėje perspektyvoje iššūkiai yra susiję su situacijomis, kuomet yra piktnaudžiuojama leidimais gyventi, norint jais pasinaudoti kaip įeiga į ES teritoriją, migracijos politikos gairėse numatytų tikslų įgyvendinimas nėra pakankamai koordinuotas, kyla problemų dėl leidimų gyventi, prieglobsčio suteikimo, užsieniečių išsiuntimo iš Lietuvos. Apibendrinant Lietuvos pasirengimą augančios imigracijos iššūkiams buvo pastebėta, jog Lietuvoje yra Ruklos pabėgėlių priėmimo centras, egzistuoja integracijos sistema, tačiau ji orientuota tik į trumpalaikį laikotarpį. Taip pat šalyje palengvintas užsieniečių įdarbinimo procesas, tačiau daugumą jų sudaro nekvalifikuoti darbuotojai. Nevyriausybinės organizacijos teikia pagalbą rūpimais klausimais, bet dažniausiai ji yra tik konsultacinio pobūdžio. Lietuva turi įstatymus, reglamentuojančius migraciją, bet migracijos procesai nėra efektyviai valdomi, trūksta kompetentingų įstaigų bendradarbiavimo, koordinuoto darbo.

REKOMENDACIJOS

Savivaldybėms:

- 1) Skatinti žmonių bendruomeniškumą organizuojant renginius imigrantams ir vietiniams gyventojams, kurie padėtų susipažinti vieniems su kitų tradicijomis, kultūriniais ypatumais. Ši priemonė padėtų išvengti neigiamų nusistatymų vieniems prieš kitus, stereotipų.
- 2) Bendradarbiauti su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, nevyriausybinėmis organizacijomis, dalintis informacija apie imigrantų patirtis, būsenas, poreikius.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai:

- 1) Orientuotis į didesnę nevyriausybinių organizacijų vaidmenį, siekiant produktyvesnės integracijos, orientuotos į ilgalaikį laikotarpį. Ruošti profesionalus, gebančius dirbti su imigrantais, galinčius teikti konsultacinę ir praktinę pagalbą ieškant būsto, darbo, mokymų.
- 2) Atsižvelgti ne tik į labiausiai trūkstamas profesijas Lietuvoje, bet ir stengtis pritraukti daugiau aukštos kvalifikacijos darbuotojų, palengvinti jų kvalifikacijos pripažinimą. Taip pat teisiniu reglamentavimu labiau užtikrinti vietinių darbuotojų apsaugą, jog jie nebūtų iš darbo atleisti vien dėl to, jog galima samdyti pigesnę darbo jėgą iš užsienio.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai:

- 1) Didesnę dėmesį skirti Lietuvos saugumo būklės stebėsenai, pavyzdžiui, įdiegti sienų apsaugos informacinę sistemą, kuri sujungtų Lietuvos pasienio kontrolės postus ir leistų greičiau dalintis informacija apie nelegalius imigrantus, užsieniečius užsiimančius nelegalia veikla ir pan.
- 2) Rengti su imigracija susijusius įstatymų projektus atsižvelgiant į nacionalinį ir tarptautinį imigracijos reguliavimą ir reguliavimo poreikį.
- 3) Pertvarkyti Migracijos departamentą taip, jog ši institucija gebėtų produktyviai bei vadovaujantis įstatymais atlikti funkcijas, susijusias su leidimais gyventi Lietuvoje, vizų išdavimu, prieglobsčio suteikimu, pilietybės klausimais ir kt.

LITERATŪRA

1. Adger, W. N. (2006). Vulnerability. *Global Environmental Change*, 268–281. [žiūrėta 2017-10-01]. Prieiga per internetą http://www.geos.ed.ac.uk/~nabo/meetings/glthec/materials/simpson/GEC_sdarticle2.pdf
2. Alexander, D. (2012). Models of Social Vulnerability to Disasters. [žiūrėta 2017-10-27]. Prieiga per internetą <https://rccsar.revues.org/412>
3. Arcarazo, D. A., & Wiesbrock, A. (2015). *Global Migration: Old Assumptions, New Dynamics*. Denver, Colorado: Praeger.
4. Asch, T. Van, Corominas, J., Greiving, S., Malet, J.-P., & Sterlacchini, S. (2014). *Mountain Risks: From Prediction to Management and Governance*. New York: Springer.
5. Awal, M. A. (2015). Vulnerability to Disaster: Pressure and Release Model for Climate Change Hazards in Bangladesh. *International Journal of Environmental Monitoring and Protection*, 2(2), 15–21.
6. Bachmeier, J. D., & Bean, F. D. (2009). *Cumulative Causation and Patterns of Mexican Immigration to U.S. Metropolitan Destinations*. [žiūrėta 2017-10-04]. Prieiga per internetą <http://iussp2009.princeton.edu/papers/93067>
7. Bankoff, G. (2003). *Cultures of Disaster: Society and Natural Hazards in the Philippines*. London: Routledge.
8. Bansak, C., Simpson, N. B., & Zavodny, M. (2015). *New Economics of Immigration*. New York: Routledge.
9. Bijak, J. (2006). *Forecasting International Migration: Selected Theories, Models, and Methods*. Warsaw. [žiūrėta 2017-08-15]. Prieiga per internetą <http://www.ppge.ufrgs.br/giacomo/arquivos/eco02268/bijak-2006.pdf>
10. Birkmann, J., Cardona, O. D., Carreno, M. L., Barbat, H. A., Pelling, M., Schneiderbauer, S., ... Zeil, P. (2013). Framing vulnerability, risk and societal responses: the MOVE framework. *Nat Hazards*, 67, 193–211.
11. Bodvarsson, Ö. B., & Berg, H. Van den. (2013). *The Economics of Immigration: Theory and Policy* (2ed ed.). New York: Springer.
12. Brauch, H. G. (2011). Concepts of Security Threats, Challenges, Vulnerabilities and Risks, 2, 47.
13. Brettell, C. B., & Hollifield, J. F. (2013). *Migration Theory*. New York: Routledge.
14. Brons, J., Dietz, T., Niehof, A., & Witsenburg, K. (2006). *Dimensions of vulnerability of livelihoods in less-favoured areas: interplay between the individual and the collective*.
15. Brug, W. van der, D'Amato, G., Ruedin, D., & Berkhout, J. (2015). *The Politicisation of Migration*. London: Routledge.
16. Butkevičienė, E., & Vaicekauskaitė, A. (2015). Antrinė kiekybinių duomenų analizė. [žiūrėta 2017-11-07]. Prieiga per internetą http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/kiek2/kiek2.html&course_file=kiek2_1_1.html

17. Butkus, M., & Matuzevičiūtė, K. (2010). Migracijos tendencijų Europos Sąjungoje vertinimas. *Ekonomika Ir Vadyba: Aktualijos Ir Perspektyvos*, 2 (18), 28–38. [žiūrėta 2017-08-24]. Prieiga per internetą http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2010~ISSN_1648-9098.N_2_18.PG_28-38/DS.002.0.01.ARTIC
18. Castles, S., Hass, H. de, & Miller, M. J. (2014). *The Age of Migration – International Population Movements in the Modern World*. New York: St Martin's Press LLC.
19. Ciurean, R. L., Schröter, D., & Glade, T. (2013). *Conceptual Frameworks of Vulnerability Assessments for Natural Disasters Reduction*. [žiūrėta 2017-10-06]. Prieiga per internetą http://cdn.intechopen.com/pdfs/42656/InTech-Conceptual_frameworks_of_vulnerability_assessments_for_natural_disasters_reduction.pdf
20. Clifford, N., Holloway, S., Rice, S. P., & Valentine, G. (2009). *Key Concepts in Geography*. Los Angeles: SAGE.
21. CTI Reviews. (2017). *Effective Supervisory Practices, Better Results Through Teamwork*. Cram101 Textbook Reviews.
22. Česnakas, G. (2016). Assessment of Political Vulnerabilities On Security of Energy Supply in The Baltic States. *Baltic Journal of Law and Politics*, 9(1), 153–182.
23. Damulienė, A. (2013). Migracijos problema Lietuvoje ir jos įtaka šalies ekonomikai. *Business Systems and Economics*, 3(1), 106–118. [žiūrėta 2017-09-21]. Prieiga per internetą <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/10564/314-500-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
24. Dinga, Q., Chena, X., Hilbornd, R., & Chene, Y. (2017). Vulnerability to impacts of climate change on marine fisheries and food security. *Marine Policy*, 83, 55–61. [žiūrėta 2017-10-28]. Prieiga per internetą <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X17300040>
25. Ebia, K. L., & Bowen, K. (2016). Extreme events as sources of health vulnerability: Drought as an example. *Weather and Climate Extremes*, 11, 95–102. [žiūrėta 2017-10-30]. Prieiga per internetą <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221209471530030X>
26. Ellis, T. J., & Levy, Y. (2008). Framework of Problem-Based Research: A Guide for Novice Researchers on the Development of a Research-Worthy Problem. *Informing Science: The International Journal of an Emerging Transdiscipline*, 1, 1–17. [žiūrėta 2017-11-16]. Prieiga per internetą <https://www.scribd.com/document/69294224/Framework-of-Problem-Based-Research>
27. European Commission. (2014). *Asylum and Migration Glossary 3.0*. [žiūrėta 2017-09-17]. Prieiga per internetą https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/docs/emn-glossary-en-version.pdf
28. European Migration Network. (2015). *Klausimai-atsakymai apie į Lietuvą atvykstančius pabėgėlius*. [žiūrėta 2017-09-03]. Prieiga per internetą http://emn.lt/wp-content/uploads/2015/10/DUK_final.pdf
29. Europos migracijos tinklas. (2009). EMT prieglobsčio ir migracijos terminų žodynas. [žiūrėta 2017-08-12]. Prieiga per internetą <http://emn.lt/glossary/>
30. Europos migracijos tinklas. (2016). Migracija skaičiais. [žiūrėta 2017-09-01]. Prieiga per internetą <http://123.emn.lt/>

31. Faist, T., & Kivisto, P. (2010). *Beyond a Border: The Causes and Consequences of Contemporary Immigration*. London: Pine Forge Press.
32. Federal Office for Civil Protection. (2014). *Integrated Risk Management*. Bern. [žiūrėta 2017-10-25]. Prieiga per internetą https://www.researchgate.net/figure/281629962_fig15_Figure-1-Risk-Management-Cycle-source-Integral-Risk-Management-Cycle-FOCP-2003
33. Gautam, D. (2017). Assessment of Social Vulnerability to Natural Hazards in Nepal. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 12. [žiūrėta 2017-10-21]. Prieiga per internetą <http://www.nat-hazards-earth-syst-sci-discuss.net/nhess-2017-137/nhess-2017-137.pdf>
34. Glossary of Statistical Terms. (2003). [žiūrėta 2017-09-30]. Prieiga per internetą <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2457>
35. Harzig, C., Hoerder, D., & Gabaccia, D. (2011). What is Migration History? *Canadian Studies in Population*, 38(1-2), 199–201.
36. Hass, H. de. (2008). *Migration and development: A theoretical perspective*.
37. Hill, K. (2006). *Migration*. [žiūrėta 2017-08-09]. Prieiga per internetą <http://ocw.jhsph.edu/courses/populationchange/PDFs/Lecture8.pdf>
38. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. (2017). What is vulnerability? [žiūrėta 2017-11-01]. Prieiga per internetą <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/what-is-a-disaster/what-is-vulnerability/>
39. International Organization for Migration (IOM). (2004). *Glossary on Migration*. Geneva. [žiūrėta 2017-09-02]. Prieiga per internetą http://www.iomvienna.at/sites/default/files/IML_1_EN.pdf
40. Joseph, F. St. (2005). Journal of Homeland Security and Emergency Management. *At Risk: Natural Hazards, People's Vulnerability, and Disasters*, 2(2), 7. [žiūrėta 2017-10-24]. Prieiga per internetą [http://www.geo.mtu.edu/rs4hazards/links/Social-KateG/Attachments Used/AtRiskReview.pdf.pdf](http://www.geo.mtu.edu/rs4hazards/links/Social-KateG/Attachments%20Used/AtRiskReview.pdf.pdf)
41. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis patalysytas ir papildytas leidimas*. [žiūrėta 2017-11-22]. Prieiga per internetą <https://www.scribd.com/doc/37948910/K-Kardelis-Mokslinių-tyrimų-metodologija-ir-metodai>
42. Kenny, J. (2017). Legal Immigration vs. Illegal Immigration. [žiūrėta 2017-09-05]. Prieiga per internetą https://www.edhelper.com/ReadingComprehension_54_184.html
43. King, R. (2012). *Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer*. Malmö: Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare (MIM). [žiūrėta 2017-09-14]. Prieiga per internetą [https://www.mah.se/upload/Forskningscentrum/MIM/WB/WB 3.12.pdf](https://www.mah.se/upload/Forskningscentrum/MIM/WB/WB%203.12.pdf)
44. Klementjeviene, A. (2010). Lithuania as a new country of immigration. [žiūrėta 2017-11-24]. Prieiga per internetą [https://aa.ecn.cz/img_upload/6334c0c7298d6b396d213ccd19be5999/AKlementjeviene_NewImmigrant sLithuania_2.pdf](https://aa.ecn.cz/img_upload/6334c0c7298d6b396d213ccd19be5999/AKlementjeviene_NewImmigrant_sLithuania_2.pdf)
45. Kohn, N. A. (2014). Vulnerability Theory and the Role of Government. *Yale Journal of Law & Feminism*, 26(1), 1–26. [žiūrėta 2017-10-10]. Prieiga per internetą <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1345&context=yjlf>

46. Koks, E. E., Jongman, B., Husby, T. G., & Botzen, W. J. W. (2015). Combining hazard, exposure and social vulnerability to provide lessons for flood risk management. *Environmental Science and Policy*, 47, 42–52. [žiūrėta 2017-11-09]. Prieiga per internetą http://saigondongnai.org.vn/wp-content/uploads/2016/04/Koksetal_2015_Social_vulnerability_ESP.pdf
47. Kurekova, L. (2011). *Theories of migration: Conceptual review and empirical testing in the context of the EU EastWest flows*. [žiūrėta 2017-09-09]. Prieiga per internetą https://cream.conference-services.net/resources/952/2371/pdf/MECSC2011_0139_paper.pdf
48. Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2017). Paklausios profesijos. [žiūrėta 2017-11-11]. Prieiga per internetą https://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/paklausios_profesijos.aspx
49. Lietuvos raudonasis kryžius. (2017). Integracija. [žiūrėta 2017-12-19]. Prieiga per internetą <http://www.redcross.lt/integracija>
50. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2014). Užsieniečių integracija. [žiūrėta 2017-10-30]. Prieiga per internetą <http://www.socmin.lt/lt/socialine-integracija/uzsienieciu-gavusiu-prieglobsti-511m.html>
51. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsakymas dėl užsieniečių integraciją koordinuojančios grupės sudėties. (2014).
52. Lietuvos socialinių tyrimų centras. (2016). *Trečiųjų šalių piliečių integracijos trajektorijos ir vertinimo mechanizmai*.
53. Malik, K. (2007). Why immigration is a social problem. [žiūrėta 2017-10-05]. Prieiga per internetą http://www.kenanmalik.com/lectures/immigration_oxford.html
54. Massey, D. S. (2013). Towards an integrated model of international migration. *Eastern Journal of European Studies*, 3(2), 9–35. [žiūrėta 2017-09-07]. Prieiga per internetą http://www.ejes.uaic.ro/articles/EJES2012_0302_MAS.pdf
55. Matiušaitytė, R. (2003). Darbo jėgos migracija Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. *Ekonomika*, 48. [žiūrėta 2017-08-18]. Prieiga per internetą <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2003~1367179500513/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
56. Matonytė, I. (2004). Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas. *Sociologija. Mintis Ir Veiksmas*, 1. [žiūrėta 2017-11-12]. Prieiga per internetą <http://www.zurnalai.vu.lt/sociologija-mintis-ir-veiksmas/article/view/5946/4854>
57. Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. (2016). Prieglobsčio procedūra išsamiai. [žiūrėta 2017-09-16]. Prieiga per internetą <http://www.migracija.lt/index.php?255443161>
58. Mobarek, S. (2016). Social Vulnerability of Women Living in the Jamuna River Char of Bangladesh: A Comparative Study Between CPL Programme Area and Non CLP Area. *South Asian Anthropologist*, 16(1), 79–90. [žiūrėta 2017-10-13]. Prieiga per internetą <http://www.mukpublications.com/resources/vol16-1-9.pdf>

59. Morawska, E. (2007). International Migration: Its Various Mechanisms and Different Theories that Try to Explain It, 32. [žiūrėta 2017-09-21]. Prieiga per internetą http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/5224/WB1_07_inlaga_1.pdf
60. Morehouse, C., & Blomfield, M. (2011). *Irregular Migration in Europe*.
61. Moret, W. (2014). *Vulnerability Assessment Methods*. [žiūrėta 2017-11-01]. Prieiga per internetą [https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/Vulnerability Assessment Methods.pdf](https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/Vulnerability%20Assessment%20Methods.pdf)
62. National Geographic Society. (2005). Human Migration Guide. *XPEDITIONS*, 5. [žiūrėta 2017-09-04]. Prieiga per internetą <http://www.nationalgeographic.com/xpeditions/lessons/09/g68/migrationguidestudent.pdf>
63. Navickė, J. (2014). Between a risk society and a welfare state: social risk resilience and vulnerability to poverty in Lithuania, 95–109. [žiūrėta 2017-10-24]. Prieiga per internetą <http://www.fsf.vu.lt/dokumentai/1-15.pdf>
64. OECD. (2012). *International Migration Outlook*. [žiūrėta 2017-08-29]. Prieiga per internetą <http://www.npdata.be/BuG/165-NV-A-migratie/OECD-Migration-Outlook-2012.pdf>
65. Olejarova, E. (2007). *Labour Migration as a Socio-Economic Phenomenon - Slovakia and The Check Republic in a Comparative Perspective*. Budapest.
66. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2016). *International Migration Outlook*. OECD Publishing. [žiūrėta 2017-09-02]. Prieiga per internetą http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2016/recent-developments-in-international-migration-movements-and-policies_migr_outlook-2016-4-en#.WVEUivnyjIU#page1
67. Pabėgėlių priėmimo centras. (2013). *Pabėgėlių gyvenimas Lietuvoje: įspūdžiai apie šalį, integracijos ypatumai ir ateities planai*. [žiūrėta 2017-11-09]. Prieiga per internetą http://www.rppc.lt/files/323/ruklos_knyga-LT-En.pdf
68. Paul, S. K. (2013). Vulnerability Concepts and Its Application in Various Fields: A Review On Geographical Perspective. *J. Life Earth Sci.*, 8, 63–81. [žiūrėta 2017-10-22]. Prieiga per internetą <http://www.banglajol.info/index.php/JLES/article/viewFile/20150/13929>
69. Philip, D., & Rayhan, I. (2004). *Vulnerability and Poverty: What are the causes and how they are related?* [žiūrėta 2017-10-25]. Prieiga per internetą https://www.zef.de/fileadmin/downloads/forum/docprog/Termpapers/2004_3a_Philip_Rayan.pdf
70. Pukelienė, V., Glinskienė, R., & Beržinskienė, D. (2007). Darbo jėgos migracija: globalinis aspektas. *Taikomoji Ekonomika: Sisteminiai Tyrimai*, 49–64. [žiūrėta 2017-08-17]. Prieiga per internetą https://eltalpykla.vdu.lt/bitstream/handle/1/1325/ISSN1822-7996_2007_T_1.N_2.PG_49-64.pdf?sequence=1&isAllowed=y
71. Reich, M., Gordon, D. M., & Edwards, R. C. (2010). Dual Labor Markets: A Theory of Labor Market Segmentation. *American Economic Review*, 63(2), 329–365.
72. Rica, S. de la, Glitz, A., & Ortega, F. (2013). *Immigration in Europe: Trends, Policies and Empirical Evidence*. [žiūrėta 2017-08-23]. Prieiga per internetą <http://ftp.iza.org/dp7778.pdf>

73. Rufat, S., Tate, E., Burton, C. G., & Maroof, A. S. (2015). Social vulnerability to floods: Review of case studies and implications for measurement. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 14(4), 470–486. [žiūrėta 2017-10-19]. Prieiga per internetą <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212420915300935>
74. Ruklos pabėgėlių priėmimo centras. (2017). *Valstybės paramos teikimo prieglobstį gavusių užsieniečių integracijai pabėgėlių priėmimo centre administracinės paslaugos teikimo aprašymas*. [žiūrėta 2017-12-01]. Prieiga per internetą http://www.rppc.lt/files/323/parama_centre_2017-05-15_Nr.1.pdf
75. Siniavskaitė, E., & Andriušaitienė, D. (2015). Lietuvos jaunimo migracinių nuostatų tyrimas. *Mokslas - Lietuvos Ateitis*, 7(2), 210–220. [žiūrėta 2017-08-30]. Prieiga per internetą <http://www.mla.vgtu.lt/index.php/mla/article/viewFile/749/pdf>
76. Sipavičienė, A., & Stankūnienė, V. (2011). Lietuvos gyventojų (e)migracijos dvidešimtmetis: tarp laisvės rinktis ir išgyvenimo strategijos. *Filosofija. Sociologija*, 323–333. [žiūrėta 2017-08-18]. Prieiga per internetą <http://www.lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2011/4/323-333.pdf>
77. Skeldon, R. (2013). *Global Migration: Demographic Aspects and Its Relevance for Development*. [žiūrėta 2017-08-24]. Prieiga per internetą http://www.un.org/esa/population/migration/documents/EGM.Skelton_17.12.2013.pdf
78. Skeldon, R. (2014). *Migration and Development – A Global Perspective*. New York: Routledge.
79. Stark, O. (2006). *Inequality and migration: A behavioral link*. [žiūrėta 2017-10-07]. Prieiga per internetą [http://ostark.uni-klu.ac.at/publications/2006/Inequality and Migration A Behavioral Link.pdf](http://ostark.uni-klu.ac.at/publications/2006/Inequality_and_Migration_A_Behavioral_Link.pdf)
80. Stark, O., & Bloom, D. E. (2013). The New Economics of Labor Migration. *American Economic Association*, 75(2), 173–178. [žiūrėta 2017-10-15]. Prieiga per internetą http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/SummerSchool2013/readings/Kaczmarczyk_Reading_6.pdf
81. Sterlacchini, S. (2011). *Vulnerability Assessment: concepts, definitions and methods*.
82. Tapia, C., Abajo, B., Feliu, E., Mendizabal, M., Martinez, J. A., Laburu, J. G. F. T., & Lejarazuab, A. (2017). Profiling urban vulnerabilities to climate change: An indicator-based vulnerability assessment for European cities. *Ecological Indicators*, 78(142-155). [žiūrėta 2017-10-05]. Prieiga per internetą <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X17301036>
83. Tarptautinė migracijos organizacija. (2014). *Sulaikymo ir alternatyvių sulaikymui priemonių taikymas Lietuvoje*. [žiūrėta 2017-11-29]. Prieiga per internetą https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/emn_detention_and_alternatives_to_detention_2013_lt.pdf
84. Tarptautinė migracijos organizacija. (2015). *Prieglobstį Lietuvoje gavusių užsieniečių integracija: teisinis reguliavimas ir situacija*. [žiūrėta 2017-11-05]. Prieiga per internetą http://www.iom.lt/images/publikacijos/failai/1452248149_Prieglobst%C4%AFLietuvoje_gavusi%C5%B3_u%C5%BEsienie%C4%8Di%C5%B3_integracija_National_Report.pdf
85. Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras. (2011). *Migracija Lietuvoje: faktai ir skaičiai*. [žiūrėta 2017-08-29]. Prieiga per internetą

- [http://www.iom.lt/images/publikacijos/failai/1427792338_7TMOMigracija Lietuvoje faktai ir skaiciai.pdf](http://www.iom.lt/images/publikacijos/failai/1427792338_7TMOMigracija_Lietuvoje_faktai_ir_skaiciai.pdf)
86. *The Global Risk Report*. (2016). [žiūrėta 2017-11-03]. Prieiga per internetą http://www.oliverwyman.com/content/dam/oliver-wyman/global/en/2016/jan/Global_risks_report_2016.PDF
 87. The Migration Observatory. (2017). The Labour Market Effects of Immigration. [žiūrėta 2017-09-14]. Prieiga per internetą <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/briefings/the-labour-market-effects-of-immigration/>
 88. The UN Migration Agency. (2017). Key migration terms. [žiūrėta 2017-09-15]. Prieiga per internetą <https://www.iom.int/key-migration-terms>
 89. ThoughtCo. (2012). Forced Migration, Reluctant Migration, and Voluntary Migration. [žiūrėta 2017-08-11]. Prieiga per internetą <https://www.thoughtco.com/voluntary-migration-definition-1435455>
 90. Turner, B. L., Matsone, R. E. K. P. A., McCarthy, J. J., Corell, R. W., Eckley, L. C. N., Luerse, J. X. K. A., ... Schiller, A. P. A. (2003). A framework for vulnerability analysis in sustainability science. *PNAS*, 100(14), 6.
 91. Ugdymo plėtros centras. (2012). *Tautinis identitetas ir tarpkultūrinio ugdymo iššūkiai*.
 92. Valstybės kontrolė. (2015). *Imigracijos procesų valdymas*.
 93. Van Asch, T., Corominas, J., Greiving, S., Malet, J.-P., & Sterlacchini, S. (2013). *Mountain Risks: From Prediction to Management and Governance*. Springer.
 94. Wisner, B. (2016). Vulnerability as Concept, Model, Metric, and Tool.
 95. Wisner, B., Blaikie, P., Cannon, T., & Davis, I. (2003). *At Risk: natural hazards, people's vulnerability and disasters. Second edition*.
 96. Zajančauskienė, J., & Ažubalytė, R. (2014). Vulnerability Assessment of Participants in Lithuanian Criminal Proceedings in the Context of EU Regulations. *Baltic Journal of Law and Politics*, 7(2), 152–178.
 97. Žibas, K. (2014). *Kinų ir turkų imigrantai Lietuvoje*. Vilnius: Vaibra.
 98. Žibas, K. (2015). Immigration policies in Lithuania: institutional and legislative developments, challenges and opportunities. [žiūrėta 2017-11-24]. Prieiga per internetą <http://www.ces.lt/wp-content/uploads/2010/02/PPS-31-59-791.pdf>

ŠALTINIAI

1. Dėl Užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo 2015–2017 metų veiksmų plano patvirtinimo. (2014). [žiūrėta 2017-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ee908ca090d211e4bb408baba2bddd3>
2. Etninių tyrimų institutas. (2014). Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų instituto užsakymu atliktos visuomenės nuostatų apklausos 2014 m. rezultatai. [žiūrėta 2017-11-27]. Prieiga per internetą http://www.ces.lt/wp-content/uploads/2010/02/Nuostatos-migrant%C5%B3-at%C5%BEvilgiu_2014.pdf
3. Europos migracijos tinklas. (2016). Migracija skaičiais. [žiūrėta 2017-11-16]. Prieiga per internetą <http://123.emn.lt/>
4. Eurostat. (2017). Assumptions for net migration by age, sex and type of projection. [proj_15nanmig]. [žiūrėta 2017-09-26]. Prieiga per internetą http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=proj_15nanmig&lang=en
5. Eurostat. (2017). Total number of long-term immigrants arriving into the reporting country during the reference year. [tps00176]. [žiūrėta 2017-10-05]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00176&language=en>
6. International Organization for Migration. (2013). *Social and Health Care Services for Migrants: Policies and Practices in Lithuania*. [žiūrėta 2017-09-13]. Prieiga per internetą http://emn.lt/wp-content/uploads/2014/07/0.Social-and-healthcare-services-for-migrants_2013_FinalEN.pdf
7. Lietuvos Respublikos imigracijos įstatymas. (1991). [žiūrėta 2017-11-21]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.BD59417C6A3C>
8. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties. (1998). [žiūrėta 2017-11-29]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.10B21BA16674>
9. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties. (2004). [žiūrėta 2017-11-30]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.42837E5A79DD>
10. Lietuvos Respublikos įstatymo „dėl užsieniečių teisinės padėties“ nr. IX-2206 pakeitimo įstatymas. (2016). [žiūrėta 2017-11-28]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b6327e007e7311e6b969d7ae07280e89>
11. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. (2017). Tyrimo išvados: Migracijos departamente susiformavusi ydinga praktika. [žiūrėta 2017-12-04]. Prieiga per internetą <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/tyrimo-ismados-migracijos-departamente-susiformavusi-ydinga-praktika>
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2014). *Nutarimas dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo*.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2014). *Nutarimas dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo*.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsakymas dėl užsieniečių integraciją koordinuojančios grupės sudėties. (2014).

15. Migrant Integration Policy Index. (2015). [žiūrėta 2017-10-16]. Prieiga per internetą <http://www.mipex.eu/lithuania>
16. Projektas „Trečiųjų šalių piliečių integracijos strateginis dokumentas“ (EIF/2013/7/05/IP/1) pagal Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai metinę 2013 m. programą. (2013). [žiūrėta 2017-09-01]. Prieiga per internetą <http://www.diversitygroup.lt/wp-content/uploads/2016/11/TCN-Integration.pdf>